

לקוטי תורה • שיר השירים • מאמר 26

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי כו'

”אני ישנה ולבי ער”

בגלות ישראל ”ישנה”: אותיות התורה והתפילה עדיין נושאות את אור אין סוף, אך הוא נסתר. ובכל זאת, ה', ”לבם” של ישראל, נשאר ער; וכמו הלב שמוציא רק את מה שקיבל תחילה, ההמשכה שלו נענית לאתערותא דלתתא שלנו. ואילו מעבר לכך, ”הטל” של הרצון העליון מתגלה במלואו לאחר שהאדם עשה כל שביכולתו.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shir-hashirim/26

הנקודה

בגלות ישראל "ישנה": אותיות התורה והתפילה עדיין נושאות את אור אין סוף, אך הוא נסתר. ובכל זאת, ה', "לבם" של ישראל, נשאר ער; וכמו הלב שמוציא רק את מה שקיבל תחילה, ההמשכה שלו נענית לאתערותא דלתתא שלנו. ואילו מעבר לכך, "הטלי" של הרצון העליון מתגלה כמלואו לאחר שהאדם עשה כל שביכולתו.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הפסוק משיר השירים ה, ב. הגלות היא שינה, שבה "אותותינו" – אותיות התורה והתפילה – אינן נראות, אף שהן נושאות, כסוסים, את אור אין סוף הסובב כל עלמין וממשיכות אותו אל תוך הנשמה. ה' נקרא לבם של ישראל ולא מוחם, מפני שהלב מוציא רק את מה שקיבל תחילה, ולכן ההמשכה שלו תלויה באתערותא דלתתא: אהבת קריאת שמע, חפץ אמיתי בה' לבדו, הממשיך את תענוגו אל התורה והמצוות. ארבעת הכינויים של הרעיה הם שלבים באהבה זו: "אחותי" – אהבה טבעית המשתחררת מן הגוף; "רעייתי" – ישראל "מאכילים" את ה' בביטול שלהם, כשם שמזון מתעכל והופך לדם הקושר את הנשמה לגוף; הדבר מתאפשר מפני שישאל "עלו במחשבה"; "יונתי" – מבט במלך שאינו יודע שובע; "תמתי" – ישראל עושים את ה' "שלם", כאילו עשו אותו, בכך שהם יוצרים את כלי המדות שלו. כל אלה נגרמים על ידי "ראשי נמלא טל" – אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא: "פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם".

מבנה

1	שינה, אותות ואותיות	11-2
הגלות היא שינה, שבה "אותותינו" – אותיות התורה והתפילה – אינן נראות. האותיות הן "סוסים" הנושאים את אור אין סוף הסובב כל עלמין וממשיכים אותו אל תוך הנשמה; לעתיד הוא יראה בגלוי. ובכל זאת, "לבי ער": ה' נקרא לבם של ישראל.		
2	למה הלב ולא המוח	31-5
המשכת הלב פועלת במחזור: הוא מקבל דם שנוצר מן המזון, נסגר עליו ונפתח כדי להוציאו, וזהו הדופק המתמיד שלו; המוח, לעומתו, רק נותן. לכן ה' נקרא לב: ההמשכה שלו אל הבריאה תלויה באתערותא דלתתא.		
3	אהבת קריאת שמע והתענוג העליון	61-8
אתערותא דלתתא היא "ואהבת": חפץ – רצון שמתענג בה' לבדו, ולא רצון בלבד. בתגובה לכך נמשכים רצונו הפנימי ותענוגו של ה' אל התורה והמצוות הגשמיות, ולכן עול מלכות שמים קודם לעול המצוות.		
4	הלב ער בגלות והדופק	91-10
גם בגלות רצון הלב נשאר, והתענוג נמשך אל התורה והמצוות, אף שהוא נסתר; ה' עושה נפלאות "לבדו". התפילה מחליפה את הקרבנות בזמן ההסתר. לצד פעימת הלב הפנימית יש דופק חיצוני – חסדו של ה', הנרמז במילה "דופק", שאותיותיה יוצרות את המילה "פקד".		

"אחותי" היא האהבה הטבעית של הנפש האלקית, שיש לעורר מתוך כלא הגוף. "רעייתי" פירושו שישראל "מאכילים" את ה': הביטול של המלאכים והנשמות בקריאת שמע ובכריתיה הוא ה"אכילה" שלו, והנשמה נטמעת בגופו של המלך.

כשם שהמזון נעשה לדם וקושר את הנשמה והגוף, כך הביטול קושר את אור אין סוף ל"גוף" המדות; יש "לכנות" אפילו את חסד וחכמה. הכוח לכך נובע משורשם של ישראל במחשבה שבמחשבה, למעלה מהדיבור האלקי שממנו באים העולמות והספירות, כשם שדיבורו האלקי של המזון נעלה מזה של האדם.

המדרגה העליונה של "יונתי" היא מבט מתמיד בכבוד המלך, בדומה למסעותיו הבלתי פוסקים של אברהם. המבט אינו יודע שובע, מפני שה' אין סוף והוא מחדש את הבריאה יש מאין; והוא מביא לשמחה ולתענוג בה'.

ישראל הם "תאומתי" של ה' ועושים אותו "שלם". יצירת הכלים — חסד וגבורה — על ידי עשיית חסד ועל ידי הכנעה והפיכה של הסטרא אחרא, מגלה את שלמותו, כאילו ישראל עשו אותו.

הטל, שאינו נמנע לעולם, הוא אתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא — ה"ראש" שרק נותן. בפנימיות הוא מתגלה רק לאחר שהושלמה אתערותא דלתתא: נקודת המחט והפתח של האולם.

האדם יכול לתקן רק את מה שנמצא מחכמה ולמטה; רצון הנשמה, כמו הרצון העליון, אינו נתון לשליטתו, וככל זאת הוא מתגלה לאחר שעשה כל שביכולתו. המאמר נחתם ברשימת מקורות על "אני ישנה".

להיטמע בגופו של המלך לאשתאבא בגופא דמלכא

הביטול וההכללה המלאים של הנשמה באלקות, הנקראים "אכילה" למעלה, בדומה למזון שהופך לדם הנשמה.

מחשבה שבמחשבה מחשבה שבמחשבה

המדרגה הגבוהה ביותר מבין שלוש מדרגות המחשבה — השכל וההבנה הממשיים — שבה מושרשות נשמות ישראל; העולמות והספירות באים מהמדרגה התחתונה, דיבור שבמחשבה.

דופק ופקד דפק / פקד

הדופק, ההמשכה החיצונית של פעימת הלב, שאותיותיו יוצרות את המילה "פקד" — פקידתו וחסדו של ה'.

טל טל

המשכה אלקית שאינה נמנעת לעולם, שמקורה ברצון העליון שלמעלה מאתערותא דלתתא, ונמשכת אל "ראשי" — חכמה.

נקודת המחט ופתחו של האולם כחודה של מחט / כפתחו של אולם כל מה שבכוחו של האדם, מחכמה ולמטה, הוא נקודה כקצה מחט לעומת האין־סוף; כשהוא פותח אותו עד תומו, ה' פותח לו פתח ככניסה חסרת דלתות להיכל בית המקדש.

אותיותינו, אותיותינו אותיותינו / אותיותינו

אותיות התורה והתפילה, ה"מביאות" את אור אין סוף מן ההסתר אל הגילוי ונושאות אותו, כסוסים, למקומות שאליהם לא היה יכול להגיע אחרת; בגלות הן אינן נראות.

לכם של ישראל לבן של ישראל

ה' נקרא הלב ולא המוח, מפני שהלב מוציא רק את מה שקיבל תחילה; לכן המשכת החיות שלו תלויה באתערותא דלתתא.

אתערותא דלתתא / אתערותא דלעילא אתערותא דלתתא /

אתערותא דלעילא

עבודת האדם המעוררת תגובה אלקית, והתגובה האלקית עצמה; אתערותא דלעילא אחת תלויה באתערותא דלתתא, ואילו אתערותא דלעילא נעלית יותר, ה"טל", אינה תלויה בה.

חפץ ורצון חפץ / רצון

רצון יכול להתקיים גם בלי חפץ פנימי, כמו הסכמה מתוך לחץ; חפץ הוא רצון שמתענג בדבר שהוא מבקש, וזוהי תכונת האהבה שבקריאת שמע.

קטע 1 • 11-2

שינה, אותות ואותיות

1 אני ישנה ולבי ער קול דודי¹ דופק פתחי לי כו'. וברכות בשה"ש [בשיר השירים] אני ישנה מן הקץ² ובזהר פ' אמור (צ"ה ע"א)

"אני ישנה ולבי ער; קול דודי דופק: 'פתחי לי...' וכו'. ובמדרש רבה על שיר השירים: "אני ישנה" — מן הקץ. ובזהר, פרשת אמור (צה ע"א):

המאמר פותח בדברי הרעיה בשיר השירים ה', ב. מובאים שני פירושים ל"אני ישנה": מדרש רבה על שיר השירים מפרש שעם ישראל ישן ביחס לקץ, זמן הגאולה, בעוד הלב ער לגאולה; והזהר בפרשת אמור מפרש שהכוונה לגלות.

אני ישנה בגלותא³ והענין כי הנה הגלות דומה לשינה כמו שהשינה הוא ע"י שנתסם מראה עיניו.

"אני ישנה" — בגלות. והעניין הוא שהנה הגלות דומה לשינה: כשם שהשינה באה מכך שמראה העיניים נסגר,

לפי פירוש הזהר, הגלות עצמה היא השינה. אדמו"ר הזקן מסביר את ההשוואה: האדם הישן חי, אך עיניו עצומות והוא אינו רואה.

כך הנה בגלות נאמר אותותינו לא ראינו פ"י אותותינו כמו אותותינו דהיינו אותיות התורה והתפלה כי הנה כתיב (ישעיה מ"ה י"א) האותיות שאלוני על בני ועל פועל ידי תצוני⁴.

כך נאמר בגלות: "אותותינו לא ראינו". פירוש "אותותינו" הוא כמו "אותותינו", כלומר אותיות התורה והתפילה. והנה כתוב (ישעיה מה, יא): "האותיות שאלוני על בני ועל פועל ידי תצוני".

הפסוק "אותותינו לא ראינו" (תהילים עד, ט) הוא קינה על הגלות. אדמו"ר הזקן קורא את "אותותינו" כאילו נאמר "אותותינו", כלומר אותיות התורה והתפילה, ומביא לכך סיוע מישעיה מה, יא, שם המילה "האותיות" נקראת במשמעות של אותיות.

והענין הוא כי הנה אותיות הוא מלשון אתא בקר⁵ שהן המביאות והממשיכות אור א"ס ב"ה מהעולם אל הגילוי

והעניין הוא שהמילה "אותיות" קשורה לביטוי "אתא בקר" — בא הבוקר; שכן האותיות הן המביאות וממשיכות את אור אין סוף, ברוך הוא, מן העולם אל הגילוי,

המילה "אותיות" קשורה למילה "אתא", "בא", כמו בביטוי "אתא בקר" (ישעיה כא, יב). האותיות הן "המביאות": הן מוציאות את אור אין סוף מן העולם אל הגילוי.

להיות גילוי אור אי"ס ב"ה ממש בנפש האדם למטה שלכן נקראו האותיות בשם סוסים כמ"ש במ"ת
[במתן תורה] כי תרכב⁶ על סוסיך כו' שהן אותיות התורה ונמשלו

כדי שתהיה התגלות ממשית של אור אין סוף, ברוך הוא, בנפש האדם למטה. לכן נקראות האותיות בשם "סוסים", כמו שכתוב בעניין מתן תורה: "כי תרכב על סוסיך" וכו' — אלה הן אותיות התורה. והן נמשלו

מטרת ההמשכה היא שאור אין סוף יתגלה ממש בנפש האדם בעולם הזה. משום כך נקראות האותיות "סוסים": הפסוק בחבקוק ג, ה, "כי תרכב על סוסיך", נדרש כמתאר את מתן תורה, והסוסים הם אותיות התורה.

כמו סוס לגבי רוכבו שכשם שהסוס רץ ומוליך את הרוכב למקום שאין הרוכב מגיע לשם מצד טבעו בעצמו כך האותיות הן כסוס לגבי רוכבו הוא א"ס ב"ה הסוכ"ע

לסוס ביחס לרוכבו: כשם שהסוס רץ ומוביל את הרוכב למקום שהרוכב אינו יכול להגיע אליו בכוחות עצמו, כך האותיות הן כסוס ביחס לרוכבו — אור אין סוף, ברוך הוא, סובב כל עלמין,

הסוס נחות מרוכבו, ובכל זאת הוא נושא אותו למקומות שלא היה יכול להגיע אליהם בעצמו. כאן הרוכב הוא אור אין סוף, סובב כל עלמין — דרגת האלוקות הנעלית מכדי להתלבש בעולמות — והאותיות נושאות אותו למקום שאליו לא היה מגיע בדרך אחרת.

שהוא למעלה מעלה מגדר השתלשלות והתלבשות המדרגות ולית מחשבה תפיסא ב"י [ביה] שאינו מתלבש כלל בירידת והשתלשלות סדר המדרגות כ"א ע"י שנתפס ומתלבש באותיות התורה

שהוא למעלה מעלה מגבולות השתלשלות ומהתלבשות המדרגות, ו"לית מחשבה תפיסא ביה"; שכן הוא אינו מתלבש כלל בירידה ובהשתלשלות של סדר המדרגות, אלא רק כשהוא נתפס ומתלבש באותיות התורה.

אור זה נעלה לאין ערוך מכל סדר המדרגות היורד, והוא למעלה מהשגת כל מחשבה. הוא אינו נכנס כלל לסדר המדרגות; הוא נתפס רק כשהוא מתלבש באותיות התורה.

(ועמ"ש בד"ה ויאמר משה אכלוהו היום⁷ ובד"ה נר חנוכה כו' מזוזה מימין⁸ ובד"ה לריח שמניך⁹ וע' בע"ה שער א' פ"ד) וזהו האותיות שאלוני על בני כו'

(ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "ויאמר משה אכלוהו היום", ובמאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו', "מזוזה מימין", ובמאמר המתחיל "לריח שמניך"; ועיין בעמק המלך, שער א, פרק ד.) וזהו [פירוש] "האותיות שאלוני על בני" וכו':

ההערה בסוגריים מפנה את הקורא לשלושה מאמרים נוספים העוסקים באותיות התורה, וכן לעמק המלך, ספר קבלה, שער א, פרק ד. לאחר מכן חוזר הטקסט לפסוק בישעיה על האותיות.

האותיות עצמן הן הן המשכות על בני שבאותיות התורה והתפלה נשמך גילוי זה בנפש האדם למטה להיותה משכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף ואין ערוך אליו כו'.¹⁰

האותיות עצמן הן המשכות אל "בניי"; שהרי באותיות התורה והתפילה נמשכת התגלות זו אל נפש האדם למטה, כדי שתוכל להבין ולהתבונן בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא, שכשמו כן הוא: אין לו סוף ואין ערוך אליו וכו'.

האותיות עצמן הן העוצים שמורידים את האלוקות "אל בניי". באמצעות לימוד התורה והתפילה מגיעה ההתגלות אל הנפש, ומאפשרת לה להבין ולהתבונן בגדולתו של אין סוף, ששמו עצמו — אין סוף — מבטא את מהותו: הוא בלי גבול ואין ערוך אליו.

2 וכולא קמיי [קמיה] כלא ממש ואי לזאת תכלה אליו הנפש בבחי' ביטול ממש להיות גילוי אור א"ס ב"ה למטה כמו למעלה.

ו"הכול לפניו נחשב לאין ממש". לכן הנפש תכלה אליו מתוך ביטול ממש, כדי שאור אין סוף ברוך הוא יתגלה למטה כפי שהוא מתגלה למעלה.

ההתבוננות בכך שהכול נחשב לאין לפני ה' מעוררת בנפש געגוע עז כל כך, עד שנדמה שהיא כלה, מתוך ביטול מוחלט. כך מתגלה אור אין סוף למטה כפי שהוא מתגלה למעלה.

אך בגלות אותותינו לא ראינו שאינו נראה ונגלה גילוי אור א"ס ב"ה הסוכ"ע בבחי' גילוי ממש בעולם אבל בגלות "אותותינו לא ראינו": גילוי אור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין, אינו נראה ואינו מתגלה בעולם בגילוי ממש,

בגלות, גילוי האור הסובב אינו נראה בגלוי בעולם. זהו פירוש המילים "אותותינו לא ראינו".

כמו שיהי' [שיהיה] לעתיד כי עין בעין יראו¹¹ כו' ונגלה כבוד¹² הוי' וראו כל בשר כו'.

כפי שיהיה לעתיד לבוא, "כי עין בעין יראו" וכו', ו"נגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" וכו'.

הניגוד הוא לעתיד לבוא, כאשר, כפי שאומר ישעיהו, האלוקות תיראה "עין בעין" ו"כל בשר" יראה את כבוד הוי'. אז יהיה הגילוי גלוי אפילו לעיניים גשמיות.

אך מ"מ ולבי ער ופי' בזהר ולבי דא קוב"ה [קודשא בריך הוא] וכ"כ [וכן כתב] ברבות בשה"ש [בשיר השירים] גבי ולבי ער איכן מצינו שנק' הקב"ה לבן של ישראל¹³ מן הדין קרא דכתיב צור לבבי וחלקי אלקים לעולם.^{14, 15}

אך בכל זאת, "ולבי ער". הזוהר מפרש: "ולבי" — זה הקדוש ברוך הוא. וכן כתוב במדרש רבה על שיר השירים, על הפסוק "ולבי ער": "היכן מצינו שנקרא הקדוש ברוך הוא לבן של ישראל? מן הפסוק הזה, שכתוב: 'צור לבבי וחלקי אלקים לעולם'".

אף שבני ישראל ישנים בגלות, "ולבי ער". הזוהר מפרש ש"לבי" הוא הקדוש ברוך הוא, והמדרש מוכיח מן הפסוק "צור לבבי" (תהילים עג, כו) שה' נקרא לבם של ישראל; הלב שנותר ער בזמן שנת הגלות הוא ה' עצמו.

קטע 2 • 31-5

למה הלב ולא המוח

3 וזהו לכבתני אחותי כלה. ועמ"ש מזה בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] והיינו שהלב הוא חיות כל האברים שבו משכן הדם הוא הנפש¹⁶ המחיה את כל הגוף כך הקבה הוא הוא חיינו ואתה מחיה את כולם.¹⁷

וזהו [פירוש] "לִפְתָּנִי, אחותי כלה". ראו גם מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ביום השמע"צ". כלומר, הלב הוא מקור החיות של כל האיברים, שכן בו משכן הדם, שהוא הנפש המחיה את הגוף כולו. כך הקדוש ברוך הוא הוא חיינו ממש, ו"אתה מחיה את כולם".

המילה "לִפְתָּנִי", כלומר "שבית את לבי", נגזרת מן המילה "לב", וכאן היא קשורה לכך שה' הוא לבם של ישראל. הלב מחיה את כל האיברים, משום שהדם, שהוא "הנפש", שוכן בו; ולכן ה' הוא חיינו ממש, כפי שנאמר בפסוק: "אתה מחיה את כולם".

אך להבין למה נקרא עד"מ בשם לב דוקא ולא בשם מוח עד"מ שהרי גם המוח הוא משפיע החיות לכללות הגוף דתלת שליטין אינון מוחא ולבא וכבדא^{18,19}

אך יש להבין מדוע הוא נקרא, דרך משל, דווקא בשם "לב" ולא בשם "מוח"; שהרי גם המוח משפיע חיות על הגוף כולו, שכן "שלושה שולטים הם: המוח, הלב והכבד".

השאלה היא מדוע המשל הוא דווקא על הלב ולא על המוח, שהרי גם המוח מעניק חיות לגוף כולו. הזוהר מונה שלושה "שולטים" בגוף: המוח, הלב והכבד.

אך אינו דומה סיבוב והילוך השפעת החיות שמן הלב לאברים להילוך ההשפעה שמן המוח לאברים כי הנה על הלב נאמר כל הנחלים הולכים אל הים כו'.^{20,21}

אך אין מסלול זרימת החיות מן הלב אל האיברים דומה למסלול זרימת החיות מן המוח אל האיברים. והנה, על הלב נאמר: "כל הנחלים הולכים אל הים" וגו',

התשובה מתחילה בכך שזרימת החיות מן הלב היא מעגלית, שלא כמו הזרימה מן המוח, שהיא בכיוון אחד. הפסוק "כל הנחלים הולכים אל הים" (קהלת א, ז), שבהמשכו נאמר "שם הם שבים ללכת", נדרש כאן על הלב.

4 ובמקום שהם הולכים שחם הם שבים ללכת²² שנמשך הדם מכל האברים אל הלב וחוזר מן הלב ונמשך לכל האברים.

"ואל המקום שהם הולכים, לשם הם שבים ללכת": הדם נמשך מכל האיברים אל הלב, ושב מן הלב ונמשך אל כל האיברים.

החלק השני של הפסוק, "אל המקום שהם הולכים, לשם הם שבים", מתאר את מחזור הדם. הדם זורם מכל האיברים אל הלב, ומשם יוצא שוב אל כל האיברים.

וגם הנה השפעת החיות שמן הלב לאכרים הוא מן הדם שהוא הנפש והדם מתהווה מן המאכל שמתעכל ונעשה דם הנפש ממש.

ועוד, החיות הנמשכת מן הלב לאכרים עוברת באמצעות הדם, שהוא הנפש; והדם נוצר מן המאכל, שמתעכל ונעשה ממש דם הנפש.

הבדל נוסף: החיות שהלב מעביר לאכרים נישאת בדם, שהוא "הנפש", והדם עצמו נוצר מן המאכל לאחר עיכולו. הלב מעביר הלאה את מה שקיבל תחילה מלמטה.

5 והנה תחלת בישול המאכל הוא בכבד ששם נעשה דם ומתברר ומהמובחר שולח ללב ואזי נסגר הדם בתוך הלב ואח"כ נפתח הלב ע"י כח ההמשכה הנמשך מן המוח ופותח את הלב להמשיך הדם בכל האברים

תחילת עיכול המזון היא בכבד: שם הוא נעשה לדם ומתברר, והחלק המובחר [ממנו] נשלח ללב. אז הדם נסגר בתוך הלב, ולאחר מכן הלב נפתח בכוח ההמשכה הנמשך מן המוח, הפותח את הלב כדי להמשיך את הדם לכל האברים.

הדברים מתארים את תפיסת הפיזיולוגיה שרווחה בימיו של אדמו"ר הזקן: המזון מעובד תחילה בכבד, שיוצר את הדם ומברר אותו, ושולח ללב את החלק המובחר שבו. הדם מוחזק סגור בתוך הלב עד שכוח הנמשך מן המוח פותח את הלב ומזרים את הדם לאברים.

ולכן הלב דופק תמיד שמחמת סגירה ופתיחה הנל שהן תמיד כי תמיד מתרר ונשלח דם חדש מן הכבד אל הלב ונסגר ואח"כ נמשך כח מן המוח ופותחו

לכן הלב פועם ללא הפסקה, בגלל הסגירה והפתיחה שהוזכרו, המתרחשות תמיד: דם חדש מתברר ונשלח ללא הרף מן הכבד אל הלב, נסגר בתוכו, ולאחר מכן נמשך כוח מן המוח ופותח אותו.

הפעימה מוסברת כתהליך מתמיד של סגירה ופתיחה. דם חדש מגיע שוב ושוב מן הכבד ונסגר בתוך הלב, ואז הכוח מן המוח פותח את הלב מחדש.

ולכן הוא רצוא ושוב²³ תמיד בבחי' סגירה ופתיחה וזהו הדפק שדופק הלב תמיד מחמת זה

לכן יש בו תמיד רצוא ושוב, בבחינת סגירה ופתיחה. וזהו הדופק, שבו הלב פועם תמיד בשל כך.

הביטוי "רצוא ושוב", הנאמר על המלאכים הנקראים חיות בחזון יחזקאל, מתאר את הקצב הזה. הדופק הוא חילופי הסגירה והפתיחה של הלב.

נמצא שהשפעת החיות שמן הלב לאכרים מדם הנפש שבו היינו מה שמקבל החיות מן הכבד שאותו הדם נסגר בתוכו ואח"כ נפתח כו'.

נמצא שהחיות הנמשכת מן הלב לאכרים באה מדם הנפש שבתוכו, כלומר מן החיות שהוא מקבל מן הכבד: הדם הזה נסגר בתוכו, ולאחר מכן הוא נפתח וכו'.

אם כן, מה שהלב מעניק לאכרים הוא דם הנפש שקיבל תחילה מן הכבד: הוא מקבל, סוגר בתוכו, ואז נפתח ומשפיע.

משא"כ המשכת החיות שמן המוח לאברים היא המשכה והשפעה לבדה ובוהן יובן מה שהקב"ה נקרא עד"מ בשם לב דוקא כי כל השפעות החיות שמשפיע לברואיו באתעדלית [באתערותא דלתתא] דוקא תליא מילתא כנודע.

לעומת זאת, המשכת החיות מן המוח לאברים היא המשכה והשפעה בלבד. ובכך יובן מדוע הקב"ה נקרא, בדרך משל, דוקא בשם "לב": שכן כל השפעות החיות שהוא משפיע לברואיו תלויות דוקא באתערותא דלתתא, כידוע.

המוח משפיע בלבד; הלב משפיע את מה שקיבל תחילה. לכן הי' נקרא "לב": המשכת החיות שלו לנבראים תלויה באתערותא דלתתא, במה שמעלים אליו תחילה, כשם שהלב מקבל תחילה ורק אחר כך משפיע.

קטע 3 • 61-8

אהבת קריאת שמע והתענוג העליון

6 ואתעדלית [ואתערותא דלתתא] זו הוא מ"ש ואהבת את²⁴ הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ואהבת הוא מלשון אבה

ואתערותא דלתתא זו היא מה שנאמר: "ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". "ואהבת" היא מלשון אבה, כלומר לרצות,

האתערותא דלתתא היא האהבה שעליה מצווים בקריאת שמע. המילה "ואהבת" קשורה למילה "אבה", שפירושה לרצות; לכן האהבה כאן פירושה רצון ותשוקה.

דהיינו ראותא דליבא בחשיקה וחפיצה שיהי' [שיהיה] כל רצונו וחפצו להיות הוי' הוא אור א"ס ב"ה ממש בבחי' אלקיך

כלומר, רצון הלב, בתשוקה ובחפץ, שכל רצונו וחפצו יהיו להוי', שהוא ממש אור אין סוף ברוך הוא, כדי שיהיה בבחינת "אלקיך",

זהו רצון הלב, תשוקה וחפץ שהוי', אור אין סוף עצמו, יהיה "אלקיך" — אלקיך שלך.

דהיינו בגילוי הנפש כאלו הוא לנוכח ורצון וחפץ זה יהי' [יהיה] בכל לבבך ובכל נפשך שלא יהי' [יהיה] רצון וחפץ אחר זולתו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי²⁵ כו'.

כלומר, שיהיה בגילוי הנפש, כאילו הוא עומד לנגדו. ורצון וחפץ אלה יהיו "בכל לבבך ובכל נפשך", כך שלא יהיה רצון וחפץ אחר מלבדו, וכמו שנאמר: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי" וכו'.

"אלקיך" פירושו שהוא יהיה בגילוי הנפש, כאילו הוא עומד לנגד האדם. "בכל לבבך ובכל נפשך" פירושו שלא יהיה רצון אחר מלבד זה, כפי שנאמר: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי".

7 וכל צרכי עוה"ז שצריך האדם להשתמש בהם לחיי גופו יהיו בע"כ [בעל כרחך] וכמאן דשדי בתר כתפוי כי בע"כ [בעל כרחך] אתה חי ולא מחפץ האמיתי.

וכל צורכי העולם הזה שאדם צריך להשתמש בהם לצורך חיי גופו יהיו שלא מרצונו, וכמי שמשליך אותם מאחורי כתפיו; שהרי "בעל כרחך אתה חי", ולא מתוך רצון אמיתי.

את צורכי העולם שהאדם נזקק להם למען גופו עליו למלא רק מתוך הכרח, כדבר שמשליכים מעבר לכתף, בלי רצון אמיתי. דברי המשנה "בעל כרחך אתה חי" מתארים זאת: הנשמה חיה בגוף לא מתוך רצונה האמיתי.

וזהו לא חפצתי כו' שיש הפרש בין חפץ לרצון שרצון נקרא מי שרוצה הדבר אף שלא מרצונו וחפצו האמיתי

וזהו [פירוש] "לא חפצתי" וכו'. יש הבדל בין חפץ לרצון: "רצון" נאמר על מי שרוצה בדבר, אף שאין זה רצונו וחפצו האמיתיים;

בפסוק נאמר "חפצתי", והאדמו"ר הזקן מסביר מדוע. "רצון" יכול לתאר רצייה של דבר גם כשאין זה הרצון הפנימי האמיתי של האדם.

ואף מי שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני^{26, 27, 28} נקרא רצון אצלו שרוצה מ"מ אבל חפץ נק' חפץ ורצון האמיתי

ואפילו מי שכופים אותו עד שיאמר "רוצה אני", הדבר נחשב לרצון מצדו, שכן הוא רוצה בכך בכל זאת. אבל "חפץ" מציין רצון וחפץ אמיתיים,

גם הסכמה שהושגה תחת לחץ נחשבת לרצון: ההלכה מתארת כפיית אדם עד שהוא אומר "רוצה אני", והסכמתו נחשבת תקפה. "חפץ" הוא מונח צר יותר, ומתייחס רק לרצון פנימי אמיתי.

דהיינו שיש לו חפץ ותשוקה מחמת שמוצא קורת רוח ותענוג באותו הדבר שרוצה וע"ז נאמר ועמך לא חפצתי²⁹ בלשון חפץ ולא בלשון רצון שכל חפצו וכל ישעו יהי [יהיה]

כלומר, שיש לו חפץ ותשוקה לדבר משום שהוא מוצא בו קורת רוח ותענוג. ועל כך נאמר: "ועמך לא חפצתי" — בלשון "חפץ" ולא בלשון "רצון"; שכל חפצו וכל ישעו יהיו

"חפץ" הוא רצייה של דבר מתוך כמיהה, מפני שהאדם מוצא בו קורת רוח ותענוג. משום כך נאמר בתהילים "ועמך לא חפצתי", בלשון חפץ ולא בלשון רצון: כל חפצו של האדם הוא זה.

רק לדבקה בו ית' שהוא מקור החיים ומקור התענוגים ועמ"ש בפ"י וכל גבולך לאבני חפץ³⁰ בד"ה ושמתי כדכד וע"ז אומרים באמת ויציב ואהוב וחביב ונחמד ונעים כו'

רק לדבוק בו יתברך, שהוא מקור החיים ומקור התענוגים. וראו מה שכתוב בפירוש הפסוק "וכל גבולך לאבני חפץ", במאמר המתחיל "ושמתי כדכד". ועל כך אומרים בברכת "אמת ויציב": "ואהוב וחביב ונחמד ונעים" וכו',

רצון זה הוא רק לדבוק בה', מקור החיים והתענוג. הטקסט מפנה למאמר על "אבני חפץ", ולאחר מכן מציין שברכת "אמת ויציב" מתארת את "הדבר הזה" במילים המבטאות אהבה ותענוג: אהוב, חביב, נחמד ונעים.

הדבר הזה והיינו הדבר הזה שבק"ש [שבקריאת שמע] ואהבת את³¹ ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך והיו הדברים האלה³² כו'.

"הדבר הזה". והכוונה היא ל"דבר הזה" שבקריאת שמע: "ואהבת את הו"י אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, והיו הדברים האלה" וכו'.

"הדבר הזה" שבכרכה הוא תוכנה של קריאת שמע: "ואהבת את הו"י אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". לכן מילות התענוג שבכרכה מתארות את האהבה שקריאת שמע מצווה עליה.

8 והנה באתערותא דלתתא זו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] גילוי פנימיות רצונו ית' וחפצו האמיתי להיות

המשכת התורה והמצות וכמ"ש ויקם עדות ביעקב³³ ותורה שם בישראל ונמשך בהן עונג העליון והנה, באמצעות אתערותא דלתתא זו [באה] אתערותא דלעילא: גילוי פנימיות רצונו יתברך וחפצו האמיתי, שתימשך התורה והמצוות. וכמו שכתוב: "הוא הקים עדות ביעקב, ותורה שם בישראל"; והעונג העליון נמשך לתוכן,

האתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא: גילוי רצונו הפנימי וחפצו האמיתי של ה' שתהיינה תורה ומצוות, כמו שנאמר: "הוא הקים עדות ביעקב". לתוכן נמשך העונג העליון, התענוג של ה' עצמו.

כמאמר אשר קדשנו במצותיו אשר הוא מלשון באשרי³⁴ כי אשרוני בנות^{35,36} שהוא לשון שבח והילול ע"ד טוב ויפה הנאמר באמת ויציב ואהוב וחביב ונחמד ונעים כו'.

כמו בנוסח הברכה: "אשר קידשנו במצוותיו". המילה "אשר" קשורה לכיטוי "באשרי", כי אשרוני בנות", שהוא לשון שבח והלל, בדומה למילים "טוב ויפה" הנאמרות בברכת "אמת ויציב": "ואהוב וחביב ונחמד ונעים" וכו'.

בכרכה על מצווה אומרים "אשר קידשנו", ותיקוני זוהר מקשר את "אשר" ל"באשרי" — דברי השבח של לאה: "כי אשרוני בנות". המצוות מבטאות אפוא את העונג של ה', בדומה למילות השבח שבברכת "אמת ויציב".

שנמשך עונג העליון מאור א"ס ב"ה הסוכ"ע שהוא מקור חיי החיים מקור התענוגים להתלבש בתורה כי העונג העליון נמשך מאור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין, שהוא מקור חיי החיים ומקור התענוגים, כדי להתלבש בתורה

עונג זה בא מהאור המקיף עצמו, מקור חיי החיים ומקור כל התענוגים. הוא נמשך למטה כדי להתלבש בתורה.

ומצות שלפנינו הנגלות לנו המלובשות בענינים גשמיים³⁷ אשר כח זה להיות המשכה זו שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות יורדת ומתלבשת למטה מטה באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] זו תליא

ובמצוות שלפנינו, הגלויות לנו והמלובשות בענינים גשמיים. והכוח לכך שהמשכה זו, שהיא למעלה מעלה מהשתלשלות, תרד ותתלבש למטה מטה — תלוי באתערותא דלתתא זו.

העונג מתלבש גם במצוות שאנו מקיימים בפועל, המלובשות בדברים גשמיים. הכוח לכך שעניין הנמצא למעלה מכל סדר ההשתלשלות יירד אל המדרגה הגשמית הנמוכה ביותר, תלוי באתערותא דלתתא זו.

(ועמ"ש ג"כ מזה בביאור ע"פ יונת³⁸ בפ"י כי קולך ערב ומראך נאווה³⁹ ובד"ה ואהיה אצלו אמון^{40, 41} בפ"י ואהיה שעשועים יום יום ועמ"ש בד"ה אוסרי לגפן⁴² ובפסוק וזכרתם את כל מצות⁴³ ועמ"ש בד"ה הבאים ישרש⁴⁴ בפ"י כי תהיו אתם ארץ חפץ⁴⁵ כו')

(ועיין גם במה שנכתב על כך בביאור על "יונת", בפירוש "כי קולך ערב ומראך נאווה"; ובמאמר המתחיל "ואהיה אצלו אמון", בפירוש "ואהיה שעשועים יום יום". ועיין במה שנכתב במאמר המתחיל "אוסרי לגפן", ובפסוק "וזכרתם את כל מצוות"; וכן במאמר המתחיל "הבאים ישרש", בפירוש "כי תהיו אתם ארץ חפץ" וכו')

הסוגריים מפנים למאמרים נוספים העוסקים באותו נושא: העונג של ה' בקולו ובמראהו של ישראל; התורה כ"שעשועים יום יום" שלו; "אוסרי לגפן"; הפסוק על זכירת כל המצוות; וישראל כ"ארץ חפץ".

ולכן אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] שבתחלה יקבל עליו עול מלכות שמים⁴⁶ ואח"כ עול מצות⁴⁷ כי א"א לקבל עול מצות ולהיות נמשך בהן עונג העליון ב"ה כ"א ע"י קבלת עול מלכות שמים תחלה והיינו ואהבת שבפ' רעשונה.^{48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59}

ולכן אמרו חז"ל, שמתחילה יקבל עליו עול מלכות שמים ואחר כך עול מצוות. שהרי אי אפשר לקבל עול מצוות, ושימשך בהן העונג העליון ברוך הוא, אלא על ידי קבלת עול מלכות שמים תחילה; וזהו "ואהבת" שבפרשה הראשונה.

זו הסיבה שהמשנה אומרת שבקריאת שמע מקבלים תחילה עול מלכות שמים, ורק אחר כך עול מצוות. העונג העליון יכול להימשך אל המצוות רק לאחר "ואהבת" שבפרשה הראשונה — האתערותא דלתתא.

קטע 4 • 91-10

הלב ער בגלות והדופק

9 ועמ"ש מזה בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב^{60, 61} והנה על בחי' אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] ועתעדל"ע זו נאמר ולבי ער⁶²

ועיין במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ראיתי והנה מנורת זהב כולה". על בחינה זו של אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא נאמר: "ולבי ער".

הכוונה למאמר העוסק בחזון המנורה של זהב שראה זכריה. לאחר מכן נאמר ש"ולבי ער" מתייחס לצמד זה: אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא שבאה בעקבותיה.

כי הגם שאני ישנה⁶³ בגלותא שאותותינו לא ראינו כנ"ל מ"מ אף בגלותנו לא עזבנו ה' מבחי' רעותא דליבא בחי' רצון ותשוקה שיש

כי אף על פי שאני ישנה — בגלות, כאשר "אותותינו לא ראינו", כנוצר לעיל, אף על פי כן גם בגלותנו ה' לא עזב אותנו בלא בחינת רעותא דליבא, בחינת הרצון והכיסופים שיש

גם בשנת הגלות, כאשר "אותותינו לא ראינו", ה' לא נטל מאיתנו את רעותא דליבא.

בכל נפש מישראל לעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מלבושים שבנוגה ובאתעדל"ת [ובאתערותא דלתתא] זו נמשכה אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] המשכת עונג העליון בתומ"צ [בתורה ומצות] אלא שהן בבחי' העלם ולא בגילוי.

בכל נפש מישראל, לעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מן הלבושים שבנוגה. ובאתערותא דלתתא זו נמשכה אתערותא דלעילא — המשכת התענוג העליון לתורה ומצוות, אלא שהם בבחינת העלם ולא בגילוי.

בכל נפש מישראל יש רצון וכיסופים שבכוחם לעורר אהבה, עד כדי רצון להתפשט מן הלבושים של נוגה — תחום ענייני העולם המותרים שמלבישים את הנפש. באמצעות זאת, אתערותא דלעילא ממשיכה את התענוג העליון לתורה ומצוות, אף שבגלות הוא נשאר נסתר ואינו מתגלה.

10 וזהו אותותינו לא ראינו⁶⁴ לא ראינו דייקא⁶⁵ שאינו נראה ונגלה לעיני בשר עין בעין ממש.

וזהו [פירוש] "אותותינו לא ראינו": "לא ראינו" דווקא, שכן הדבר אינו נראה ומתגלה לעיני בשר, ממש "עין בעין".

הדגש הוא על "לא ראינו": האותות קיימים, אך אינם נראים לעיניים גשמיות, "עין בעין".

אבל מ"מ אותותינו קיימות שהן אותיותינו דהיינו אותיות התורה ותפלה הנמשכות למטה מאור א"ס ב"ה.

אבל בכל זאת "אותותינו" קיימים, והם "אותיותינו" — כלומר, אותיות התורה והתפילה, הנמשכות למטה מאור אין סוף ברוך הוא.

האותות שלנו, אותיות התורה והתפילה, עדיין קיימים וממשיכים להוריד את אור אין סוף למטה, גם בזמן הגלות.

ועי' נאמר לעושה נפלאות⁶⁶ גדולות לבדו שממשיך נפלאות גדולות תמיד אלא שהן בבחי' לבדו דהיינו בבחי' העלם

ועל כך נאמר: "לעושה נפלאות גדולות לבדו": הוא ממשיך נפלאות גדולות תמיד, אלא שהן בבחינת "לבדו", כלומר בבחינת העלם.

את דברי המזמור "לעושה נפלאות גדולות לבדו" מפרשים כך: ה' מחולל תמיד נפלאות גדולות, אך "לבדו" — בהסתר, וידועות רק לו.

כי תפלה במקום קרבנות תקנום^{67, 68} רק שע"י הקרבנות אשה ריח ניחוח להי היה עי"ז גילוי שכינה ממש בבחמ"ק [בבית המקדש] והיה

שהרי [חז"ל] תיקנו תפילה במקום קרבנות; אלא שבאמצעות הקרבנות, "אשה ריח ניחוח להוי", הייתה בכך התגלות ממשית של השכינה בבית המקדש, והיה

חז"ל תיקנו תפילה במקום הקרבנות. באמצעות הקרבנות הייתה בבית המקדש התגלות גלויה של השכינה.

אש יורד מלמעלה אריה דאכיל קורבנין^{69, 70} משא"כ ע"י התפלה נעשה המשכה זו בבחי' העלם ועמ"ש מזה סד"ה צו את⁷¹ בנייט ואמרת אליהם את קרבני⁷² כו'

אש יורדת מלמעלה, "אריה דאכיל קורבנין"; ואילו באמצעות התפילה המשכה זו נעשית בבחינת העלם. ועיינו במה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני" וכו'.

אש ירדה מן השמים על המזבח, ועליה נאמר בזוהר שהיא אריה האוכל את הקרבנות. התפילה ממשיכה את אותה השפעה, אך בהסתר; כאן מפנים למאמר על "את קרבני" להרחבה.

אבל מ"מ גם ע"י התפלה מתעלה הנפש לאשתאבא בגופא דמלכא ולהמשיך משם חיים וחסד שפע אור אי"ס ב"ה הנעלם ומתלבש באותיות התורה והתפלה ולא עוד

אבל בכל זאת, גם באמצעות התפילה עולה הנפש "לאשתאבא בגופא דמלכא", ומשם היא ממשיכה חיים וחסד — את השפע של אור אין סוף ברוך הוא, הנעלם ומתלבש באותיות התורה והתפילה. ולא זו בלבד,

אף על פי כן, באמצעות התפילה עולה הנפש "לאשתאבא בגופא דמלכא" — להתבטל בתוך האלוקות — וממשיכה משם חיים וחסד מאור אין סוף, הנעלם באותיות התורה והתפילה.

אלא שקול דודי דופק⁷³ הוא על היד והיינו הארה והמשכה בבחי' חיצוניות שהוא חיצונית ההארה מן הלב שכמו שנמשך בדפיקא דליבא בבחי' פנימיות כך מתראה המשכה זו בבחי' חיצוניות דפיקא על היד

אלא "קול דודי דופק" — הוא [הדופק] שביד, כלומר הארה והמשכה בבחינת חיצוניות, שהיא החיצוניות של ההארה מן הלב. כשם שהיא נמשכת בדפיקת הלב בבחינת פנימיות, כך ניכרת המשכה זו בבחינת חיצוניות — דופק ביד.

נוסף על כך, "קול דודי דופק" מתפרש כדופק המורגש בפרק היד. פעימת הלב עצמה היא המשכה הפנימית, והדופק ביד הוא הביטוי החיצוני שלה.

והנה בבחי' פנימיות בדפיקא דליבא נמשכו המשכת התורה והמצות ויקם עדות ביעקב⁷⁴ כו' ובבחי' חיצונית הן המשכות חסדי ה'

והנה, בבחינת פנימיות, בדפיקת הלב, נמשכות המשכות התורה והמצוות — "ויקם עדות ביעקב" וכו'; ובבחינת חיצונית נמשכים חסדי ה'.

ההמשכה הפנימית, "פעִימת הלב", היא התורה והמצוות. ההמשכה החיצונית, "הדופק ביד", היא חסדי ה' המתמידים עמנו.

עמנו תמיד כעל כל אשר גמלנו⁷⁵ לעושה נפלאות גדולות וגוי נותן לחם לכל בשר כו' הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד כו'⁷⁶

עמנו תמיד, "ככל אשר גמל עלינו": "לעושה נפלאות גדולות" וכו', "נותן לחם לכל בשר" וכו', "המפרנס את העולם כולו בטובו, בחן ובחסד" וכו'.

דוגמאות לחסד החיצוני הזה מובאות מפסוקים ומתפילות: כל הטוב שה' גמל לנו, נפלאותיו הגדולות, נתינת לחם לכל בשר ופרנסת העולם כולו בחן ובחסד, כפי שנאמר בברכת המזון.

וזהו ענין דפ"ק [דפרק קמא] אותיות פק"ד⁷⁷ שמזה נמשך להיות וה' פקד את שרה⁷⁸ פקד פקדתי אתכם⁷⁹ ו את העשוי לכם במצרים ועמ"ש ע"פ אלה פקודי^{80,81} כו' אשר פקד ע"פ משה:⁸²

וזהו ענין "דופק", אותיות "פקד", שממנו נמשך "וה' פקד את שרה", [ו] "פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים". ועיינו במה שנכתב על הפסוק "אלה פקודי" וכו', "אשר פקד על פי משה".

המילה "דופק" מורכבת מאותן אותיות כמו "פקד", המילה המשמשת כשנאמר שה' זכר את שרה וכשאמר למשה: "פקד פקדתי אתכם". ה"דופק" החיצוני הוא ההשגחה הקשובה של ה' והגאולה; כאן מפנים למאמר על "אלה פקודי" להרחבה.

קטע 5 • 111-14

"אחותי, רעייתי": אהבה משתחררת ו"אכילה"

11 ב והנה על התעוררות בחי' רעותא דליבא זו אמר הכתוב פתחי לי אחותי רעייתי⁸³ אחותי היא האהבה הטבעית⁸⁴ המסותרת בלב כ"י [כנסת ישראל] ובנפשם האלקי שטבע זו היא מחמת מקור חוצבה ושרשה שהיא חלק אלוה ממעל⁸⁵ ממש

ב. והנה על התעוררות בחינה זו של רצון הלב (רעוא דלבא) נאמר בפסוק: "פתחי לי אחותי רעייתי". "אחותי" היא האהבה הטבעית המסותרת בלב כל כנסת ישראל ובנפש האלקית שלהם; טבע זה נובע ממקור חוצבה ומשורשה, שהרי היא ממש "חלק אלוה ממעל",

החלק השני של המאמר עוסק בפסוק "פתחי לי אחותי רעייתי", בקריאה לעורר את רצון הלב. "אחותי" היא האהבה הטבעית המסותרת בלבו של כל יהודי ובנפש האלקית; היא טבעית משום ששורש הנשמה הוא "חלק אלוה ממעל".

כי חלק⁸⁶ ה' עמו ולכן נקרא אהבה הטבעית זו בשם אחותי שהיא כאהבת אח ואחות שאהבתם היא בטבעם מחמת תולדותם.

כי "חלק ה' עמו". לכן האהבה הטבעית הזאת נקראת "אחותי", שכן היא דומה לאהבת אח ואחות, שאהבתם טבועה בהם מכוח לידתם.

הפסוק "חלק ה' עמו" אומר את אותו רעיון. האהבה נקראת "אחותי" משום שהיא דומה לאהבה שבין אח לאחות, אהבה מולדת שאינה נרכשת.

ואמר פתחי לי שאהבה זו צריך לפתוח ולהוציאה ממסגר ומאסר הגוף והנפש הבהמית ע"י בחי רעותא דלבא לעורר את האהבה כו' וכנ"ל

ונאמר "פתחי לי", כי יש לפתוח אהבה זו ולהוציאה ממאסר הגוף והנפש הבהמית, באמצעות בחינת רצון הלב, כדי "לעורר את האהבה" וכו', כפי שנתבאר לעיל.

"פתחי לי" פירושו שיש לפתוח את האהבה המסותרת ולשחרר אותה ממאסר הגוף והנפש הבהמית. הדבר נעשה באמצעות רצון הלב, ש"מעורר את האהבה", כפי שהוסבר קודם.

(ועוד נתק ענין אחותי בד"ה כי תבאו אל הארץ⁸⁷ כפי בהר וענין רעיתי נתי' [נתבאר] שם באופן אחר) ורעיתי פי' פרנסתי ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ישראל מפרנסין^{88,89} כו'

(ענין "אחותי" נתבאר גם במאמר המתחיל "כי תבואו אל הארץ", בפרשת בהר, וענין "רעייתי" נתבאר שם בדרך אחרת.) "רעייתי" פירושו "המפרנסת אותי", על דרך מאמר רבותינו ז"ל: "ישראל מפרנסין" וכו'.

ההערה שבסוגריים מפנה למאמר בפרשת בהר, שמבאר ביתר הרחבה את "אחותי" ואת "רעייתי" בדרך אחרת. כאן מפרשים "רעייתי" במשמעות "המפרנסת אותי", מלשון פרנסה, בהתאם לאמירת הזוהר שישראל "מפרנסים" את אביהם שבשמים.

ועמ"ש רועה ישראל האזינה⁹⁰ כו' שהקב"ה כביכול רועה וניזון מישראל שישראל עושין לו מרעה ומזון.

ועיין במה שכתוב "רועה ישראל האזינה" וכו': שהקדוש ברוך הוא, כביכול, רועה וניזון מישראל, שכן ישראל מכינים לו מרעה ומזון.

את אותו רעיון דורשים מן הפסוק "רועה ישראל": "רועה" משמעו גם רועה צאן, ולכן הקב"ה, כביכול, ניזון מישראל. עבודת ישראל היא המרעה והמזון שלו.

וכמ"ש אכלתי יערי עם דבשי^{91,92} דקאי על ק"ש [קריאת שמע] וברכתויה (כמ"ש פי פנחס דרכ"ו ע"ב) יערי אלו המלאכים כי שרפים עומדים⁹³ נקר' [נקרא / נקראת / נקראות] עצי שטים עומדים⁹⁴ וכולם עומדים בראה כו'.

וכמו שכתוב "אכלתי יערי עם דבשי", שהכוונה לקריאת שמע וברכותיה (כמו שכתוב בפרשת פנחס, דף רכו ע"ב): "יערי" — אלו המלאכים, שהרי השרפים הניצבים נקראים "עצי שטים עומדים", וכולם עומדים בראה וכו'.

הפסוק "אכלתי יערי עם דבשי" מתפרש, בעקבות הזוהר בפרשת פנחס, כמתייחס לקריאת שמע וברכותיה. "יערי" נדרש מלשון יער, והוא רומז למלאכים: השרפים מתוארים כעומדים, כמו קורות עצי השיטים העומדות, וכל המלאכים עומדים בראה.

והיינו מה שאומרים בברכת יוצר איך שהמלאכים מקדישים כו' והאופנים ברעש גדול⁹⁵ כו' שתשוקתם וחפצם

וזהו שאומרים בברכת יוצר, שהמלאכים מקדישים וכו', ו"האופנים ברעש גדול" וכו': שכיסופיהם ורצונם

זהו המתואר בברכת יוצר שלפני קריאת שמע: המלאכים מקדישים לה' והאופנים מתרוממים "ברעש גדול". הדבר מבטא את כיסופיהם ורצונם.

להתכלל באור ה' א"ס ב"ה ובטלים אליו ית' שביטול והתכללות זה נקרא בשם אכילה כמו המאכל עד"מ שנבלע באברים באברים ומתאחד עם דם הנפש.

להיכלל באור אין סוף, ברוך הוא, ולהתבטל אליו יתברך. ביטול והיכללות אלה נקראים "אכילה", בדומה למאכל, למשל, שנספג באיברים, איבר אחר איבר, ונעשה אחד עם דם הנפש.

המלאכים משתוקקים להיכלל באור ה' ולהתבטל אליו. ביטול זה נקרא "אכילה", מפני שהוא דומה למאכל הנספג בכל איבר ונעשה אחד עם דם הנפש.

12 ודבשי אלו הנשמות שהם פירות היער ויש בהם מתיקות ותענוג מהעז יצא מתוק⁹⁶ ארץ זבת חלב ודבש כו'.

ו"דבשי" — אלו הנשמות, שהן פירות היער, ובהן מתיקות ותענוג: "מן העז יצא מתוק"; "ארץ זבת חלב ודבש" וכו'.

"דבשי" מתייחס לנשמות, ל"פירות" היער, שיש בהן מתיקות ותענוג. הפסוקים "מן העז יצא מתוק" ו"ארץ זבת חלב ודבש" מובאים כדי לבטא מתיקות זו.

והיינו מה שאומרים בק"ש [בקריאת שמע] שמע ישראל⁹⁷ דקאי על הניצוץ אלקות ורמ"ח תיבין דק"ש [דקריאת שמע] כנגד רמ"ח אברי האדם שיהיו רמ"ח אברי האדם בטלין ונכללים באדם העליון ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם⁹⁸ כו'.

וזהו שאומרים בקריאת שמע: "שמע ישראל", המתייחס לניצוץ האלקי. רמ"ח תיבות קריאת שמע מכוונות כנגד רמ"ח איברי האדם, כדי שרמ"ח איברי האדם יתבטלו וייכללו באדם העליון, "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם" וכו'.

בקריאת שמע, "שמע ישראל" מתייחס לניצוץ האלקי שבנשמה. רמ"ח תיבות קריאת שמע מכוונות כנגד רמ"ח איברי האדם, כדי שכולם יתבטלו וייכללו באדם העליון — "דמות כמראה אדם" שעל הכסא בחזון יחזקאל.

13 ונקרא בחי' זאת בזוה"ק [בזוהר הקדוש] לאשתאבא בגופא דמלכא⁹⁹ דהיינו להיות בבחי' ביטול והתכללות ממש באור ה' א"ס ב"ה כמו המאכל שנעשה ממנו דם שמתאחד עם דם הנפש ממש.

ובזוהר הקדוש נקראת בחינה זו "להיספג בגופו של המלך", כלומר להיות בביטול ממש ובהתכללות באור ה' אין סוף ברוך הוא, כמו המאכל שממנו נעשה הדם, והוא מתאחד עם דם הנפש ממש.

הזוהר מכנה בחינה זו "להיספג בגופו של המלך": ביטול והתכללות מוחלטים באורו של ה', כמו מאכל שנהפך לדם ומתאחד עם דם הנפש ממש.

וכך יהיו כל כחותיו רק לה' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי¹⁰⁰ כו' וכל כחות הנפש הבהמיות כח המתאוה כו' יהיו בבחי' אתכפיא ואתהפכא כו'.

וכך יהיו כל כחותיו לה' לבדו, ככתוב: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי" וכו'. וכל כחות הנפש הבהמית, כגון כוח התאוה וכו', יהיו בבחינת אתכפיא ואתהפכא וכו'.

כל כחותיו של האדם יהיו אז לה' לבדו, כפי שנאמר: "ועמך לא חפצתי". כחות הנפש הבהמית, כגון התאוות, יהיו תחילה בבחינת אתכפיא ולאחר מכן בבחינת אתהפכא.

14 ואזי תשוב הנפש לאלקים ותתהפך לבחי' אלקו' [אלקות] ממש עד שלא יהיה לה חיות ותענוג אחר זולת לה' לבדו

ואז תשוב הנפש אל ה' ותהפוך לאלקות ממש, עד שלא יהיו לה חיות ותענוג אחרים מלבד מה שמכוון לה' לבדו.

אז הנפש תשוב אל ה' ותהפוך לאלקות עצמה, עד שלא יהיו לה חיים או הנאה מלבד מה שמכוון לה'.

והוא הבאה מחמת ההתבוננות נפש המשכלת שמתבוננת בגדולת א"ס ב"ה אשר אין ערוך אליו ית' וכולא קמיה כלא חשיבא וכטפה מים בים האוקיינוס ואי לזאת תבטל הנפש במציאות אליו ית'

והדבר נובע מהתבוננותה של הנפש המשכלת, המתבוננת בגדולתו של אין סוף ברוך הוא, שאין ערוך אליו ית', ו"הכול לפניו נחשב כלא", כטיפת מים בתוך האוקיינוס. לכן תבטל הנפש במציאות לפניו ית',

הדבר נובע מהתבוננותה של הנפש המשכלת בגדולתו של אין סוף: אין דבר שניתן להשוות אליו, הכול לפניו כלא, כמו טיפה באוקיינוס. מתוך כך תחושת קיומה העצמי של הנפש מתבטלת לפניו.

וישליך מנגד כל החיות וכל התענוגים אשר לא לה' המה לדבקה בו לבדו ית' באור א"ס ב"ה ממש מקור החיים ומקור התענוגים בלי שום תערובות זר ופניות דלגרמיה כו' רק בבחי' ביטול והתכללות באלקות ממש.

והוא ישליך ממנו את כל החיות ואת כל התענוגים שאינם לה', כדי לדבוק בו לבדו ית', באור אין סוף ממש, מקור החיים ומקור התענוגים, ללא תערובות זרה או מניעים של טובת עצמו וכו', אלא מתוך ביטול והיכללות באלקות ממש.

האדם משליך ממנו כל תענוג שאינו לה' ודבק באור אין סוף עצמו, מקור החיים ומקור כל התענוגים. אין בכך תערובות זרה או עניין אישי, אלא ביטול טהור והיכללות באלקות.

קטע 6 • 151-19

בניית המדות

15 והנה כמו שהמאכל המתעכל ונעשה דם הוא המתאחד עם דם הנפש ומחבר ומקשר השראת נפש בגוף לתת לו חיים כך ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] בבחי' ביטול

כעת, כשם שהמזון המתעכל ונעשה לדם מתאחד עם דם הנפש, ומחבר וקושר את השראת הנפש בגוף כדי להעניק לו חיים, כך באמצעות אתערותא דלתתא בבחינת ביטול

המשל מיושם: המזון המתעכל נעשה לדם, מתאחד עם דם הנפש וכך קושר את הנפש לגוף ומעניק לו חיים. בדומה לכך, אתערותא דלתתא מתוך ביטול פועלת למעלה.

והתכללות עד שתתהפך לבחי' אלקות ממש נמשך חיות ואור א"ס ב"ה כביכול להתחבר ולהתקשר בבחי' גופא הן הם מדותיו ית' כמ"ש בזהר וכמה גופין תקינת לון^{101, 102} כו'

והתכללות, עד שהדבר נהפך לאלקות ממש, נמשכת כביכול חיות ואור אין סוף כדי להתחבר ולהיקשר עם בחינת "גוף", שהן מדותיו ית', כמו שכתוב בזוהר: "וכמה גופין תקינת לון" וכו':

כאשר הנפש מתבטלת ונהפכת לאלקות, נמשכים חיות ואור אין סוף ונקשרים, כביכול, עם "גוף" — מדותיו של ה'. המקור הוא בתיקוני זוהר: "וכמה גופין תקינת לון".

חסד דרועא ימינא גבורה כו' שמדות חסדו וגבורותיו ית' הן בבחי' גוף לגבי הנשמה הוא אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו דלאו מכל אלין מדות כלל כו'.

"חסד — דרועא ימינא, גבורה" וכו'. שכן מדות החסד והגבורות שלו ית' הן בבחינת גוף ביחס לנשמה, שהיא אור אין סוף עצמו, בכבודו ובעצמו, אשר "לאו מכל אלין מדות כלל" וכו'.

באותו קטע נאמר שחסד הוא הזרוע הימנית וגבורה היא הזרוע השמאלית, וכן הלאה: המדות הן כגוף, ואילו הנשמה שבתוכן היא אור אין סוף עצמו, שאינו אחת מן המדות הללו.

16 ואפ"י [ואפילו] בחכמה עילאה כתיב כולם בחכמה עשית¹⁰³ שנחשבת כעשייה גשמיות. וכמ"ש כי אמרתי

עולם חסד יבנה¹⁰⁴ שהחסד צריך להיות נבנה ומתהווה להיות התלבשות אור א"ס ב"ה במדת החסד

ואפילו על חכמה עילאה נאמר: "את כולם עשית בחכמה", שכן היא נחשבת כעשייה גשמית. וכמו שנאמר: "כי אמרתי: עולם — חסד יבנה"; שכן החסד צריך להיבנות ולהתהוות, כדי שאור אין סוף, ברוך הוא, יתלבש במידת החסד.

גם הספירה העליונה ביותר, חכמה עילאה, מתוארת כדבר "עשוי", כמו בפסוק "את כולם עשית בחכמה": ביחס לאור אין סוף, היא נחשבת כעשייה גשמית. בדומה לכך, "חסד יבנה" פירושו שגם החסד עצמו צריך להיבנות, כדי שאור אין סוף יתלבש בו.

וכן בשאר המדות ובחכמה (ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] מזה בד"ה לסוסתי)¹⁰⁵ ובנין זה הוא מאתעדל"ת

[מאתערותא דלתתא] זו שהיא בבחי' ביטול והתכללות ממש שכמו שא"א להיות התקשרות הנפש עם הגוף

מן המאכל עד שמתעכל ונעשה דם שמתאחד עם דם הנפש ממש.

וכך גם בשאר המדות ובחכמה. [ועיינו במה שנכתב לעיל על כך במאמר המתחיל "לסוסתי"]. בניין זה בא מאתערותא דלתתא זו, שהיא בבחינת ביטול והתכללות ממש. שכן, כשם שהנפש אינה יכולה להתקשר עם הגוף באמצעות המזון אלא לאחר שהמזון מתעכל ונעשה לדם, המתאחד ממש עם דם הנפש,

כך הוא גם בשאר המדות ובחכמה, והטקסט מפנה למאמר "לסוסתי". "בניין" זה בא מאתערותא דלתתא שיש בה ביטול גמור, בדומה לכך שהנפש נקשרת לגוף רק באמצעות מזון שהתעכל ונעשה לדם.

כך א"א להיות המשכות החיות מאא"ס [מאור אין סוף] ב"ה ולהיות התלבשות אור א"ס ב"ה בחכמה

ובחסד מחמת אתערותא דלתתא כ"א שתהיה בבחי' ביטול והתכללות ממש עד שתשוב הנפש בבחי'

אלקות ממש כנ"ל:

כך אי אפשר שתימשך חיות מאור אין סוף, ברוך הוא, ושאור אין סוף, ברוך הוא, יתלבש בחכמה ובחסד מכוחה של אתערותא דלתתא, אלא אם היא בבחינת ביטול והתכללות ממש, עד שהנפש תשוב להיות בבחינת אלקות ממש, כנזכר לעיל.

באותו אופן, אור אין סוף נמשך אל חכמה וחסד רק באמצעות אתערותא דלתתא שיש בה ביטול גמור, עד שהנפש נעשית אלקות ממש.

17 אך להבין הטעם לכל זה מאין הוא הכח הזה לנפש המלובשת בגוף לאתעדלית [לאתערותא דלתתא] כזו להתאחד עם אלקות ולהמשיך חיות ואור אי"ס ב"ה במדותיו הקדושות יובן בביאור הטעם שהמאכל הגשמי

אך כדי להבין את הטעם לכל זה — מניין לנפש המלובשת בגוף הכוח לעורר אתערותא דלתתא כזאת, להתאחד עם אלקות ולהמשיך חיות ואור אין סוף לתוך מדותיו הקדושות? הדבר יובן מתוך הסבר הטעם לכך שהמאכל הגשמי

השאלה היא מניין מקבלת הנפש המלובשת בגוף את הכוח להתאחד עם אלקות ולהמשיך את אור אין סוף אל מדותיו הקדושות של ה'. התשובה תתברר באמצעות המשל של המאכל הגשמי.

שהוא מדצ"ח [מדומם צומח חי] שהם למטה ממדרגת האדם שהוא מדבר ועליו יחיה האדם אלא היינו מפני שעל כל מוצא פי¹⁰⁶ ה' שבמאכל יחיה האדם והמוצא פי ה' הוא המחייהו.

הבא מן הדומם, הצומח והחי, הנמוכים ממדרגת האדם, שהוא מדבר, ואף על פי כן האדם חי ממנו. הטעם לכך הוא ש"על כל מוצא פי הוי" שבמאכל "יחיה האדם", ו"מוצא פי הוי" עצמו הוא המחיה אותו.

המאכל בא מן הדומם, הצומח והחי, שכולם נמוכים מן האדם, שהוא מדבר, ואף על פי כן האדם חי ממנו. הטעם לכך הוא ש"מוצא פי הוי" שבמאכל — הדיבור האלוקי המהווה אותו — הוא הנותן לו חיות, והוא גם המקיים את האדם.

אך הנה האדם יש בו ג"כ מוצא פי ה' ולמה צריך עוד למוצא פי ה' שבמאכל.

אך הרי גם באדם יש "מוצא פי הוי"; מדוע הוא זקוק בנוסף לכך ל"מוצא פי הוי" שבמאכל?

כאן מתעוררת שאלה: גם באדם עצמו יש דיבור אלוקי, ומדוע הוא זקוק לדיבור האלוקי שבמאכל?

אך הענין הוא דכתיב אחר וקדם צרתני^{107, 108} אחר למע"ב [למעשה בראשית]¹⁰⁹ כו' ולכן המוצא פי ה' שבמאכל הוא ממדגות עליונות וגבוהות יותר ולזאת יש בו כח להמשיך המשכות חיות נפש האדם והתקשרותה ותהלבשותה בגוף.

אלא שהענין הוא, כפי שנאמר: "מאחור ומלפנים יצרת אותי" — "מאחור", במעשה בראשית וכו'. לכן "מוצא פי הוי" שבמאכל הוא מבחינות עליונות ונעלות יותר, ומשום כך יש בו כוח להמשיך את החיות לנפש האדם, וכן את התקשרותה והתלבשותה בגוף.

"מאחור ומלפנים יצרת אותי": חז"ל מסבירים ש"מאחור" פירושו שהאדם נברא אחרון במעשה בראשית, לאחר כל שאר הברואים. מה שנברא לפניו נובע מבחינות גבוהות יותר של הדיבור האלוקי; לכן הדיבור שבמאכל נמשך ממקור גבוה יותר מזה של האדם, ויש בו כוח לקשור את נשמתו לגופו.

18 והנה כמו שהוא במשל שהמאכל הגשמי מחיה את האדם ומחבר נפש האדם בגופו מפני מוצא פיי¹¹⁰ ה' שבו כך

והנה, כשם שבמשל המאכל הגשמי מחיה את האדם ומחבר את נפשו לגופו, משום שיש בו "המוצא פי הוי", כך

המשל מיושם כעת: המאכל הגשמי מחיה את האדם ומחבר את נפשו לגופו בזכות הדבר האלוקי היוצא מפי ה' ונמצא בו.

הוא בנמשל באתערותא דלתתא זו בבחי' ביטול והתכללות שנקרא בשם אכילה למעלה שממשיך חיות ואור א"ס ב"ה להתלבש בבחי' גופא חסד דרועא ימינא גבורה כו'

הוא גם בנמשל: אתערותא דלתתא זו, מתוך ביטול והתכללות, הנקראת למעלה בשם "אכילה", ממשיכה חיות ואור אין סוף ברוך הוא להתלבש בבחינת "גוף" — "חסד דרועא ימינא, גבורה..."

בנמשל, אתערותא דלתתא מתוך ביטול, המכונה "אכילה" למעלה, ממשיכה חיות ואור אין סוף להתלבש ב"גוף" של המדות האלוקיות: חסד כזרוע ימין, גבורה כזרוע שמאל וכן הלאה.

הוא מפני מוצא פיי ה' הוא כח וחיות אלקות שיש לישראל בשרשם שהוא ממדרגות עליונות שבאור א"ס ב"ה כי ישראל עלה במחשבה.¹¹¹

הדבר הוא משום "המוצא פי הוי" — הכוח והחיות האלוקיים שיש לישראל בשורשם, שמקורם במדרגות עליונות שבאור אין סוף ברוך הוא; שהרי "ישראל עלה במחשבה".

הדבר מתאפשר בזכות הדבר האלוקי שבתוך ישראל: הכוח האלוקי שבשורשם, שמקורו במדרגות עליונות של אור אין סוף. זהו פירוש "ישראל עלה במחשבה" — ישראל קדמו לעולמות במחשבת ה'.

19 ופיי עלה במחשבה כי יש ג' מיני מחשבות כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם¹¹² לשון רבים מחשבה שבמחשבה דהיינו שחושב מחשבת שכל והבנה ודבר שצריך בו עיון הלב.

והפירוש של "עלה במחשבה" הוא שיש שלושה סוגי מחשבות, כפי שנאמר: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" — בלשון רבים. יש מחשבה שבתוך מחשבה, כלומר, כשאדם חושב מחשבה של שכל והבנה, בעניין שדורש עיון של הלב.

כדי להסביר את הביטוי "עלה במחשבה", אדמו"ר הזקן מבחין בין שלושה סוגי מחשבות, ומציין שבפסוק נאמר "מחשבות" בלשון רבים. הסוג הראשון הוא "מחשבה שבתוך מחשבה": חשיבה שכלית והבנתית ממש, בעניין הדורש עיון מעמיק.

ודבור שבמחשבה שחושב דברים בעלמא שאין בהם רק צירופי אותיות ואין מלוכש בהם שום שכל והבנה.

ויש דיבור שבתוך מחשבה, כשאדם חושב מילים בלבד, שאין בהן אלא צירופי אותיות, ולא מלוכשים בהן שכל והבנה כלל.

הסוג השני הוא "דיבור שבתוך מחשבה": חשיבה של מילים בלבד, צירופי אותיות שאין בהם הבנה.

ומעשה שבמחשבה הוא כח המדמה שהוא רק דמיון לכל מה שרואה במעשה גשמיות ובפועל ממש.

ויש מעשה שבתוך מחשבה, והוא כוח הדמיון, שאינו אלא דימוי של כל מה שאדם רואה במעשה גשמי ובפעולה ממשית.

הסוג השלישי הוא "מעשה שבתוך מחשבה": כוח הדמיון, המצייר מעשים מוחשיים וגשמיים שאדם ראה.

ועלה במחשבה היינו מחשבה שבמחשבה שהיא מחשבה עליונה (ועמ"ש ע"פ ויכתוב משה¹¹³ את מוצאיהם¹¹⁴ ובד"ה יונתי בחגוי הסלע.^{115, 116} ובד"ה אם בחקתי תלכו^{117, 118} ועמ"ש מענין ב' בחי' שבמחשבה בד"ה שובה ישראל עד)^{119, 120}

ו"עלה במחשבה" פירושו מחשבה שבתוך מחשבה, שהיא המחשבה העליונה. (ועיין במה שכתוב על הפסוק "ויכתוב משה את מוצאיהם", ובמאמר המתחיל "יונתי בחגוי הסלע", ובמאמר המתחיל "אם בחוקתי תלכו"; ועיין במה שכתוב בעניין שתי הבחינות שבמחשבה, במאמר המתחיל "שובה ישראל עד".)

"ישראל עלה במחשבה" מתייחס לרמה הגבוהה ביותר מבין אלה — מחשבה שבתוך מחשבה, המחשבה העליונה. הסוגריים מפנים את הקורא לארבעה מאמרים נוספים, והאחרון שבהם עוסק בשתי הבחינות שבמחשבה.

ושרש התהוות העולמות והתלבשות אור¹²¹ א"ס ב"ה בבחי' חכמה וחסד הוא מבחי' דבור ואמירה שבמחשבה כמ"ש

ושרש התהוות העולמות והתלבשות אור אין סוף ברוך הוא בבחינות חכמה וחסד הוא מבחינת דיבור ואמירה שבתוך מחשבה, כפי שנאמר:

לעומת זאת, שורש התהוות העולמות והתלבשות אור אין סוף בחכמה וחסד הוא מדרגה נמוכה יותר: דיבור, או "אמירה", שבתוך מחשבה.

כי אמרתי עולם כו' ויאמר אלקים יהי אור כו' והן הן צירופי אותיות נמשכות מאור א"ס ב"ה להאציל כלים ד"ס [די' ספירות] כמבואר במ"א

"כי אמרתי עולם...>", וכן "ויאמר אלקים יהי אור...". הן הן צירופי האותיות הנמשכים מאור אין סוף ברוך הוא כדי להאציל את הכלים של עשר הספירות, כפי שמבואר במקום אחר.

לכן הכתוב מתאר את הבריאה כאמירה: "כי אמרתי עולם..." ו"ויאמר אלקים יהי אור...". אמירות אלה הן צירופי האותיות הנמשכים מאור אין סוף כדי להאציל את הכלים של עשר הספירות.

ולכן יש כח בשרש נש"י [נשמות ישראל] שהוא מבחי' מחשבה שבמחשבה להמשיך חיות ואור א"ס ב"ה ע"י שבטל ונכלל ממש באלקות באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] זו והוא הוא בבחי' המאכל שמתעכל ונהפך לדם הנפש וממשיך חיות כו'.

ולכן יש כוח בשורש נשמות ישראל, שהוא מבחינת מחשבה שבתוך מחשבה, להמשיך חיות ואור אין סוף ברוך הוא, על ידי שהנשמה בטלה ונכללת ממש באלקות באתערותא דלתתא זו. והדבר דומה ממש למאכל המתעכל והופך לדם הנפש וממשיך חיות וכו'.

לכן שורש נשמות ישראל, המצוי במחשבה שבתוך מחשבה, למעלה מן הדיבור שהוא שורש הספירות, מסוגל להמשיך לתוכן את אור אין סוף כאשר הנשמה בטלה באלקות. הדבר דומה ממש למאכל, שהדבר האלוקי שבו נמשך ממדרגה עליונה יותר, ולכן הוא מעניק חיות כשהוא נעשה לדם הנפש.

וזהו כי אמרתי עולם חסד יבנה¹²² שהחסד נבנה ע"י כי אמרתי אמירה בלב שלי שישראל עלה במחשבה

וזהו פירוש "כי אמרתי עולם חסד יבנה": החסד נבנה באמצעות "כי אמרתי" — אמירה שבלבי, ש"ישראל עלה במחשבה".

לכן נאמר: "כי אמרתי עולם חסד יבנה" — החסד נבנה באמצעות "אמרתי", אמירה שבלבו של הקב"ה, שישראל עלה במחשבה. מחשבתו של הקב"ה על ישראל היא שבונה את מידת החסד.

(ועמ"ש מזה לעיל בד"ה לסוסתי וע' בפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] בפ' תולדות בדף קל"ה על ענין בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות¹²³ כו' ע"ש) ופ"י

(ראו גם מה שנכתב על כך לעיל, במאמר המתחיל "לסוסתי"; ועיינו בפירוש הרמ"ז לפרשת תולדות, בדף קל"ה, בענין "בעשרה מאמרות נברא העולם — והלא במאמר אחד יכול להיבראות?" וכו'; עיינו שם.) ופירוש

הסוגריים מפנים למאמר "לסוסתי" ולפירוש הרמ"ז על הוזהר, פרשת תולדות, בדף קל"ה, על שאלת המשנה מדוע נברא העולם בעשרה מאמרות, אף שיכול היה להיבראות במאמר אחד.

כי אמרתי עולם שהאמירה באה לבחי' עולם בעשרה מאמרות שנברא העולם יהי אור יהי רקיע¹²⁴ כו'.
 "כי אמרתי עולם" פירושו שהאמירה נמשכת עד לבחינת "עולם", בעשרה המאמרות שבהם נברא העולם: "יהי אור", "יהי רקיע" וכו'.

"כי אמרתי עולם" פירושו שהאמירה האלוקית יורדת עד לבחינת "עולם" באמצעות עשרת מאמרות הבריאה: "יהי אור", "יהי רקיע" והשאר.

ומזה נמשך חיות העולמות בפנימיות ובחיצוניות. בפנימיות ויקם עדות ביעקב¹²⁵ כו' ובחיצוניות קול דודי דופק¹²⁶ אותיות פק"ד פקד פקדתי¹²⁷ כו'.

ומכך נמשכת חיות העולמות, בפנימיות ובחיצוניות: בפנימיות — "ויקם עדות ביעקב" וכו'; ובחיצוניות — "קול דודי דופק", שאותיותיו הן פק"ד: "פקד פקדתי" וכו'.

מכאן נמשכת חיות לעולמות בשני אופנים. ההמשכה הפנימית היא התורה והמצוות, "ויקם עדות ביעקב"; וההמשכה החיצונית היא "קול דודי דופק", שאותיותיו יוצרות את המילה פק"ד, המבטאת את השגחת ה'.

וזהו האותיות שאלוני על בני ועל פועל ידי תצוני¹²⁸ על בני בבחי' פנימיות ועל פועל ידי בבחי' חיצוניות:

וזהו [פירוש] "האותיות שאלוני על בני ועל פועל ידי תצוני": "על בני" — בבחינת פנימיות, ו"על פועל ידי" — בבחינת חיצוניות.

כך מתפרש הפסוק על האותיות: "על בני" מתייחס להמשכה הפנימית, ו"על פועל ידי" — להמשכה החיצונית.

קטע 7 • 2011-22

"יונתי": מבט שאינו יודע שובע

20 ג והנה באתערותא דלתתא זו שע"י בחי' פתחי לי אחותי רעיתי¹²⁹ יעלה ויבא ויגיע למדרגה יותר עליונה הוא בחי' יונתי והוא בחי' עיניך יונים כמו זוג יונים שמסתכלים תמיד זה בזה ונהנים בראייתם זע"ז [זה עם זה / זה על זה].

ג. והנה, באמצעות אתערותא דלתתא זו, הנעשית על ידי הבחינה של "פתחי לי אחותי רעיתי", יעלה האדם ויבוא ויגיע למדרגה עליונה עוד יותר — בחינת "יונתי". והיא בחינת "עיניך יונים": כמו זוג יונים המביטים תמיד זה בזה ונהנים מן הראייה ההדדית.

החלק השלישי נפתח. אתערותא דלתתא של "פתחי לי אחותי רעיתי" מובילה למדרגה גבוהה יותר — "יונתי", שהיא "עיניך יונים": כמו זוג יונים המביטים זה בזה תמיד ונהנים מכך.

21 ולא זזה חיבתם מלהסתכל זה בזה. כך יהיה האדם בבחי' זו שהוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא¹³⁰ לאסתכלא תדיר. ועל זה נאמר עיני האדם לא תשבענה.¹³¹

וחיבתם אינה פוסקת מלהביט זה בזה. כך יהיה האדם בבחינה זו, שהיא בחינת "להסתכל ביקרא דמלכא" — להביט תמיד. ועל כך נאמר: "עיני האדם לא תשבענה".

כשם שאהבתן של היונים אינה פוסקת והן ממשיכות להביט זו בזו, כך אדם הנמצא בבחינה זו מביט תמיד ב"כבוד המלך", כלשון הזוהר. זו משמעות הפסוק: "עיני האדם לא תשבענה".

פִּי עֵינֵי הָאָדָם הוּא הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים זֶה אֲבִרָהָם אֲבִינוֹ^{132, 133} שְׁעָלִיו נֹאמַר הַלֹּךְ וְנִסּוּעַ¹³⁴ תְּדִיר בְּלִי הַפֶּסֶק תְּמִיד הַלֹּךְ וְנִסּוּעַ מִמְּדֻרָּגָה לְמִדְרָגָה עַד הִנֵּגְבָה שֶׁנִּקְרָא אֲבִרָהָם אוֹהֲבֵי¹³⁵ וְתְּמִיד לֹא זֶה חִיבְתוֹ לְהַמְקוֹם בִּיָּה.

פִּירוּשׁ "עֵינֵי הָאָדָם" הוּא "הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים" — זֶה אֲבִרָהָם אֲבִינוֹ, שְׁעָלִיו נֹאמַר "הַלֹּךְ וְנִסּוּעַ" תְּמִיד, בְּלִי הַפֶּסֶק: תְּמִיד הַלֹּךְ וְנִסּוּעַ מִמְּדֻרָּגָה לְמִדְרָגָה, עַד הִנֵּגְבָה. הוּא שֶׁנִּקְרָא "אֲבִרָהָם אוֹהֲבֵי", וְחִיבְתוֹ לְמָקוֹם בְּרוּךְ הוּא לֹא פֶסֶקָה לְעוֹלָם.

"הָאָדָם" כָּאן הוּא אֲבִרָהָם, שֶׁנִּקְרָא "הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים". הוּא הֵלֶךְ וְנִסּוּעַ בְּלִי הַפֶּסֶק, מִמְּדֻרָּגָה לְמִדְרָגָה, אֶל "הִנֵּגְבָה", הַמְזוּהָה בְּקִבְלָה עִם אֹהֲבָה. הוּא נִקְרָא "אֲבִרָהָם אוֹהֲבֵי", וְאִהְבְּתוּ לֵה' לֹא פֶסֶקָה לְעוֹלָם.

וְלֹכֵן אָמְרוּ רַז"ל [רְבוּתֵינוּ זְכוּנוֹם לְבִרְכָּה] בְּכָל יוֹם¹³⁶ יִהְיֶה בְּעֵינֵיךְ דְּבָרֵי תוֹרָה כְּחֹדֶשִׁים¹³⁷ שְׁלֹא שְׁבַעְתָּם הָעֵינִי. (וְעַמִּי"ש בַּפ' בַּחֲקֵתִי בַּפ' וְאִכְלָתָם וְלֹא תִשְׁבַּעוּ)¹³⁸ וְהֵינּוּ מַחֲמַת הַתְּבוֹנָנוֹתוֹ בְּגִדּוּלַת אִי"ס בִּיָּה שְׁאִין לוֹ סוּף כו'.

לֹכֵן אָמְרוּ רְבוּתֵינוּ ז"ל: "בְּכָל יוֹם יִהְיֶה בְּעֵינֵיךְ דְּבָרֵי תוֹרָה כְּחֹדֶשִׁים", שֶׁהָעֵינִי לֹא שְׁבַעָה מֵהֶם. (וְעֵינֵינוּ כִּמְהָ שְׁנִכְתַּב בְּפִרְשַׁת בַּחֲקוּתֵי בַּפִּירוּשׁ "וְאִכְלָתָם וְלֹא תִשְׁבַּעוּ"). וְהֵינּוּ מִשּׁוֹם שֶׁהַתְּבוֹנָנוֹת בְּגִדּוּלָתוֹ שֶׁל אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, שְׁאִין לוֹ סוּף כו'.

מִכָּאן דְּבָרֵי חַז"ל שֶׁדְּבָרֵי תוֹרָה צְרִיכִים לְהִירָאוֹת בְּעֵינֵינוּ חֹדֶשִׁים בְּכָל יוֹם, כִּךְ שֶׁהָעֵינִי אֵינָה שְׁבַעָה מֵהֶם. הַהֶעֱרָה שֶׁכְּסוּגְרִיִּים מִפְּנֵה לְדִיוֹן בַּפֶּסֶק "וְאִכְלָתָם וְלֹא תִשְׁבַּעוּ". תַּחֲשׁוּת אִי־הַשׁוֹבֵעַ נֹבֶעֶת מֵהַתְּבוֹנָנוֹת בְּגִדּוּלָתוֹ שֶׁל אֵין סוּף, שְׁאִין לוֹ סוּף.

וְאֵין עֶרּוֹךְ עָלָיו יְתִי דְכוּלָּא קְמִיָּה כְּלָא כו' וְכִטְפָּה מִים אוֹקִיִּינוֹס כו' וְהוּא הַמַּחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִי מַעֲיָב [מַעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית] מֵאֵין לִישׁ מִמֶּשׁ וְהַתְּחַדְּשוֹת זֶה הֵיא רַק הָאֶרֶה בְּעֵלְמָא הוּדוּ וְזִיווּ שֶׁל שְׁמוֹ עַל אֶרֶץ¹³⁹ כו'

וְאֵין לוֹ יְתִי עֶרּוֹךְ כְּלָל, שֶׁהָרִי "כּוּלָּא קְמִיָּה כְּלָא" כו', וְכִטְפָּה כְּתוּךְ מִי הָאוֹקִיִּינוֹס כו'. וְהוּא הַמַּחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֶׂה בְּרֹאשִׁית, מֵאֵין לִישׁ מִמֶּשׁ. וְחִידוּשׁ זֶה אֵינוֹ אֵלָּא הָאֶרֶה בְּלִבְד: "הוּדוּ וְזִיווּ" שֶׁל שְׁמוֹ "עַל הָאֶרֶץ" כו'.

אֵין דְּבַר שְׁנִיתֵן לְהַשׁוּוֹת אֵלָיו; הַכּוּל לְפָנָיו כְּלָא, כְּמוֹ טִיפָּה בְּאוֹקִיִּינוֹס. הוּא מַחֲדָשׁ בְּכָל יוֹם אֶת הַבְּרִיאָה, מֵאֵין לִישׁ, אֶךְ גַּם חִידוּשׁ זֶה אֵינוֹ אֵלָּא הָאֶרֶה בְּלִבְד — "הוּדוּ", זִיו שְׁמוֹ.

שֶׁהָזִיו מִתְּחַדָּשׁ מֵאֵין מִמֶּשׁ מֵאֵין תְּמִיד וְתְּמִיד הוּא מִתְּחַדָּשׁ וְלִזְאֵת וְקִדּוּשִׁים בְּכָל יוֹם יִהְלָלוֹךְ סְלָה קִדּוּשִׁים אֵלוֹ הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלְמַעֲלָה בְּכָל יוֹם תְּמִיד יִהְלָלוֹךְ סְלָה

שֶׁהָרִי הָזִיו מִתְּחַדָּשׁ מֵאֵין מִמֶּשׁ, מֵאֵין תְּמִיד, וְהוּא מִתְּחַדָּשׁ לִלָּא הָרֶף. וְלֹכֵן נֹאמַר: "וְקִדּוּשִׁים בְּכָל יוֹם יִהְלָלוֹךְ סְלָה" — "קִדּוּשִׁים" הֵם הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלְמַעֲלָה; "בְּכָל יוֹם", תְּמִיד, "יִהְלָלוֹךְ סְלָה",

מִכִּיוּן שֶׁהָזִיו מִתְּחַדָּשׁ מֵאֵין מִמֶּשׁ, יֵשׁ תְּמִיד עוֹד מֵהָ לְרֹאוֹת. לֹכֵן הֵ"קִדּוּשִׁים", הַנִּשְׁמוֹת שֶׁלְמַעֲלָה, מֵהִלָּלִים אֶת ה' בְּכָל יוֹם "סְלָה" — כְּלוּמָר, בְּלִי הַפֶּסֶק.

בלי הפסק¹⁴⁰ ממדרגה למדרגה עד רום המעלות למעלה עד אין קץ וסוף ולמטה עד אין תכלית.

בלי הפסק, ממדרגה למדרגה, עד רום המעלות: למעלה עד אין קץ וסוף, ולמטה עד אין תכלית.

ההלל שלהם עולה ממדרגה למדרגה בלי הפסק, למעלה ולמטה, משום שאין גבול לגדולתו של ה'.

22 ואי לזאת לא תשבע עין מלראות ולאסתכלא ביקרא דמלכא תדיר ולהיות שש ועלז בה בראיה זו

ולכן העין לא תשבע מלראות, מלהביט תמיד בכבוד המלך, ולשמוח ולהתענג בראייה זו,

מכיוון שהי' אין־סופי, העין לעולם אינה שבעה מלהביט בכבוד המלך, והאדם שמח ומתענג בראייה זו.

ולהתענג על ה' הוא אור א"ס ב"ה המתגלה בנפשו המשכלת שהיא קרבת ה' ממש וצדיק

באמונתו^{141, 142} זו יחיה כו' כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פל"ג.

ולהתענג על הוי' — שהוא אור אין סוף ברוך הוא, המתגלה בנפשו המשכלת, והיא קרבת ה' ממש; ו"הצדיק יחיה

באמונתו" וכו', כמו שכתוב בספר של בינונים (תניא), פרק ל"ג.

הוא מתענג על ה', על אור אין סוף כפי שהוא מתגלה בנפשו המשכלת; זהו קרבה אמיתית לה'. זהו "הצדיק יחיה באמונתו": כפי שמוסבר בתניא, פרק ל"ג, שמחתה של אמונה זו מרוממת את הנפש ומחיה אותה.

קטע 8 • 231-25

"תמתי": כאילו עשיתם אותי

23 ובאתערותא דלתתא זו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] כך ממש עין ה' אל יראיו¹⁴³ למיחלים לחסדו עייני

תמיד אל¹⁴⁴ ה' כו'

ובאמצעות אתערותא דלתתא זו, האתערותא דלעילא היא ממש בהתאם לה: "עין הוי' אל יראיו, למיחלים לחסדו",

בזכות "עיני תמיד אל הוי" וכו'.

התגובה מלמעלה תואמת בדיוק את ההתעוררות מלמטה. כאשר עיניו של אדם מופנות "תמיד אל הוי", אזי "עין הוי' אל יראיו": המבט התמידי של "יונתי" זוכה למענה במבטו של ה'.

ומזה נמשך עוד בעילוי אחר עילוי עד שיהיה בבחי' תמתי שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ברבות

בשה"ש [בשיר השירים] תמתי תאומתי^{145, 146, 147} שכנסתי [שכנסת ישראל] הם תאומתו של

ומכאן נמשכת עלייה נוספת, מדרגה אחר מדרגה, עד שמגיעים לבחינת "תמתי". על כך אמרו חז"ל במדרש רבה על

שיר השירים: "תמתי — תאומתי", שכן כנסת ישראל היא תאומתו של

מכאן עולים עוד, עד ל"תמתי". המדרש דורש "תמתי" מלשון "תאומתי": כנסת ישראל היא תאומתו של ה'.

המקום ב"ה שהקב"ה נקרא בשם חתן וכנס"י [וכנסת ישראל] בשם כלה המזדווגת להחתן ונעשית לו תאומתו ואין מקרא יוצא מידי פשוטו שנקרא תמתי מלשון שלימות

הקדוש ברוך הוא: הקב"ה נקרא "חתן", וכנסת ישראל נקראת "כלה", המתאחדת עם החתן ונעשית תאומתו. ואף על פי כן, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו": היא נקראת "תמתי" גם מלשון שלמות,

ה' נקרא חתן וכנסת ישראל הכלה, המתאחדת עמו ונעשית תאומתו. עם זאת, גם המשמעות הפשוטה של "תמתי" נשארת: היא נובעת מהמילה "תם", שפירושה שלמות.

שהיא משלמת אותו ית' כביכול להיות נקרא בשם תם ושלם ובלעדי כנס"י [כנסת ישראל] אין לו תמות ושלימות אמיתי כביכול כי דכר בלא נוקבא נקרא פלג גופא¹⁴⁸ (ע' [עיין] בזהר ויקרא ד"ז ע"ב).

שהרי היא משלימה אותו ית', כביכול, כך שהוא נקרא "תם ושלם"; ובלי כנסת ישראל אין לו, כביכול, שלמות אמיתית, שכן "דכר בלא נוקבא נקרא פלג גופא" — זכר ללא נקבה נקרא חצי גוף (ראו זוהר, ויקרא, דף ז ע"ב).

ישראל משלימים את ה', כביכול, כך שהוא נקרא שלם; בלי כנסת ישראל אין לו שלמות אמיתית, שכן בלשון הזוהר, "זכר ללא נקבה נקרא חצי גוף".

ועל זה אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] ע"פ ועשיתם אתם אתם כתיב מעלה אני עליכם¹⁴⁹ כאילו עשאוני כו'. וביאור ענין זה דלכאורה אינו מובן איך שייך עשיי' [עשייה] כלפי מעלה.

ועל כך אמרו חז"ל על הפסוק "ועשיתם אותם": "אתם כתיב" — מעלה אני עליכם כאילו עשאוני כו'. והביאור בזה: לכאורה לא מובן כיצד אפשר לדבר על "עשייה" כלפי מעלה.

זהו פירושם של חז"ל ל"ועשיתם אותם", כאילו נאמר "אתם": "מעלה אני עליכם כאילו עשאוני". אך קשה להבין כיצד אפשר לדבר על "עשייה" ביחס לה'.

אך הענין הוא כי שלימות הבורא מה שנקרא רחום וחנון ארך אפים וכו' לא בא לידי גילוי כ"א בהתהוות העולמות והברואים שנמשך ונתלבש אור א"ס ב"ה דלאו מכל מדות כו' בבחי' מדת החסד ורחום וחנון כו'.

אלא העניין הוא ששלמותו של הבורא — העובדה שהוא נקרא "רחום וחנון, ארך אפים" וכו' — מתגלה רק בהתהוות העולמות והנבראים. בתוך כך אור אין סוף, שהוא "לאו מכל מדות" וכו', נמשך ומתלבש בבחינת מדת חסד, בבחינת "רחום וחנון" וכו'.

התשובה היא ש"שלמותו" של הבורא, היותו רחום, חנון וארך אפים, מתגלה רק כאשר העולמות והנבראים מתהווים. אז אור אין סוף, שהוא למעלה מכל המדות, נמשך ומתלבש במדת החסד ובבחינת הרחמים והחנינה.

24 והמשכה זו באתעדלית [באתערותא דלתתא] **תליא כנ"ל כי חסד דרועא ימינא**^{150, 151} **עיי צדקה וחסד שישאל עושין למטה.**

והמשכה זו תלויה בהתעוררות מלמטה, כנזכר לעיל. חסד, "הזרוע הימנית", נמשך באמצעות הצדקה והחסד שישאל עושים למטה.

המשכת אור אין סוף אל המדות תלויה בהתעוררות מלמטה. חסד, "הזרוע הימנית", נמשך באמצעות הצדקה והחסד שישאל עושים למטה.

וגבורה דרועא שמאלא עיי בחי שמאל דוחה שהוא בחי אתכפייא סט"א [סטרא אחרא] **נעשה שמאלו תחל לראשי שגורם נשיאת**

וגבורה, "הזרוע השמאלית", נמשכת באמצעות הבחינה של "שמאל דוחה", שהיא הבחינה של הכנעת הסטרא אחרא: [אז] נעשה "שמאלו תחת לראשי", המביא להרמת

גבורה, "הזרוע השמאלית", נמשכת באמצעות "שמאל דוחה" — הכנעת הסטרא אחרא, הצד המתנגד לקדושה. הדבר מביא ל"שמאלו תחת לראשי", המגביה את הראש.

ראש בבחי הסתלקות דאסתלק יקרא דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] **ועיי אתהפכא סט"ע** [סטרא אחרא] **בועשה טוב גורם בחינת וימינו תחבקני**¹⁵² **הוא בחי ימינו וחסדו של הקב"ה.**

הראש, בבחינת הסתלקות, שבה "כבודו של הקדוש ברוך הוא עולה". ועל ידי הפיכת הסטרא אחרא באמצעות "ועשה טוב", מביאים לבחינת "וימינו תחבקני", שהיא בחינת ימינו וחסדו של הקדוש ברוך הוא.

ההרמה היא העלייה שבה "כבודו של הקדוש ברוך הוא עולה", כשהסטרא אחרא מוכנעת. הפיכת הסטרא אחרא באמצעות "ועשה טוב" מביאה ל"וימינו תחבקני" — יד ימינו וחסדו של הקדוש ברוך הוא.

כמ"ש אהבתי אתכם אמר¹⁵³ **ה' שהיא המקפת את הנפש כאדם החובק את חבירו מאחוריו ומקיפו שאינו מניחו להפרד ממנו כך הוא האהבה הבאה מלמעלה**

כמו שכתוב: "אהבתי אתכם, אמר הוי". זו האהבה המקיפה את הנפש. כשם שאדם מחבק את חברו מאחור ומקיף אותו, ואינו מניח לו להיפרד ממנו, כך היא האהבה הבאה מלמעלה,

זוהי אהבת ה', "אהבתי אתכם, אמר הוי", המקיפה את הנפש. היא דומה לאדם המחבק את חברו מאחור ואוחז בו, כך שאינו יכול להיפרד ממנו.

שהיא למעלה מכדי שתוכל נפש האדם שאת ואינה מתלבשת ומתעלמת בתוך הנפש רק שהיא מקפת וסובבת אותה עד שתהא צרורה ומוקפת בצרור החיים את¹⁵⁴ **ה' ממש לבלתי הפרד ממנו.**

שהיא למעלה מיכולת הקיבול של נפש האדם. היא אינה מתלבשת ומתכסה בתוך הנפש, אלא מקיפה וסובבת אותה, עד שהיא צרורה ומוקפת "בצרור החיים עם הוי" ממש, ולא תיפרד ממנו לעולם.

אהבה זו הבאה מלמעלה גדולה מכפי שנפש האדם יכולה להכיל, ולכן אינה נכנסת לתוך הנפש אלא מקיפה אותה, עד שהנפש "צרורה בצרור החיים עם הוי" ולא תיפרד ממנו לעולם.

25 וזהו כאלו עשאוני¹⁵⁵ דקאי על עשיית החסד והגבורה שהן בחיי כלים ומשכן להשראת אור א"ס ב"ה

וזהו [המשמעות של] "כאילו עשאוני": הכוונה לעשיית החסד והגבורה, שהן בחינת כלים ומשכן להשראת אור אין סוף ברוך הוא.

"כאילו עשאוני" מתייחס לעשיית החסד והגבורה, שהם כלים ומשכן לאור אין סוף.

כי אור בלא כלי אינו אור הנגלה ומושג כלל ואין העולמות יכולים לקבלו והתהוות העולמות הוא כדי להראות גילוי שלימותו ית' רחום וחנון כו'.

שכן אור ללא כלי אינו אור שמתגלה ומושג כלל, והעולמות אינם יכולים לקבל אותו; התהוות העולמות נועדה להראות את גילוי שלמותו יתברך, "רחום וחנון" וכו'.

אור ללא כלי אינו יכול להתגלות או להיות מושג, והעולמות אינם יכולים לקבל אותו. תכלית הבריאה היא לגלות את שלמותו של ה', שהוא רחום וחנון.

ולכן עשיית הכלים נחשבת כאלו עשאוני ממש¹⁵⁶ להיות המשכת גילוי שלימותו ית' שהוא ע"י התלבשות

לכן עשיית הכלים נחשבת כאילו עשאוני ממש, כדי שתימשך ותתגלה שלמותו יתברך, דבר שנעשה באמצעות ההתלבשות

עשיית הכלים נחשבת אפוא לעשיית ה' ממש, כביכול, מפני שהיא מאפשרת לשלמותו להתגלות ולהימשך.

אור א"ס ב"ה בבחי' כלים בחכמה ובחסד ע"י אתעדלית¹⁵⁷ [אתערותא דלתתא] של ישראל. (ועמ"ש עוד מענין יונתי תמתי¹⁵⁷ בסמוך בד"ה ששים המה מלכות¹⁵⁸ כו').

של אור אין סוף ברוך הוא בבחינת כלים, בחכמה ובחסד, באמצעות אתערותא דלתתא של ישראל. (ועיינו עוד בענין "יונתי תמתי" בהמשך, במאמר המתחיל "ששים המה מלכות" וכו').

הגילוי מתרחש כאשר אור אין סוף מתלבש בכלים, בחכמה ובחסד, באמצעות אתערותא דלתתא של ישראל. ההערה שבסוגריים מפנה למאמר סמוך על "ששים המה מלכות", שבו מוסבר עוד על "יונתי תמתי".

קטע 9 • 261-27

"ראשי נמלא טל"

26 אך הנה הגורם לכל בחיי הללו הוא מ"ש שראשי נמלא טל.¹⁵⁹ והענין הוא דכתיב אהיה כטל

לישראל¹⁶⁰ לא כגשמים שנצרים לפעמים מחמת מעשה התחתונים

אבל הנה, הגורם לכל הבחינות הללו הוא מה שנאמר: "שראשי נמלא טל". והענין הוא שנאמר: "אהיה כטל לישראל" — לא כגשמים, שלפעמים נעצרים בגלל מעשיהם של התחתונים;

מה שמאפשר את כל הבחינות הללו הוא "שראשי נמלא טל". הי אומר: "אהיה כטל לישראל" — לא כגשמים, שלפעמים נעצרים בגלל מעשיהם של התחתונים.

אבל טל אינו נעצר לעולם אפילו שנים כשני אליהו שאמר אם יהיה טל ומטר¹⁶¹ כו' ואעפ"כ [ואף על פי כן] לא פעל אלא עצירת המטר ולא הטל.

אבל הטל אינו נעצר לעולם, אפילו בשנים כמו שנות אליהו, שאמר: "אם יהיה טל ומטר" וכו'; ואף על פי כן, הוא הצליח לעצור את הגשם בלבד, ולא את הטל.

הטל אינו נעצר לעולם. אפילו כשאלהו הכריז שלא יהיו טל ומטר, נעצר הגשם בלבד, ולא הטל.

27 והטעם כי הנה יש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שתלוי באתעדל"ת [באתערותא דלתתא]. ויש אתעדל"ע

[אתערותא דלעילא] שאינו תלוי כלל באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] כי אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] זו היא מדרגה עליונה מאד נעלה באור א"ס ב"ה הסוכ"ע כו'.

והטעם הוא שיש אתערותא דלעילא התלויה באתערותא דלתתא, ויש אתערותא דלעילא שאינה תלויה כלל באתערותא דלתתא; שכן אתערותא דלעילא זו היא מדרגה עליונה ונעלית מאוד באור אין סוף, ברוך הוא, סובב כל עלמין וכו'.

הטעם הוא שיש שני סוגים של אתערותא דלעילא: זו התלויה באתערותא דלתתא, וזו שאינה תלויה בה. הסוג השני נמשך מבחינה עליונה ביותר של סובב כל עלמין.

שאין אתעדלית [אתערותא דלתתא] מגעת לשם ואינה נחשבת שם למאומה וכחשיכה כאורה¹⁶² ומשם יורד הטל. ולכן אין לו מעצור ממעשה התחתונים שאינו מעכבו חטא ועון כלל כי למענו ית' יעשה ולפניו כחשיכה כאורה.

אתערותא דלתתא אינה מגיעה לשם, ואינה נחשבת שם כלל; שם החושך הוא כאור, ומשם יורד הטל. לכן אין מעשי התחתונים מעכבים את השפעתה, וחטא ועון אינם מעכבים אותה כלל, כי ה' פועל למענו, ולפניו החושך הוא כאור.

אתערותא דלתתא אינה מגיעה למדרגה זו, ואינה נחשבת שם כלל; שם החושך הוא כאור. הטל יורד משם, ולכן החטא אינו מעכב אותו: ה' פועל למענו.

(ועמ"ש מזה סד"ה האזינו השמים).¹⁶³ וזהו שראשי נמלא טל¹⁶⁴ ראשי דוקא דהנה מבואר למעלה בענין ולבי ער שאין

(ועיינו במה שנתבאר על כך בסוף המאמר המתחיל "האזינו השמים"). וזהו "שראשי נמלא טל" — "ראשיי דווקא. והנה, כפי שנתבאר למעלה בעניין "ולבי ער", אין

לאחר ההפניה למאמר "האזינו השמים", מודגש שבפסוק נאמר "ראשיי דווקא; ובהמשך מובא הניגוד שנתבאר קודם לכן בין הלב למוח.

דומה ההשפעה והילוך החיות שמהלב אל האיברים להשפעה שמהמוח לאיברים שהמשכה מהלב יש בה העלאה תחלה ואח"כ הוא המשכה משא"כ ההשפעה מהמוח היא המשכה לבדה.

דמיון בין השפעת החיות וזרימתה מן הלב לאיברים לבין השפעתה מן המוח לאיברים: ההמשכה מן הלב כוללת תחילה עלייה, ואחר כך המשכה; ואילו ההשפעה מן המוח היא המשכה בלבד.

ההשפעה מן הלב עולה תחילה אל הלב, ורק לאחר מכן נמשכת ממנו; ההשפעה מן המוח נמשכת ממנו בלבד.

ולכן ענין הטל שהוא האתעדלית¹⁶⁵ [האתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדלית¹⁶⁶ [מאתערותא דלתתא] נקרא שרשי נמלא טל הוא בחי מוחא ועיין זח"ג [זהר חלק ג] פ' שלח (דקס"א ע"ב)

ולכן ענין הטל, שהוא אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא, נקרא "שראשי נמלא טל", והוא בחינת מוחא. ועיינו בזהר חלק ג', פרשת שלח (דף קס"א ע"ב).

לכן הטל, שהוא אתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא, נקרא "ראשיי" — בחינת המוח, המשפיע בלי לקבל תחילה. כאן מצוין הוזהר, פרשת שלח.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] פתחו לי כחודה של מחט^{165, 166} ואני אפתח לכם כפתחו של אולם ורמזו בזה למ"ש בפ"ב [בפרק ב'] דמדות כל השערים שבמקדש היו להם דלתות חוץ משל אולם¹⁶⁷. וזהו שאמרו חז"ל: "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם". בכך רמזו למה שנאמר בפרק ב' של מסכת מידות: "כל השערים שבמקדש היו להם דלתות, חוץ משל אולם".

המאמר מסביר את דברי חז"ל: "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם". הדברים רומזים למשנה במסכת מידות: לכל שערי המקדש היו דלתות, מלבד שער האולם.

והענין הוא כי הנה¹⁶⁸ השערים הם שערי ההשפעה להמשיך חיות ומזון לעולם והדלתות הם לסגור השער כו' (עמ"ש מזה בד"ה והבדילה הפרכת)^{169, 170} כי לפעמים השערים נסגרים לפי מעשה התחתונים והעניין הוא שהשערים הם שערי ההשפעה, שדרכם נמשכות חיות ומזון לעולם; והדלתות נועדו לסגור את השער וכו'. (עיינו במה שנתבאר על כך במאמר המתחיל "והבדילה הפרוכת"). לפעמים השערים נסגרים בהתאם למעשי התחתונים,

השערים מסמלים את הערוצים שדרכם נמשכות לעולם חיות ומזון, והדלתות נועדו לסגור אותם. לפעמים השערים נסגרים בעקבות מעשי התחתונים.

אבל פתח האולם לא היו בו דלתות שתמיד היה פתוח לפי שהוא רומז להשפעה היוצאת תמיד בלי הפסק ובלי מעצור ממעשה התחתונים שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת עד שם אבל לפתח האולם לא היו דלתות, והוא היה פתוח תמיד, משום שהוא רומז להשפעה היוצאת ללא הפסק וללא עיכוב מצד מעשי התחתונים, שכן אתערותא דלתתא אינה מגיעה עד לשם.

לאולם לא היו דלתות, והוא היה פתוח תמיד. הדבר רומז להשפעה שאינה נפסקת ואינה מתעכבת בגלל מעשי האדם, מכיוון שאתערותא דלתתא אינה מגיעה אליה.

אך זהו דוקא בהשפעה הנשפעת לעוה"ז הגשמי שהיא מושפעת מבחי" חיצונית של עולמות עליונים אבל בבחי' פנימיות עולמות עליונים צריך להיות תחלה כל האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] כולה אבל הדבר אמור דווקא בהשפעה המגיעה לעולם הגשמי, הנמשכת מבחינת חיצוניתם של העולמות העליונים. ואילו בבחינת פנימיותם של העולמות העליונים, צריכה תחילה לבוא כל האתערותא דלתתא, כולה,

הדבר נוגע רק להשפעה המגיעה לעולם הגשמי, הבאה מחיצוניתם של העולמות העליונים. כדי להגיע לפנימיותם של העולמות העליונים, צריכה תחילה לבוא האתערותא דלתתא במלואה.

עד היכן שכחה מגעת ואח"כ דוקא מתגלה ויורדת בבחי' פנימי' [פנימיות / פנימית] עליונה ומאד נעלה מה שאין אתערותא דלתתא מגעת עד שם וזהו שאמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם.

עד היכן שכוחה מגעת; ורק לאחר מכן מתגלה ויורדת בחינה פנימית עליונה ונעלית מאוד, שאליה אין האתערותא דלתתא מגיעה. וזהו שאמרו חז"ל: "פתחו לי כחודה של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם".

רק לאחר שאדם עשה כל מה שביכולתו, מתגלה בחינה פנימית עליונה, שאליה האתערותא דלתתא לעולם אינה יכולה להגיע. זהו פשר הדימוי של חוד המחט ופתח האולם: על הפתח הקטן שלנו נענים בפתח גדול כהרבה.

קטע 10 • 281-29

בעבודת ה'

28 ולהסביר זה העניין בעבודת ה'. הנה נודע כי ראשית ההשתלשלות הוא מחכמה ולמטה. ומחכמה ולמטה הנה הנפש האלקית היא מתלבשת בגוף ונפש הבהמית

ולהסביר את העניין הזה בעבודת ה': ידוע שתחילת ההשתלשלות היא מחכמה ולמטה. מחכמה ולמטה, הנפש האלקית מתלבשת בגוף ובנפש הבהמית,

כעת מיישמים את הרעיון בעבודת האדם את ה'. ההשתלשלות מתחילה בחכמה, ומחכמה ולמטה הנפש האלקית מתלבשת בגוף ובנפש הבהמית.

וצריך האדם להגביר הנפש האלקית ולהוציאה ממסגר הגוף ונפש הבהמית. אך רצון שבנפש הוא בבחי' [בבחי'] רצון עליון שהוא למעלה מההשתלשלות.

ועל האדם לחזק את הנפש האלקית ולהוציא אותה ממאסר הגוף והנפש הבהמית. אבל הרצון שבנפש הוא בבחינת רצון עליון, שהוא למעלה מההשתלשלות.

על האדם לחזק את הנפש האלקית ולשחרר אותה ממאסר הגוף והנפש הבהמית. אך הרצון שבנפש מקביל לרצון העליון, שהוא למעלה מכל סדר ההשתלשלות.

29 וכך רצון זה אינו מתלבש בנפש הבהמית כלל. אך אינו שורה ומתגלה בנפש האדם בבחי' גילוי עד שיעשה כל מה שבכחו

וכך רצון זה אינו מתלבש כלל בנפש הבהמית. אך הוא אינו שורה ומתגלה בנפש האדם באופן גלוי עד שיעשה כל מה שבכוחו.

רצון הנפש, כמו הרצון העליון שהוא משקף, אינו מתלבש כלל בנפש הבהמית. אך הוא מתגלה באדם רק לאחר שעשה כל מה שבכוחו.

והנה אין בכח נפשו להגביר כ"א מחכמה ולמטה דהיינו שי שים עיקר חכמתו בחכמת התורה וכן מדותיו שהוא אהוי"ר [אהבה ויראה] כו' יהיו רק לה' לבדו.

והנה, בכוח נפשו אין הוא יכול להתחזק אלא מחכמה ולמטה: כלומר, להשקיע את עיקר חכמתו בחכמת התורה, וכן שמדותיו, שהן אהבה ויראה וכו', יהיו לה' לבדו.

מה שאדם יכול לחזק בכוחות עצמו הוא רק מה שנמצא מחכמה ולמטה: הוא יכול להקדיש את שכלו לחכמת התורה ולכוון את רגשותיו, אהבה ויראה, לה' לבדו.

משא"כ הרצון שהוא בבחי' מקיף ואינו מלוכש כלל בנפש אין בכח נפשו לשנותו רק כשיהי' [כשיהיה] שלימות מחכמה ולמטה כל מה שיש בכח הנפש אזי ממילא יאיר ויתגלה אור הרצון עליון ב"ה ברצון הנפש בבחי' גילוי.

אבל הרצון, שהוא בבחינת מקיף ואינו מתלבש כלל בנפש, אינו נתון לשינוי בכוח נפשו; אולם כאשר מגיעים לשלמות בכל מה שבכוח הנפש מחכמה ולמטה, אזי ממילא יאיר ויתגלה אור הרצון העליון ברוך הוא ברצון הנפש, בבחינת גילוי.

הרצון הוא בחינת מקיף, ואינו נתון בתוך הנפש, ולכן אדם אינו יכול לשנותו ישירות. אולם לאחר שהשלים את כל מה שבכוחו מחכמה ולמטה, אור הרצון העליון מאיר מעצמו ברצון נפשו ומתגלה בו.

(וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] לעיל בד"ה צאינה וראינה¹⁷¹ בפ"י עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו¹⁷² ועמ"ש בד"ה כי תצא בפ"י מ"ש בזהר מאן דקטיל לחויא יהבין ליה ברתא דמלכא כו').

(כפי שנתבאר לעיל במאמר המתחיל "צאינה וראינה", בפירוש "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו". וראו גם מה שנכתב במאמר המתחיל "כי תצא", בפירוש דברי הזוהר "מי שהורג את הנחש נותנים לו את כת המלך" (וכו').

הסוגריים מפנים למאמר על המשנה "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו", ולמאמר על דברי הזוהר שמי שהורג את הנחש מקבל את כת המלך.

ובזה יובן פתחו לי כחודה של מחט דהיינו מבחי' ההשתלשלות מחכמה ולמטה שהוא בחי' חודה של מחט לגבי אור א"ס ב"ה הסכ"ע [הסובב כל עלמין] שאין

ובזה יובן "פתחו לי כחודה של מחט": היינו, מבחינת ההשתלשלות מחכמה ולמטה, שהיא בבחינת "חודה של מחט" ביחס לאור אין סוף ברוך הוא, סובב כל עלמין, שאין

כך מתבאר "פתחו לי כחודה של מחט": כל מה שנכלל בהשתלשלות, מחכמה ולמטה, אינו אלא כחודה של מחט ביחס לאור אין סוף, סובב כל עלמין.

ערוך עליו ית' כי נשגב שמו לבדו¹⁷³ רק הודו וזיו של שמו על ארץ ושמים כו'.

לו ערוך, יתברך; כי נשגב שמו לבדו, ורק הודו וזיו שמו על הארץ והשמים וכו'.

אותו אור אינו ניתן להשוואה: "נשגב שמו לבדו", ורק הודו, זיו שמו, נמצא על הארץ והשמים.

ואני אפתח לכם כפתחו של אולם היינו אתערותא דלעילא העליונה שלמעלי [שלמעלה] מההשתלשלות ורצון זה הוא הגורם להיות נמשך ממנו רעותא דלכא לעורר את האהבה

"ואני אפתח לכם כפתחו של אולם" — היינו אתערותא דלעילא העליונה, שלמעלה מההשתלשלות. ורצון זה הוא הגורם לכך שיימשך ממנו רצון הלב, "לעורר את האהבה",

"ואני אפתח לכם כפתחו של אולם" היא אתערותא דלעילא העליונה, שלמעלה מההשתלשלות. הרצון העליון הזה גורם לכך שרצון הלב יימשך ממנו, הרצון ש"מעורר את האהבה".

בבחי אחותי¹⁷⁴ רעיתי^{175, 176, 177} יונתי תמתי¹⁷⁸ מחמת שראשי נמלא טל שהטל שהוא מבחי רצון העליון בה נמשך ונתלבש בבחי ראשי היא בחי חכמה כו'

בבחינת "אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי", מחמת ש"ראשי נמלא טל": כי הטל, שהוא מבחינת הרצון העליון ברוך הוא, נמשך ומתלבש בבחינת "ראשי", שהיא בחינת חכמה וכו'.

האהבה כוללת את הבחינות "אחותי, רעייתי, יונתי, תמתי", וכולן נובעות מכך ש"ראשי נמלא טל": הטל, שמקורו ברצון העליון, נמשך אל "ראשי", שהיא חכמה.

ודיל [ודי למבין] (ועיין ברכות ע"פ אני ישנה^{184, 183, 182, 181, 180, 179} כו' שמות פי ב'. ק"כ ב'.¹⁸⁵ ר"פ

תרומה.¹⁸⁶ ס"פ פקודי ובשה"ש [ובשיר השירים] ע"פ אני ישנה ובה"ש ע"פ דברתי אני¹⁸⁷ עם לבי¹⁸⁸

באסתר ע"פ בימי אחשורות זהר ר"פ האזינו ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם.¹⁸⁹

והדברים מובנים למבין. (ועיין ב[מדרש] רבה על [הפסוק] "אני ישנה" וכו': Shemos, פרק 2; 120b; תחילת Parshas Terumah; סוף Parshas Pekudei; ועל Song of Songs, על "אני ישנה"; ועל Koheles, על "דיברתי אני עם לבי"; על Esther, על "בימי אחשורות". Zohar: תחילת Parshas Haazinu, וברמ"ז שם;

"והדברים מובנים למבין" חותם את ההסבר. הסוגריים מביאים מקורות במדרש רבה (על Shemos, Terumah, Pekudei, Song of Songs, Koheles ו-Esther) ובזוהר, עם פירוש הרמ"ז, העוסקים בפסוק "אני ישנה".

וירא קייב אי בשלח מ"ו¹⁹⁰ אי צו ל"ג ב'י¹⁹¹ אמור כ"ה אי שלח קע"ד ב'י¹⁹² פינחס רל"ג^{193, 194} אי כנרשם

בספר בית אהרן ע"פ אני ישנה):^{195, 196}

Vayera 112a; Beshalach 46a; Tzav 33b; Emor 25a; Shelach 174b; Pinchas 233a; כפי שנרשם בספר Beis Aharon על "אני ישנה".

הרשימה נמשכת במקורות נוספים בזוהר, כפי שנרשמו בספר Beis Aharon על פסוק זה. בהערת קה"ת מצוין הקטע ב-Emor בדף 95a, המקום המצוטט בראש המאמר.

בעבודה

לאהוב את ה' בחפץ אמיתי, כך שכל הרצון יהיה נתון לו לבדו, ולדאוג לצורכי הגוף רק במידה הנחוצה. לקבל תחילה עול מלכות שמים, ורק אחר כך את עול המצוות. להתכונן בגדולתו של אין סוף עד שהנשמה מתבטלת לפניו. לעשות כל מה שבכוחו של האדם, מחכמה ולמטה: להקדיש את שכלו לחכמת התורה ואת אהבתו ויראתו לה' לבדו; ואז הרצון העליון מתגלה מאליו ברצון הנשמה.

שאלות לשיחה

1. מדוע המאמר מכנה את ה' "לבם" של ישראל ולא "מוחם", ומה מלמד אופן הקבלה והנתינה של הלב על פעולתה של ההמשכה האלקית?
2. מה ההבדל בין רצון לחפץ, ומדוע אהבת קריאת שמע צריכה להיות חפץ?
3. כיצד משל הפיכת המזון לדם הנשמה מסביר את כוחו של הביטול להמשיך את אור אין סוף אל המדות האלקיות?
4. באיזה מובן ישראל יכולים "לעשות" את ה', וכיצד המאמר משיב על הקושי להחיל עליו את מושג ה"עשייה"?
5. אם הטל אינו נמנע בגלל מעשי האדם, מדוע הגילוי הפנימי עדיין דורש תחילה את מלוא האתערותא דלתתא?

הערות

פסוקה 1

1 הכלה אומרת: "אני ישנה, אך לבי ער; קול דודי דופק: 'פתחי לי...' פסוק זה הוא נושא המאמר כולו.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתח־לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא־טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

2 אני ישנה מן הקץ

המדרש מביא שורה של פירושים למילים "אני ישנה, אך לבי ער", ובהם: "אני ישנה מן הקץ, אך לבי ער לגאולה".

Shir HaShirim Rabbah 5:2:1 שיר השירים רבה ה:ב'א'

... אני ישנה מן הקרבנות, ולבי ער לקריאת שמע ותפלה. אני ישנה מבית המקדש, ולבי ער לכתבי כנסיות ובתי מדרשות. אני ישנה מן הקץ, ולבי ער לגאולה. אני ישנה מן הגאולה, ולבו של הקדוש ברוך הוא ער לגאולני. אמר רבי חזקוני אבא איבן מצינו שנקרא הקדוש ברוך הוא לבן של ישראל, מן הדיו קרא, דכתיב (תהלים עג, כו): צור לבבי וחקלי אלקים לעולם.

I am asleep, but my heart is awake; it is the sound of my "beloved knocking: Open for me, my sister, my love, my faultless dove, for my head is filled with dew, my locks, drops of night" (Song of Songs 5:2). "I am asleep" - the congregation of Israel said before the Holy One blessed be He: Master of the universe, "I am asleep" regarding the mitzvot, "but my heart is awake" for acts of kindness. "I am asleep" ... regarding acts of charity, "but my heart is awake" to

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

3 אני ישנה בגלותא

בפרשת אמור מפרש הזוהר את "אני ישנה" כמצבם של ישראל בגלות; אדמו"ר הוקן בונה את הסברו על פירוש זה.

Zohar, Emor 25:123-26:131 ספר הזוהר, אמור כ"ה:קכ"ג-כ"ו:קל"א
IN THE FIRST MONTH ON THE FOURTEENTH DAY OF THE MONTH. R. Hiya adduced here the verse: "I was asleep but my heart waked, it is the voice of my beloved that knocketh", etc. (S.S. 2, 2). 'Says the Community of Israel: I was asleep in the captivity of Egypt, when my children were sore oppressed, but my heart was awake to preserve them so that they should not perish under the oppression. "The voice of my beloved", the Holy One, blessed be He, saying

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

4

בפשטות, פירוש "העמידות" הוא הדברים העתידיים לבוא; אדמו"ר הוקן מפרש זאת כ"אותיות", הצינורות שדרכם מגיע השפע של ה' ל"בניי".

Isaiah 45:11 ישעיהו מ"ה:י"א

כה־אמר ה' קדוש ישראל ויצרו האתיות שא־לוגי על־בני ועל־פעל יְדִי תצוֹנִי:

Thus saith the L-RD, The Holy One of Israel, and his Maker: Ask Me of the things that are to come; Concerning My sons, and concerning the work of My hands, command ye Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 אתא בקר

"השומר אמר: בא הבוקר, וגם לילה". המילה "אתא", שפירושה "בא", מובאת כדי להראות שהאותיות הן המביאות את האור לידי גילוי.

Isaiah 21:12 ישעיהו כ"א:י"ב

אמר שמר אתה בקר וגם־לילה אִם־תִּבְעִיו בְּעִיו שָׁבוּ אֲתוֹ:

The watchman said: 'The morning cometh, and also the night— If ye will inquire, inquire ye; return, come

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כ"י תרכב על סוסך, מרכבותיך ישועה". אדמו"ר הוקן מפרש את הפסוק כמתאר את מתן תורה, כשהאותיות שבתורה הן הסוסים הנושאים את אור אין סוף.

Habakkuk 3:8 חבקוק ג':ח'

הַבְּנֵה־רִמִּים תִּרָּה ה' אִם בְּנֵה־רִמִּים אֶפְךָ אִם־בָּנִים עֲבֹרְתְךָ כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתִּיךָ יִשׁוּעָה:

Is it, O L-RD, that against the rivers, is it that Thine anger is kindled against the rivers, or Thy wrath against the sea? That Thou dost ride upon Thy horses, upon Thy chariots of victory?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 ויאמר משה אכלוהו היום

דברי משה על המן בשבת פותחים אחד המאמרים שאליו מפנה הסוגריים, להרחבה על אותיות התורה.

Exodus 16:25 שמות ט"ו:כ"ה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכָלְהוּ הַיּוֹם כִּי־שַׁבַּת הַיּוֹם לֵה' לֹא תִמְצָאֶהוּ בַּשָּׂדֶה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 מזווה מימין

הגמרא מלמדת שמניחים את נר החנוכה כך שהמזווה מימין ונר החנוכה משמאל; מאמר העוסק בדברי הגמרא האלה מובא לעיון נוסף בעניין האותיות.

Shabbat 22a:2 שבת כ"ב א:ב'

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח לקה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוה מימין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

9 לריח שמניך

"לריח שמניך טובים": מילות הפתיחה של מאמר אחר המצוטט בסוגריים.

Song of Songs 1:3 שיר השירים א':ג'

לְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוֹרַק שָׁמֶךְ עַל־כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבּוּךָ:

Thine ointments have a goodly fragrance; Thy name is as ointment poured forth; Therefore do the maidens love thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

10

קינה על החורבן: "אותותינו לא ראינו, אין עוד נביא". אדמו"ר חזקן מפרש את "אותותינו" כ"אותיותינו".

Psalms 74:9 תהילים ע"ד:ט'

אוֹתוֹתֵינוּ לֹא־רָאִינוּ אֵין־עוֹד נְבִיא וְלֹא־אֲתָנוּ יָדַע עַד־מָה:

We see not our signs; There is no more any prophet; Neither is there among us any that knoweth how long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

11 עין בעין יראו

"כי עין בעין יראו בשוב הוי" ציון": הגילוי הגלוי שלעתיד לבוא.

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קוֹל צִפְיָךְ נִשְׁאָו קוֹל יַחְדּוֹ יִרְנְנוּ כִּי עֵין בְּעֵין יֵרָאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן:

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12

ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר

"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו": לעתיד לבוא גם הראייה הגשמית תתפוס אלקות.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדּוֹ כִּי פִי ה' דִּבֶּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken

it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13

איכן מצינו שנק' הקב"ה לבן של ישראל

המדרש על "אני ישנה ולבי ער" שואל היכן נקרא הקדוש ברוך הוא לבן של ישראל, ומשיב מן הפסוק "צור לבני".

Shir HaShirim 5:2:1 שיר השירים רבה ה':ב'א'

... אָנִי יִשְׁנָה מִן הַנְּאֻלָּה, וְלִבִּי שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַר לְגִנְאָלִנִי. אָמַר רַבִּי חֵיָא בַר אָבָא אֵיכָן מְצִינוּ שֶׁנִּקְרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבֵן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מִן הַדִּין קָרָא. דְּקָתִיב (תהלים עג, כו): צוֹר לִבְנֵי וְחֻלְקֵי אֱלֹקִים לְעוֹלָם.

I am asleep, but my heart is awake; it is the sound of my beloved knocking: Open for me, my sister, my love, my faultless dove, for my head is filled with dew, my locks, drops of night" (Song of Songs 5:2). "I am asleep" – the congregation of Israel said before the Holy One blessed be He: Master of the universe, "I am asleep" regarding the mitzvot, "but my heart is awake" for acts of kindness. "I am asleep" ... regarding acts of charity, "but my heart is awake" to

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

14

קינת הגלות, הנקראת כאן כאומרת שהגילוי הנישא באותיות אינו נראה בגלוי.

Psalms 74:9 תהילים ע"ד:ט'

אוֹתוֹתֵינוּ לֹא־רָאִינוּ אֵין־עוֹד נְבִיא וְלֹא־אֲתָנוּ יָדַע עַד־מָה:

We see not our signs; There is no more any prophet; Neither is there among us any that knoweth how long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15

צור לבני וחלקי אלקים לעולם

"כלה שארי ולבני, צור לבני וחלקי אלקים לעולם". המדרש לומד מכך שהקדוש ברוך הוא נקרא לבן של ישראל.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּל־הַ שְׁאֵרִי וְלִבְנֵי צוֹר־לִבְנֵי וְחֻלְקֵי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 3

16 הדם הוא הנפש

"כי הדם הוא הנפש": משום כך הלב, שבו מצוי הדם, הוא מקור חיותו של הגוף.

Deuteronomy 12:23 דברים י"ב:כ"ג

רַק חֶזֶק לִבְלֹתִי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר:

Only be stedfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17

ואתה מחיה את כולם

"ואתה מחיה את כולם": מתוך שבח הלויים לה', המוכב כמקור לכך שה' הוא מקור חיותם של כל הדברים (הערת קה"ת 33:55).

Nehemiah 9:6 נחמיה ט':ו'

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָאִם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מַחְיֶה אֶת־כָּל־כֵּלָם וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִּיִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18

דתלת שליטין אינון מוחא ולבא וכבדא

הוהר מונה שלושה שליטים בגוף: המוח, הלב והכבד (הערת קה"ת 33:56).

Zohar, Terumah 45:491-46:499 ספר זוהר, תרומה מ"ה:תצ"א-מ"ו:תצ"ט

He then began by quoting the verse: "Who giveth good to all flesh: for his mercy endureth for ever" (Ps. 136, 25). 'Why', said he, 'did David choose to end this great hymn of praise with this verse? Now there are three great channels above by which the Holy One, blessed be He, manifests Himself, which are His precious mystery: the brain,1Hokmah. the

כהתעוררות מלמטה, שהשפע האלוני תלוי בה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 מי לי בשמים ועמך לא חפצתי

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ": רצון בה' בלבד, בלי שום רצון אחר מלבדו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
.none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

26 כופין אותו עד שיאמר רוצה אני

הגמרא לומדת מן הפסוק "יקריב אותו... לרצונו", שאדם שנדר להביא קרבן כופים אותו עד שיאמר "רוצה אני" (הערת קה"ת 33:62).

Rosh Hashanah 6a:7 ראש השנה ו' א':ו

"ועשית" — אזהרה לבית דין שיעשו. למה לי? מ"יקריב אותו" נפקא, דתניא: "יקריב אותו" — מלמד שכופין אותו. יכול בעל כרחו — תלמוד לומר: "לרצונו", הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר "רוצה אני".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

27 כופין אותו עד שיאמר רוצה אני

רש"י מביא את הספרא (תורת כהנים) על הפסוק הזה: כופים אותו עד שיאמר "רוצה אני" (הערת קה"ת 33:62).

Rashi on Leviticus 1:3 רש"י על ויקרא א':ג

... "קריבנו" (ספרא): יקריב אתו. מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו, תלמוד לומר "לרצונו", הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר רוצה אני (שם): לפני ה' וסמך. אין סמיכה בכמה (שם):

זכר A MALE, but not a female. When Scripture mentions a male, זכר, again lower down. (v. 10) that the sacrifice shall be male, — which appears unnecessary to state, — it intends to say: a male, but not an animal whose sex is indeterminate or which is a hermaphrodite (Sifra, Vayikra Dibbura d'Ne-means WITHOUT davah, Section 3 9; Bekhorot 41b) [HE SHALL BRING IT NEAR] בלעם, אל פתח אהל מועד UNTO THE ENTRANCE OF THE APPOINTED TENT — He ... himself must attend to bringing it right up to the

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

28 כופין אותו עד שיאמר רוצה אני

הרמב"ם פוסק שבעל שעל פי דין חייב לגרש את אשתו, לוחצים עליו עד שיאמר "רוצה אני", והגט כשר (הערת קה"ת 33:62).

Mishneh Torah, Divorce 2:20 משנה תורה, הלכות גירושין ב':כ'

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש. בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתב

heart,1Tifereth. and the liver.1Malkuth. These organs act above in the opposite manner from those below. Above it is ... the head which first receives nourishment, which it sends

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

19 תלת שליטין אינו מוחא ולבא וכבדא

הערת קה"ת מפנה גם לקטע זה במדרש הנעלם, העוסק בשלושת שליטי הגוף.

Zohar, Toldot 6:57-7:60 ספר הזהר, תולדות ו':נ"ז-ז':ס'

20 "לכדת את לבי, אחותי כלה". המילה המתארת את לכידת הלב נדרשת כרמז לכך שה' הוא לבם של ישראל.

Song of Songs 4:9 שיר השירים ד':ט'

לִבְּכִתְּנִי אָחֹתִי כָלָה לִבְּכִתְּנִי בְּאַחַד עֵינַיִךְ עֵנֶךְ מְצֹרְנֶיךָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 "כל הנחלים הולכים אל הים, והים איננו מלא; אל מקום שהנחלים הולכים, שם הם שבים ללכת". הפסוק מתאר את זרימת הדם מן הלב ואליו בחזרה.

Ecclesiastes 1:7 קהלת א':ז

כָּל־הַנָּחָלִים הֹלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנו מֵלֵא אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנָּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת:

All the rivers run into the sea, Yet the sea is not full; Unto the place whither the rivers go, Thither they go again

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

22 "אל המקום שבו הולכים הנחלים, לשם הם שבים ללכת": הדברים מוסבים על הדם החוזר אל הלב ויוצא ממנו שוב.

Ecclesiastes 1:7 קהלת א':ז

כָּל־הַנָּחָלִים הֹלְכִים אֶל־הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנו מֵלֵא אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנָּחָלִים הֹלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לָלֶכֶת:

All the rivers run into the sea, Yet the sea is not full; Unto the place whither the rivers go, Thither they go again

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

23 "והחיות רצוא ושוב": תיאור המלאכים אצל יחזקאל, המשמש לתיאור קצב הלב של התכווצות והתרחבות.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א':יד

וַהֲחִיּוֹת רָצְאוּ וָשׁוּב כְּמֶרְאֵה הַבֹּזֵק:

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

24 ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך

מצוות האהבה שבפרשה הראשונה של קריאת שמע, הנקראת כאן

should make them known to their children
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
תהלים עח, ה.

34 אשר הוא מלשון באשרי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ת"ז (ת"ל) עד, ב. [כ].

35 באשרי כי אשוני בנות

דברי לאה בעת לידת אשר: "באשרי כי אשוני בנות" (הערת קה"ת 34:3).
Genesis 30:13 בראשית ל"ג
ותאמר לאה באשרי כי אשוני בנות ותקרא את־שמו אשר:
And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me
.happy.' And she called his name Asher
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת
בראשית ל, יג.

36 באשרי כי אשוני בנות

תיקוני זוהר מבאר את המילה "אשר" על פי "באשרי כי אשוני בנות",
כלשון של שבח (הערת קה"ת 34:2).
Tikkunei Zohar 74b:2 תיקוני זוהר ע"ד ב"ב:
ועוד אשר על שם באשרי כי אשוני בנות (בראשית ל יג), אשר
הוצאתיה מארץ מצרים (שמות כ ב), וכי עבד דאיהו בבי אסירי דמלכא,
ואבטח לקה מלכא לאפקא לקה מבי אסירי, אית לקה למלכא לשבחה
גרמיה, אשר הוצאתיה מארץ מצרים פמה זמניו, אלא חמשיו זמניו
אדכיר באורייתא יציאת מצרים, לקבל חמשיו תרעיו דכינה,
לאשתמודעא לון מאן אתר אפיק לון מן גלותא.
Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

37 המלובשות בענינים גשמיים

הפרק מלמד שהתגלות אור אין סוף בעולם הגשמי הזה בימות המשיח
תלויה במעשינו בגלות: קיום מצווה באמצעות דברים גשמיים טהורים
ומותרים, כגון קלף התפילין או כסף לצדקה, ממשיך את אור אין סוף אל
תוך הגשמיות.
Tanya, Likkutei Amarim 37:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ז:
... האלהית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים, כי אם, על
ידי נפש החיונית הבהמית המלובשת באברי הגוף ממש, וכל מה
שמדבר בכח גדול יותר - הוא מכניס ומלביש יותר כחות מנפש
החיונית בדיבורים אלו.
Kehot Publication Society (CC-BY-NC)
הערת קה"ת
ראה תניא פל"ז.

38 בביאור ע"פ יונת

הביאור הזה מעמיד בניגוד את "קומי לך רעייתי" ואת הגלות, שבה "יונתי"
נמצאת "בחגווי הסלע". העצה היא "הראיני את מראיך": לזכור שההסתר
הוא חיצוני בלבד ולעזוב אל ה'. לאחר מכן מתחיל הביאור להסביר את
האור הישר ואת האור החוזר.
הערת קה"ת
לעיל כ, ג ואילך.

הגט והוא גט כשר. וכן אם הכוהו עכו"ם ואמרו לו עשה מה שישאל
אומרינו לה ולתצו אותו וישאל ביד העכו"ם עד שיגרש הרי זה כשר.
ואם העכו"ם מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיכתב הרי זה
גט פסול. ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד עכו"ם בין ביד
ישאל. שאין אומרינו ...
Torat Emet 363 (Public Domain)

29 ועמך לא חפצתי

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". המילה "חפצתי" היא הנקודה
המבחינה (הערת קה"ת 33:59).
Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה
מילי בשמים ועמך לא־חפצתי בארץ:
Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
.none upon earth
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 וכל גבולך לאבני חפץ

"ושמתי כדכד שמשותיך ... וכל גבולך לאבני חפץ": זהו הפסוק הפותח את
המאמר המצוטט כאן, שנבחר בשל המילה "חפץ".
Isaiah 54:12 ישעיהו נ"ד:י"ב
ושמתי כדכד שמשותיך ושעריך לאבני אקדח וכל־גבולך לאבני־חפץ:
And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of car-
.buncles, and all thy border of precious stones
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך

מצוות אהבת ה' שבקריאת שמע, שהברכה שלאחר קריאת שמע מכנה "דבר
הזה" (הערת קה"ת 33:58).
Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'
ואהבת את ה' אלקיך בכל־לִבְּךָ ובכל־נַפְשְׁךָ ובכל־מַאֲדְךָ:
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 והיו הדברים האלה

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך": המשך הפרשה
הראשונה של קריאת שמע.
Deuteronomy 6:6 דברים ו':ו'
והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על־לִבְּךָ:
And these words, which I command thee this day, shall be
;upon thy heart
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

33 ויקם עדות ביעקב

"הקים עדות ביעקב ותורה שם בישראל": נתינת התורה והמצוות כביטוי
לרצונו הפנימי של ה' (הערת קה"ת 34:1).
Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה'
ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צוה את־אבותינו להודיעם
לקניהם:
For He established a testimony in Jacob, And appointed a
law in Israel, Which He commanded our fathers, That they

.fruitage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 כי תהיו אתם ארץ חפץ

| "כי תהיו אתם ארץ חפץ": ישראל הם מושא החפץ של ה', רצונו האמיתי.

Malachi 3:12 מלאכי ג:יב

| ואשרו אתכם כל־הגוים כִּי־תהיו אתם אֶרֶץ חֶפֶץ אִמֶּר ה' צְבָאוֹת:

And all nations shall call you happy; For ye shall be a de-
lightsome land, Saith the L-RD of hosts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 שבתחלה יקבל עליו עול מלכות שמים

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ברכות פ"ב, מ"ב.

47 יקבל עליו עול מלכות שמים ואח"כ עול מצות

| המשנה מסבירה שהפרשה הראשונה של קריאת שמע קודמת לשנייה, כדי שתחילה יקבל עליו האדם את עול מלכות שמים, ולאחר מכן את עול המצוות (Kehot note 34:7).

Mishnah Berakhot 2:2 משנה ברכות ב:ב

אלו הן בין הפרקים, בין ברכה ראשונה לשנייה, בין שניה לשמע, ובין שמע לזהיה אם שמע, בין זהיה אם שמע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויציב. רבי יהודה אומר, בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה, למה קדמה שמע לזהיה אם שמע, אלא כדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצוות. וזהיה אם שמע לויאמר, שזהיה אם שמע נוהג ביום ובלילה, ויאמר אינו נוהג אלא ביום:

These are the breaks between the sections: between the first blessing and the second, between the second and "Shema," between "Shema" and "And it shall come to pass if you listen" between "And it shall come to pass if you listen" and "And the L-rd said" and between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" (true and firm). Rabbi Judah says: between "And the L-rd said" and "Emet veYatziv" one should not interrupt. Rabbi Joshua ben Korhah said: Why was the section ... of "Shema" placed before that of "And it

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

48 בד"ה ביום השמע

| המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
לעיל סוכות פב, ג.

49 שהלב הוא חיות כל האברים

| הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית כרך ו דף תתרנח, א הקשה דשם נתבאר שהחיות הוא בלב, ומפרש, הכוונה בלקו"ת כאן הוא על הפתיחה והסגירה שבלב שז"ע דפיאק דלבא, וזהבא מן הרוח חיים שבחלל הב' שבלב שהוא מוליך האיד"י למוח כמ"ש חכמי המחקר ע"ש. וראה אגה"ק בתניא סי' לא.

39 כי קולך ערב ומראך נאוה

| "כי קולך ערב ומראך נאוה": תענוגו של ה' בישראל, נושא הביאור המצוטט כאן.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב:יד

| יונתי בחגי הסלע בסתר המדרגה הראיני את־מראיך השמיעני את־קולך כִּי־קולך ערב ומראיך נאוה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ובד"ה ואהיה אצלו אמון

| ההערה מציינת שהמאמר המתחיל "ואהיה אצלו אמון" נמצא בפרשת במדבר; הוא מובא כאן בקשר לפסוק "ואהיה שעשועים יום יום", המתאר את התורה כעונגו של ה'.

הערת קה"ת
לעיל פ' במדבר.

41 ואהיה אצלו אמון

| התורה אומרת: "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום" — התורה כתענוגו של ה'.

Proverbs 8:30 משלי ח:ל

| ואֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֱמוּן וְאֶהְיֶה שְׁעֵשׂוּעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחַקְתָּ לִפְנֵי כָל־עַתָּה:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 אוסרי לגפן

| "אוסרי לגפן עירה": מברכת יעקב ליהודה, הפותחת מאמר אחר המצוטט כאן.

Genesis 49:11 בראשית ט"ט:יא

| אֹסְרֵי לִגְפֵן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנֵי אֶתְנֹו כֶּסֶם בִּינֹו לְבָשׁוּ וּבָדָם יַעֲנִבִים סוֹתָה:

Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 וזכרתם את כל מצות

| "וזכרתם את כל מצוות הוי"ו": מפרשת ציצית.

Numbers 15:39 במדבר ט"ו:ל"ט

| וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם:

And it shall be unto you for a fringe, that ye may look upon it, and remember all the commandments of the L-RD, and do them; and that ye go not about after your own heart and ;your own eyes, after which ye use to go astray

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 הבאים ישר

| "בימים הבאים יכה שורש יעקב": פתיחתו של מאמר אחר המצוטט כאן.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ"ז:ו

| הַבָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיָן וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְּנֵי־תֵבֶל תְּנוּכָה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with

50 ואתה מחי את כולם

המילים כאן מצטטות את Nehemiah 9:6. הקטע מופיע למטה.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אֶת־הָאֱלֹהִים הוּא הוּא לְבַדְךָ אֱתָהּ עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָא
הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֶת־הַמַּיִם מִתְּחִלָּה אֶת־כָּלֶם וְצָבָא
הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִיִּים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heav-
en, the heaven of heavens, with all their host, the earth and
all things that are thereon, the seas and all that is in them,
and Thou preservest them all; and the host of heaven wor-
shippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

51 דתלת שליטין אינון

הערת קה"ת מפנה ל Zohar II, 153a למילים האלה.

Zohar II, 153a זח"ב קנג, א

Zohar I, 138a זח"א קלח, א

הערת קה"ת

זח"ב קנג, א. וראה גם זח"א קלח, א (במהנ"ע).

52 וגם הנה השפעת החיות שמן הלב

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Iggeres HaKodesh.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק סי' לא. תו"א ז, ד.

53 ואהבת את ה'א

הערת קה"ת מפנה ל Deuteronomy 6:5 למילים האלה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

54 מי לי בשמים

הערת קה"ת מפנה ל Psalms 73:25 למילים האלה.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

55 בעל כרחך אתה חי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, כא.

56 הפרש בין חפץ לרצון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה לעל כח, ד.

57 כופין אותו עד שיאמר רוצה אני

המילים כאן מצטטות את Rosh Hashanah 6a:7. הקטע מופיע למטה.

Rosh Hashanah 6a:7 ראש השנה ו' א:ז

"וְעָשִׂיתָ" — אֶזְהָרָה לְבֵית דִּין שֶׁיַּעֲשֶׂה. לְמָה לִּי? מִי־קָרִיב אוֹתוֹ? נִפְקָא,
דְּתַנְיָא: "קָרִיב אוֹתוֹ" — מְלַמֵּד שְׂכּוּפִין אוֹתוֹ. וְכֹל בְּעַל כְּרָחוּ —
תְּלַמֵּד לומר: "לְרִצּוֹנוֹ", הָא כִּיצַד? כּוּפִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיֹּאמֶר "רוֹצֵה אֲנִי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Leviticus 1:3 ויקרא א:ג

אִם־עֹלָה קָרְבְּנוֹ מִן־הַבָּקָר וְכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב
אוֹתוֹ לְרִצּוֹנוֹ לִפְנֵי ה'

If his offering be a burnt-offering of the herd, he shall offer
it a male without blemish; he shall bring it to the door of the
tent of meeting, that he may be accepted before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ר"ה ו, א (וש"נ). תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ ויקרא א, ג. וראה רמב"ם
הלי גירושין ספ"ב.

58 בד"ה ושמתי כדכד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לעיל פי' ראה כו, א ואילך.

59 באתעדל"ת אתעדל"ע

העיקרון של הזוהר, שלפיו אתערותא דלתתא מעוררת אתערותא דלעילא
(הערת קה"ת 33:64).

Zohar I, 235a זח"א רלה, א

הערת קה"ת

ראה זח"א רלה, א.

פסוקה 9

60 בד"ה ראיתי והנה מנורת זהב

המאמר עוסק בהתכוננות בהתהוות יש מאין; שבעת נרות המנורה הם שבע
המדות, "לך ה' הגדולה והגבורה", אהבה ויראה, ובהמשך הוא עוסק באופן
קיום "ואהבת".

הערת קה"ת

לעיל פי' בהעלותך לד, ד.

61 ראיתי והנה מנורת זהב

"ראיתי, והנה מנורת זהב כולה": חזונו של זכריה, שבמילות הפתיחה שלו
מצוטט כאן המאמר.

Zechariah 4:2 זכריה ד:ב

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וַאֲמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלְגָּה עַל־
רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרוֹת אֲשֶׁר עַל־
רֹאשָׁהּ:

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have
seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon
the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven

To Him who alone doeth great wonders, For His mercy endureth for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלו, ד.

67 תפלה במקום קרבנות תקנום

המילים כאן מצטטות את Berakhot 26a:17. הקטע מופיע למטה.

Berakhot 26a:17 ברכות כ"ו א:י"ז

איבעיא להו: טעה ולא התפלל מנחה, מהו שיתפלל ערבית שתים? אם תמצא לומר, טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים, משום דחד יומא הוא, דכתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד", אבל הכא תפלה במקום קרבן היא, וכיון דעבר יומו בטל קרבנו. או דילמא כיון דצלותא רחמי היא, כל אימת דבעי מצלי ואזיל.

The question was asked : How is it if one erred and omitted the afternoon Tefillah — shall he say it twice in the evening ? If thou thinkest thou canst answer [by quoting] "If one erred and omitted the evening Tefillah, he should say it twice in the morning," [that is different] because it is one day ; as it is written, "And there was evening and there was morning one day " (Gen. i. 5). But here the Tefillah is the substitute ... for the sacrifice, and the day

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות כו, א-ב.

68 תפלה במקום קרבנות תקנום

התלמוד מלמד שהתפילות תוקנו במקום הקרבנות היומיים (הערת קה"ת (34:12).

Berakhot 26b:7 ברכות כ"ו ב:ז

יעקב תמן תפלת ערבית, שנאמר: "ויפגע במקום וילן שם", ואין "פגיעה" אלא תפלה, שנאמר: "ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בך"

Jacob instituted the evening Tefillah ; as it is said, "And he lighted [paga'] upon the place, and tarried there all night" (Gen. xxviii. 11) — "alighting" means prayer; as it is said, "Therefore pray not thou for this people, neither lift up cry nor prayer for them, neither make intercession [paga'] to Me" (Jer. vii. 16)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

69 ארי דאכיל קורבנין

הוזהר מתאר את האש שירדה על המזבח בדמות אריה האוכל את הקרבנות (הערת קה"ת (34:13).

Zohar I, 6b זח"א ו, ב

Zohar II, 278a זח"ב רעה, א

Zohar III, 17a זח"ג יז, א

הערת קה"ת

זח"א ו, ב. זח"ב רעה, א. זח"ג יז, א. וראה בהנסמן בספה"מ פרשיות ע' שפט.

pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top ;thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 ולבי ער

"אך לבי ער": כאן יש לקרוא זאת כאתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא הנמשכות בזמן הגלות.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קנאותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 כי הגם שאני ישנה . . שאותותינו לא ראינו . . לעושה נפלאות

גדולות לבדו

ההערה מצטטת את אור התורה, המיישב בין שני מאמרים של אדמו"ר הזקן על "אני ישנה": מאמר זה, מבשלח תקס"ח, שבו השינה פירושה רק שאיננו רואים את אותותינו, בעוד שלמעלה ה' עושה נפלאות גדולות, ומאמר חוקת תקס"ד, שבו השינה מתפרשת כפשוטה; שני הדברים נכונים, והיקצצה פירושה גילוי למטה.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת על מארז"ל וענינים עי סב וז"ל: (ומתורץ הסתירה מד"ה אני ישנה בשלח תקס"ח [הנדפס בלקו"ת כאן, וראה גם סה"מ תקס"ח עי יד הנחות הר"פ ע' פט] דמשמע דשינה רק לא ראינו אותותינו אבל יש למעלה לעושה נפלאות לבדו, ובאני ישנה חקת תקס"ד [סה"מ תקס"ד עי קנה אוה"ת שה"ש עי תצו] משמע שינה כפשוטו שלמטה סובלי כו וכ"מ בגמרא, דשניהם אמת דיש למעלה היינו ברוחני' ולעורר משינה היינו להיות גלוי למטה, ע"ש.

פסקה 10

64 אותותינו לא ראינו

"את אותותינו לא ראינו": הדגש הוא על "ראינו", שכן האותות עצמם נמשכים להתקיים.

Psalms 74:9 תהילים ע"ד ט'

אותותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו ידע עדמה:

We see not our signs; There is no more any prophet; Neither is there among us any that knoweth how long

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 אותותינו לא ראינו לא ראינו דייקא

ההערה מציינת שאור התורה על שיר השירים מפנה לקטע הזה בעניין "לא ראינו" דווקא, ומוסיפה דיון נוסף בכרך וירא.

הערת קה"ת

באוה"ת שה"ש כרך ב עי תקדמ מציין לכאן. וראה גם באוה"ת וירא כרך ד תשנב, ב ואילך.

66 לעושה נפלאות

"לעושה נפלאות גדולות לבדו": יש להבין שהנפלאות נעשות תמיד, אך הן נסתרות (הערת קה"ת (34:11).

Psalms 136:4 תהילים קל"ו ד'

לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו:

stowed on us; and the great goodness toward the house of Israel, which He hath bestowed on them according to His compassions, and according to the multitude of His mercies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 נותן לכם לכל בשר

״נותן לחם לכל בשר״: ה' זן את כל הנבראים (הערת קה"ת 34:15).

Psalms 136:25 תהילים קל"ו:כ"ה

נִתֵּן לָחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֶסְדּוֹ:

Who giveth food to all flesh, For His mercy endureth for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלו, כה.

77 דפ"ק אותיות פק"ד

ההערה מפנה לערך הזה, המביא בשם כתבי הארז"ל את הקשר בין "דופק" ל"פקד".

הערת קה"ת

קהלת יעקב ערך דפק בשם כתבי הארז"ל. סה"מ תקס"ח ע' כא. ראה לעיל פקודי ז, ד.

78 וה' פקד את שרה

״והו' פקד את שרה״: דוגמה לפקידה, חסדו הקשוב של ה' (הערת קה"ת 34:17).

Genesis 21:1 בראשית כ"א:א

וְה' פָּקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר:

And the L-RD remembered Sarah as He had said, and the L-RD did unto Sarah as He had spoken.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כא, א.

79 פקד פקדתי אתכם

״פקוד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים״: בשורת הגאולה של ה' באמצעות משה (הערת קה"ת 34:18).

Exodus 3:16 שמות ג:ט"ז

לֵךְ וְאֶסְפַּתְּ אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פָּקַד פְּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת־הָעָשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם:

Go, and gather the elders of Israel together, and say unto them: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of Abraham, of Isaac, and of Jacob, hath appeared unto me, saying: I have surely remembered you, and seen that which is done to you in Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ג, טז.

80 ע"פ אלה פקודי

ההערה מציינת את מיקומו של המאמר על "אלה פקודי" בפרשת פקודי, שבו מוסברת המילה "פקד" שבביטוי "אשר פקד על פי משה".

הערת קה"ת

לעיל בפ' פקודי.

70 אריה דאכיל קורבנין

מקום שלישי בוהר העוסק באריה האוכל את הקרבנות (הערת קה"ת 34:13).

Zohar, Vayikra 40:278-41:285 ספר הזהר, ויקרא מ':ער"ח-מ"א:רפ"ה

71 סד"ה צו את בני

בקטע הזה מוסבר "כי לאשי" כאש היורדת מלמעלה, מן האור המקיף, כדי להעלות את אש הנפש הבהמית ואת תשוקתה, עד שהיא נכפפת ומשתנה. אש זו נמשכת באמצעות "לחמי": ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים, כשם שהלחם מחזיק את הנפש בתוך הגוף.

הערת קה"ת

לעיל פי פנחס עו, ב.

72 ואמרת אליהם את קרבני

״צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני לחמי...״: תחילת המאמר המצוטט כאן.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב

צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנֵי לַחְמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחֹחַי תִּשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעָדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 קול דודי דופק

״קול דודי דופק״: את המילה ״דופק״ מפרשים כאן כפעימת הדופק, שהיא השלושה החיצונית של פעימות הלב.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רִעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֶל קְוֻצוֹתֵי רִסְיִסִי לִילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the 'night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 ויקם עדות ביעקב

״העמיד עדות ביעקב״: ההמשכה הפנימית של התורה והמצוות.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה

וַיִּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׁם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעֵם לְבָנֵיהֶם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a law in Israel, Which He commanded our fathers, That they should make them known to their children.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 כעל כל אשר גמלנו

״אזכיר חסדי הו'... ככל אשר גמלנו הו'״: המשכת החסד החיצונית.

Isaiah 63:7 ישעיהו ס"ג:ז

חֲסִדִּי ה' אֲזַכִּיר תִּהְיֶה ה' כְּעַל כָּל אֲשֶׁר־גָּמְלָנוּ ה' וְרַב־טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־גָּמְלָם כְּרַחֲמָיו וְכַרְבִּי חֲסִדּוֹ:

I will make mention of the mercies of the L-RD, and the praises of the L-RD, according to all that the L-RD hath be-

81 אלה פקודי

"אלה פקודי המשכן... אשר פקד על פי משה": הפסוק מתוך המאמר המצוטט כאן.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן:

These are the accounts of the tabernacle, even the tabernacle of the testimony, as they were rendered according to the commandment of Moses, through the service of the Levites, by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 הערת קה"ת מפנה לLeviticus 6:14-16 למילים האלה.

Leviticus 6:14-16 ויקרא ו':יד-ט"ז

על־מִחְבַּת בִּשְׁמֶן תַּעֲשֶׂה מְרֻכָּכַת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב וְיִחְיֶינָח לֹהֵי וְהִכְהֵן הַמִּשִּׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֲקִיעוֹלָם לֹהֵי כָלִיל תִּקְטֹרֶ: וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל:

On a griddle it shall be made with oil; when it is soaked, thou shalt bring it in; in broken pieces shalt thou offer the meal-offering for a sweet savour unto the L-RD. And the anointed priest that shall be in his stead from among his sons shall offer it, it is a due for ever; it shall be wholly made to smoke unto the L-RD. And every meal-offering of the priest shall be wholly made to smoke; it shall not be eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

83 פתחי לי אחותי רעיתי

"פתחי לי, אחותי, רעיתי, יונתי, תמתי": במאמר מוסבר שכל אחד מהכינויים האלה מציין שלב באהבה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתח־לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא־טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 פתחי לי אחותי . היא האהבה הטבעית

ההערה מפנה להערת שוליים בלקוטי שיחות על פירוש "אחותי" כאהבה הטבעית.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"כ ע' 40 בהערה.

85 חלק אלוה ממעל

"חלק אלוה ממעל": כך מכונה הנפש האלקית, ששורשה בה גורם לכך שאהבתה טבעית.

Job 31:2 איוב ל"א:ב

ומה חלק אלוה ממעל ונחלת שדי ממרמים:

For what would be the portion of G-d from above, And the heritage of the Almighty from on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 כי חלק הי עמו

"כי חלק הוי עמו": ישראל הם חלקו של הי.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט

כי חלק Havayah עמו יעקב חבל נחלתו:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 בדיה כי תבואו אל הארץ

המאמר הזה מפרש את "פתחי לי אחותי רעיתי" כבקשה של הי מכנסת ישראל להסיר את הכיסוי, שכן בחינה זו מתגלית לעיתים ונסתרת לעיתים. הוא מבאר את "אחותי" מלשון חיבור.

הערת קה"ת

לעיל פ' בהר לט, ג ואילך. וראה לעיל יב, ג.

88 ישראל מפרנסין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (ז, ב). [כ].

89 ישראל מפרנסין

הזוהר מלמד שישראל מפרנסים את אביהם שבשמים; על יסוד זה נקראת "רעייתי" במובן של "המפרנסת אותי" (Kehot note 34:22).

Zohar, Vayikra 13:97-16:104 ספר זוהר, ויקרא י"ג:צ"ז-ט"ז:ק"ד

90 רועה ישראל האזינה

"רועה ישראל, האזינה": כאן מפרשים את "רועה" כאילו הי "רועה" מישראל (Kehot note 34:23).

Psalms 80:2 תהילים פ':ב

רעה ישראל האזינה נהג בצאן יוסף ישב הכרובים הופיעה:

Give ear, O Shepherd of Israel, Thou that leadest Joseph like a flock; Thou that art enthroned upon the cherubim, shine forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פ, ב.

91 אכלתי יערי עם דבשי

"אכלתי יערי עם דבשי": את "יערי" מפרשים כמוסב על המלאכים, ואת "דבשי" — על הנשמות (Kehot note 34:24).

Song of Songs 5:1 שיר השירים ה:א

באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם־בשמי אכלתי יערי עם־דבשי שתיתי ייני עם־חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים:

I am come into my garden, my sister, my bride; I have gathered my myrrh with my spice; I have eaten my honeycomb with my honey; I have drunk my wine with my milk. Eat, O friends; Drink, yea, drink abundantly, O beloved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, א.

92 אכלתי יערי עם דבשי

הזוהר בפרשת פנחס, שמוכא בדברי אדמו"ר הזקן, מיישם פסוק זה על

98 ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

בחזון יחזקאל, על דמות הכיסא מופיעה דמות כמראה אדם: האדם העליון, שכלולים בו איברי האדם.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א'כ"ו

וממעל לרקיע אשר על־ראשם כמראה אֶבֶן־ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 13

99 לאשתאבא בגופא דמלכא

הביטוי בוהר להיכללותה השלמה של הנשמה באלוקות, כשהיא נטמעת בגופו של המלך (הערת קה"ת 34:27).

Zohar I, 217b זח"א ריו, ב

הערת קה"ת

זח"א ריו, ב. וע"ל במדבר ב, סע"א. [כ].

100 מי לי בשמים ועמך לא חפצתי

"את מי יש לי בשמים? ועמך לא חפצתי בארץ": כל כוחותיו של האדם נתונים לה' לבדו (הערת קה"ת 34:28).

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

פסקה 15

101 וכמה גופין תקינת לון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אל"י).

102 וכמה גופין תקינת לון

בהקדמה לתיקוני זוהר (פתח אליהו): ה' עשה גופים לספירות — חסד הוא הזרוע הימנית וגבורה היא הזרוע השמאלית — ואילו הוא עצמו אינו אף אחת מהמדות האלה (הערת קה"ת 34:29).

Tikkunei Zohar 17a:15-16 תיקוני זוהר י"ז א:ט"ו-ט"ז

*לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לבני (נ"א דבני) נשא וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון. ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

קריאת שמע וברכותיה.

Zohar, Pinchas 57:348-60:357 ספר זוהר, פנחס נ"ז:שמ"ח-ס"ז:שנ"ז R. Judah said: 'Pray tell us some of your fine ideas on the New Year.' R. Simeon thereupon discoursed on the verse: "And it fell on a day, and the sons of G-d came", etc. (Job 1, 6). "The expression, "And it fell on a day", he said, 'always refers to a day on which there is trouble, here, the New Year. The "sons of G-d" are the great Beth Din, the seventy Chieftains who always surround the King. "To stand before ... the L-rd": this indicates that sentence is first

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

93 שרפים עומדים

"שרפים עומדים ממעל לו": עמידת המלאכים מושווית לקורות העומדות במשכן.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו'ב'

שָׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאַחַד בְּשָׂתִים יָכֹסָה פָּנָיו וּבְשָׂתִים יָכֹסָה רַגְלָיו וּבְשָׂתִים יַעֲוֹפֶה:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 עצי שטים עומדים

"ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים": קורות השיטים "העומדות", עצי היער (יער), שאליהן נמשלים השרפים העומדים.

Exodus 26:15 שמות כ"ו:ט"ו

וְעָשִׂיתָ אֶת־הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים:

And thou shalt make the boards for the tabernacle of acacia-wood, standing up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 והאופנים ברעש גדול

הערת קה"ת מפנה ל3: Isaiah 6:3 למילים האלה.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו'ג'

הערת קה"ת

ישע"ו ג.

פסקה 12

96 מהעז יצא מתוק

חידתו של שמשון, "מעז יצא מתוק", מובאת כמקור למתיקותן של הנשמות (הערת קה"ת 34:26).

Judges 14:14 שופטים י"ד:י"ד

הערת קה"ת

שופטים יד, יד.

97 שמע ישראל

"שמע ישראל, הוי' אלקינו, הוי' אחד": פתיחתה של קריאת שמע.

Deuteronomy 6:4 דברים ו'ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִינוּ הָאֶחָד: Havayah אֱלֹהֵינוּ Havayah אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

103 כולם בחכמה עשית

"מה רבים מעשיך, הוי'; כולם בחכמה עשית": אפילו חכמה מתוארת כ"עשייה".

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מה־רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנניה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 כי אמרתי עולם חסד יבנה

"כי אמרתי: עולם חסד יבנה": יש להבין שהכוונה היא שגם החסד עצמו צריך להיבנות.

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג

כִּי־אֶמְרָתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שְׁמִים תָּכֵן אֲמוֹנֶתָהּ בָּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 לסוסתי

"לסוסתי ברכבי פרעה": פתיחת המאמר המצוטט כאן.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א':ט

לִסְסֹתִי בִּרְכָבִי פָרְעָה דְּמִיתִיךָ רֵעִיתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

106 שעל כל מוצא פי ה'

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם": הדיבור האלוקי שבתוך המון הוא המקיים את האדם (הערת קה"ת 34:30).

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג

הערת קה"ת

דברים ח, ג.

107 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני" (הערת קה"ת 34:31).

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה

אַחֹר וְקִדְם צָרַתְנִי וְתָשֶׁת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, ה.

108 אחור וקדם צרתני

התלמוד מסביר ש"אחור" פירושו אחרון במעשה בראשית: האדם נברא אחרי כל השאר (הערת קה"ת 34:32).

Eruvin 18a:15-16 עירובין י"ח א:ט"ו-ט"ז

אמר רבי ירמיה בן אלקי: דיו פרצוף פנים היה לו לאדם הראשון, שנאמר: "אחור וקדם צרתני". כתיב: "ויכן ה' אלקים את הצלע וגו'", רב ושמואל: חד אמר פרצוף, וחד אמר זנב. בשלמא למאן דאמר פרצוף — היינו דכתיב "אחור וקדם צרתני". אלא למאן דאמר זנב — מאי "אחור וקדם צרתני"?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

109 אחור למעיב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עירובין (יח, א). [כ].

פסוקה 18

110 מוצא פי ה'

"על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם": כאן הדברים מתייחסים הן למזון והן, בהקבלה, לשורש האלקי של ישראל.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג

ויענה וירעבה ויאכלה את־המֶן אשר לא־ידעת ולא ידעון אבותיך למען הודיעך כי לא על־הלֶחֶם לבדו יחיה האָדם כי על־כָּל־מוֹצָא פִּי־ה' יחיה האָדם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 ישראל עלה במחשבה

שם מסביר אדמו"ר הזקן מדוע ראש השנה, היום שבו נברא האדם, נקרא "תחילת מעשיך": סוף המעשה עלה תחילה במחשבה, וישראל עלה במחשבה; לכן המחשבה הקדומה העליונה "אנא אמלוך" הייתה למען ישראל, הנקראים "ראשית". הוא מוסיף שגם לפני שה' חושב, הדבר נחשב ל"עשייה".

הערת קה"ת

נסמן לעיל פ' נצבים מז, ג.

פסוקה 19

112 כי לא מחשבתי מחשבותיכם

"כי לא מחשבתי מחשבותיכם": לשון הרכים "מחשבות" נדרשת כרמוז לכמה בחינות של מחשבה (הערת קה"ת 34:34).

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח

כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נה, ח.

בהמשך הוא שואל כיצד ה', הממלא את כל הארץ, יכול להיות "קרוב" בעשרת ימי תשובה.

הערת קה"ת
לעיל שבת שובה סו, ב.

120 שובה ישראל עד

"שובה ישראל עד הוי' אלקיך": פתיחת המאמר על שתי הבחינות שבמשנה.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב'

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוונך:

Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stumbled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

121 יהי אור

"ויאמר אלקים יהי אור": הראשון מבין מאמרות הבריאה.

Genesis 1:3 בראשית א:ג'

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 כי אמרתי עולם חסד יבנה

"כי אמרתי עולם חסד יבנה": יש לקרוא זאת כמתייחס לחסד הנבנה באמצעות "אמירתו" הפנימית של ה'.

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג'

כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכן אמונתך בהם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול להבראות

המשנה אומרת שהעולם נברא בעשרה מאמרות, אף שהיה יכול להיברא במאמר אחד; מובא פירושו של הרמ"ז לכך.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה:א'

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפריע מן הרשעים שמאבדו את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימו את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

124 יהי רקיע

"יהי רקיע": מאמר נוסף מעשרת המאמרות.

Genesis 1:6 בראשית א:ו'

ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים:

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 ע"פ ויכתוב משה

המאמר מסביר את ארבעים ושניים המסעות במדבר כמתאימים לשם בן מ"ב וכמכניעים את המדבר הגדול, שממנו יונקות הקליפות, כנגד ירושלים, שהיא מקור הקדושה לעולם כולו.

הערת קה"ת

לעיל פי' מסעי צא, ב ואילך.

114 ויכתוב משה את מוצאיהם

"ויכתוב משה את מוצאיהם": פתיחת המאמר על המסעות המצוטט כאן.

Numbers 33:2 במדבר ל"ג:ב'

ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 ובד"ה יונתי בחגוי הסלע

המאמר מסביר שבאמצעות התורה, לחמה של הנשמה, ישראל מפרנסים את אביהם שבשמים (רעיוני), ובאמצעות המצוות הם עושים לבושים (יפתי). עוד נאמר שרק ניצוץ מן הנשמה מלוכש בגוף, ואילו הנשמה בכללותה נשארת למעלה כאור מקיף, הנקרא מזלה.

הערת קה"ת

לעיל טז, ד.

116 יונתי בחגוי הסלע

"יונתי בחגוי הסלע": פתיחת מאמר נוסף המצוטט כאן.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב:יד'

יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאות:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 ובד"ה אם בחקותי תלכו

המאמר מסביר את "אם בחקותי תלכו" באמצעות שני סוגי כתיבה: אותיות חקוקות בלוחות, המאחדות עם האבן עצמה, ודיו על קלף, שהוא דבר נפרד מן הקלף; לאחר מכן הוא עוסק בקשר שבין הקב"ה, התורה וישראל.

הערת קה"ת

לעיל בחקותי מה, א.

118 אם בחקותי תלכו

"אם בחקותי תלכו": פתיחת מאמר נוסף המצוטט כאן.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג'

אם יחבקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 בד"ה שובה ישראל עד

המאמר שואל מדוע נאמר בפסוק "עד הוי' אלקיך", ומציג שני פירושים "לשובה": לשוב בעצמו, ולהשיב, כמו בפסוק "הוי', שוב את שבותנו".

my head is filled with dew, My locks with the drops of the
'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

130 לאסתכלא ביקרא דמלכא

הביטוי בוזהר להתבוננות בכבודו של המלך (הערת קה"ת 34:39).

Zohar II, 247b זח"ב רמז, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב רמז, ב.

131 עיני האדם לא תשבענה

"עיני האדם אינן שבעות": כאן הכוונה להתבוננות שאינה פוסקת בכבודו של ה' (הערת קה"ת 34:40).

Proverbs 27:20 משלי כ"ז:כ

שאלו ואכדה לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה:

The nether-world and Destruction are never satiated; So the
.eyes of man are never satiated

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כו, כ.

132 האדם הגדול בענקים זה אברהם אבינו

"האיש הגדול שבענקים" (הערת קה"ת 34:41).

Joshua 14:15 יהושע י"ד:ט"ו

ושם חברון לפנים קרית ארבע האדם הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה:

Now the name of Hebron beforetime was Kiriath-arba,
which Arba was the greatest man among the Anakim. And
.the land had rest from war

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Bereshit Rabbah 14:6 בראשית רבה י"ד:ו

את האדם בזכותו של אברהם. אמר רבי לוי: האדם הגדול בענקים - זה אברהם. למה קורא אותו גדול? שהיה ראוי להבראות קודם לאדם הראשון, אלא אמר הקדוש ברוך הוא: שמא יקלקל ואין מי שיבא לתקן תחתיו, אלא, הרי אני בורא את האדם תחילה, שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו. אמר רבי אבא בר כהנא: בנהוג שבעולם אדם יש לו קורה שופעת, היכן הוא נותנה? לא באמצע טרקלין, כדי שתסכול קורות שלפניה וקורות שלאחריה. כך למה ברא הקב"ה את אברהם באמצע הדורות? כדי שיסכול דורות שלפניו והדורות שלאחריה. אמר רבי לוי: ...

the man [ha'adam] - due to the [The L-rd G-d formed] "merit of Abraham. Rabbi Levi said: "The greatest man [ha'adam] among the giants" (Joshua 14:15) - this is Abraham. Why does it call him great? It is because he was worthy of being created before Adam. However, the Holy One blessed be He said: 'Perhaps he will bring ruin [to the world] and there will be no one to come along to remedy [the damage] that he had wrought. Rather, I will create Adam ... first, as if he brings

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

125 ויקם עדות ביעקב

ההמשכה הפנימית של החיות: נתינת התורה והמצוות לישראל.

Psalms 78:5 תהילים ע"ח:ה

ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צנה את־אבותינו להודיעם
לקניהם:

For He established a testimony in Jacob, And appointed a
law in Israel, Which He commanded our fathers, That they
;should make them known to their children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 קול דודי דופק

ההמשכה החיצונית, ה"דופק" של השגחת ה'.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי־לי אחתי רעיתי יונתי תמתי
שראשי נמלא־טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh:
'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For
my head is filled with dew, My locks with the drops of the
'night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

127 פקד פקדתי

"פקוד פקדתי אתכם": פקד, שאותיותיו הן אותיות דופק.

Exodus 3:16 שמות ג':ט"ז

לך ואספת את־זקני ישראל ואמרתי אליהם ה' אלקי אבותיכם נראה אלי
אלקי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואתי־העשוי לכם
במצרים:

Go, and gather the elders of Israel together, and say unto
them: The L-RD, the G-d of your fathers, the G-d of
Abraham, of Isaac, and of Jacob, hath appeared unto me,
saying: I have surely remembered you, and seen that which
is done to you in Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 האותיות שאלוני על בני ועל פועל ידי תצוני

"על בני" ו"על פועל ידי" נקראים כההמשכות הפנימית והחיצונית.

Isaiah 45:11 ישעיהו מ"ה:יא

כה־אמר ה' קדוש ישראל ויצרו האתיות שאלוני על־בני ועל־פעל ידי
תצוני:

Thus saith the L-RD, The Holy One of Israel, and his Maker:
Ask Me of the things that are to come; Concerning My sons,
.and concerning the work of My hands, command ye Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

129 פתחי לי אחותי רעיתי

הפסוק ממשיך: "יונתי תמתי"; כעת המאמר עובר לשמות הנעלים הללו.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי־לי אחתי רעיתי יונתי תמתי
שראשי נמלא־טל קוצותי רסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh:
'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For

ראה רש"י שמות יט, א. דברים יא, יג. ספרי שם ו, ו. ועמ"ש בפי בחקותי (מח, ג) סד"ה ואפו. [כ].

137 בכל יום יהיה בעיניך דברי תורה כחדשים

רש"י: דברי תורה צריכים להיות חדשים בעיניך, כאילו ניתנו היום (הערת קה"ת 34:43).

Rashi on Exodus 19:1 רש"י על שמות י"ט:א
ביום הזה. בראש חדש; לא היה צריך לכתב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה? שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו ניתנו (ברכות ס"ג):
ביום הזה THE SAME (lit., this) DAY — on the day of the New Moon. (Mekhilta; Shabbat 86b). It ought not to write on that day"; what, then, is the force of the "on this day"? Since they refer to the day when the Israelites came to Sinai to receive the Torah they imply that the commands of the Torah should be to you each day as something new (not antiquated and something of which you ... have become tired), as though He had only

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain)

138 ואכלתם ולא תשבעו

"ואכלתם ולא תשבעו": מן הקטע בפרשת בחוקותי שאליו מתייחס הטקסט.

Leviticus 26:26 ויקרא כ"ו:כ"ו

בשברי לכם מטה-להם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו:

When I break your staff of bread, ten women shall bake your bread in one oven, and they shall deliver your bread again by weight; and ye shall eat, and not be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 הודו וזיוו של שמו על ארץ

"כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים": כל הבראה אינה אלא הארה של שמו.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יהללו את-שם ה' כִּי-נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל-אֶרֶץ וּשְׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 סלה בלי הפסק

בתלמוד נאמר שבכל מקום שנאמר בו "סלה", פירוש הדבר הוא ללא הפסק, לעולם (הערת קה"ת 34:44).

Eruvin 54a:12-13 עירובין נ"ד א:י"ב-י"ג

רבא אמר מהכא: "תאזות לבו נתתה לו וארשת שפתיו כל מנעת סלה", אימתי תאזות לבו נתתה לו — בזמן שארשת שפתיו כל מנעת סלה. רבא רמי: קתיב "תאזות לבו נתתה לו". וקתיב "וארשת שפתיו כל מנעת סלה". וזה — תאזות לבו נתתה לו. לא וזה — וארשת שפתיו כל מנעת סלה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה עירובין נד, א.

יהושע יד, טו. ב"ר פי"ד, ו. פרש"י עה"פ. וראה גם יל"ש עה"פ (רמז כג).

133 האדם הגדול בענקים זה אברהם אבינו

רש"י מסביר שהפסוק מתייחס לאברהם (הערת קה"ת 34:41).

Rashi on Joshua 14:15 רש"י על יהושע י"ד:ט"ו

הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעִנְקִים הוּא אַבְרָהָם שֶׁל אַחִימָן שִׁשִּׁי וְתַלְמִי, אַרְבַּע הָיָה שָׁמוֹ. דָּבָר אֲחֵר: עַל שֶׁם הָאָב וּשְׁלֹשָׁה בָּנִים, שָׁכַן קוֹרָא אוֹתָם (שם יג כב): לְיָדֵי הַעֲנָק. וְהָאָרֶץ שֶׁקָּטָה מִמֶּלְחָמָה מוֹסֵב לְעִנְיָן הָרָאשׁוֹן, לְאַחֵר שֶׁבַע שָׁכְבָּשׁוּ סְבִיבוֹתֵיהֶם, נִכְנָעוּ הָאֱמֹרִיִּים וְלֹא נֶאֱסָפוּ עוֹד לְמִלְחָמָה עֲלֵיהֶם, לָכֵן הִתְחִילוּ לְעֹסֹק בְּחִילּוֹק הָאָרֶץ. וּמִדֶּרֶשׁ אַנְדָּה: הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעִנְקִים הוּא אַבְרָהָם אֲבִינוּ, הוּא שֶׁנֶּגְרָם לָהֶם שֶׁהָאָרֶץ שֶׁקָּטָה מִמֶּלְחָמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה שְׁנַתְעַכְבוּ בַּמִּדְבָּר, בְּשָׂכָר ...

The greatest man among the giants. The father of Achimon, Sheishai, and Talmai was Arba. Another explanation: [It was called Kiryas-arba, the city of four] because of the father and the three sons, for they are referred to as the offspring of the "Anak," [the giant]. And the land had respite from war. This refers back to the previous subject. After the seven years of conquest, the Emorites were humbled and they no longer gathered for war against them. Therefore they began to be ... occupied in the division of the

The Book of Joshua, Metsudah Publications, 1997 (CC-BY) • The Book of Joshua, Metsudah Publications, 1997 (CC-BY)

134 הלוח ונסוע

"ויסע אברהם הלוח ונסוע הנגבה" (הערת קה"ת 34:42).

Genesis 12:9 בראשית י"ב:ט

וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹחַ וַיִּנְסוּעַ הַנִּגְבָּה:

.And Abram journeyed, going on still toward the South

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יב, ט.

135 אברהם אוהבי

"זרע אברהם אוהבי": אברהם מכונה על שם אהבתו.

Isaiah 41:8 ישעיהו מ"א:ח

וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּחַרְתִּיד זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי:

But thou, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, The seed of Abraham My friend

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 בכל יום יהי בעיניך ד"ת כחדשים

לקראת סוף המאמר, הפסוק "ואכלתם ולא תשבעו" מתפרש על אהבת התורה: חוזרים אליה שוב ושוב בלי מספר, ובכל פעם היא נראית בעיניו חדשה באמת, ונפשו לעולם אינה שבעה ממנה.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם-שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֶל-מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֹתֵיהֶם אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל-לְבַבְכֶּם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and ,with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

פסוקה 22

141 וצדיק באמונתו . יחיה

”וצדיק באמונתו יחיה” (הערת קה”ת 34:45).

Habakkuk 2:4 חבקוק ב:ד

הנה עֲפֹלָה לֹא־יִשְׁרָה נִפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק בְּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה:

Behold, his soul is puffed up, it is not upright in him; But the righteous shall live by his faith.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

חבקוק ב, ד.

142 וצדיק באמונתו

הפרק שהטקסט מצטט: ההתבוננות באחדות ה' היא עצמה "קרבת ה'", והשמחה שבאמונה זו — "וצדיק באמונתו יחיה" — מרוממת את הנפש.

Tanya, Likkutei Amarim 33:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ג:ז:

וזהו שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹנֵם לְבָרְכָהּ: תְּרִי"ג מִצְוֹת נִתְּנוּ לְיִשְׂרָאֵל, כָּאֵל חֲבִיקוּק וְהַעֲמִידֵן עַל אַחַת, שְׁנֵאָמַר: "וְצַדִּיק בְּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה", כְּלוּמַר, כָּאֵלֹו אֵינָה רַק מִצְוָה אַחַת, הִיא הָאֱמוּנָה לְבִדָּה, כִּי עַל יְדֵי הָאֱמוּנָה לְבִדָּה – יָבֵא לְקִיּוֹם כָּל הַתְּרִי"ג מִצְוֹת.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

פסוקה 23

143 עין ה' אל יראיו

”הנה עין הוי' אל יראיו, למי יחלים לחסדו” (Kehot note 34:46).

Psalms 33:18 תהילים ל"ג:י"ח

הִנֵּה עֵין ה' אֶל־יִרְאָיו לְמַיְחֲלִים לְחֶסֶדוֹ:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him, ;Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהילים לג, יח.

144 עיני תמיד אל ה'

”עיני תמיד אל הוי”': האתערותא דלתתא שעליה משיב הפסוק שלעיל (Kehot note 34:47).

Psalms 25:15 תהילים כ"ה:ט"ו

עֵינִי תָמִיד אֶל־ה' כִּי הוֹאֲיִיצִיא מִרְשֶׁת רְגְלִי:

Mine eyes are ever toward the L-RD; For He will bring forth my feet out of the net

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהילים כה, טו.

145 תמתי תאומתי

המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה”ת

ועי' זח”ג (רצו, א). [כ].

146 תמתי תאומתי

המדרש על ”תמתי”': רבי ינאי קורא את המילה ”תמתי”' במשמעות ”תאומתי”', כביכול, כך שאחת אינה גדולה מחברתה (מובא על ידי אדמו”ר

הזקן ממדרש רבה).

Shir HaShirim Rabbah 5:2:2 שיר השירים רבה ה:ב:ב

... ה' ימלך לעלם ועד, יונתי, במרה, שמשם נצטוו ונצטינו בכל המצוות וצדקות ומעשים טובים כיונה זו שמצינת, הדיא הוא דכתיב (שמות טו, כה): שם שם לו חק ומשפט. תמתי, תמותי שנתממו עמי בסיני, ואמרו (שמות כד, ז): כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. רבי ינאי אמר תאומתי, כביכול לא אני גדולה ממנה ולא היא גדולה ממני. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חברו מרגיש, כך ...

It is the sound of my beloved knocking” – by means of“ Moses when he said: “Moses said: So said the L-rd: At about midnight, I will emerge in the midst of Egypt” (Exodus 11:4). “Open for me” – Rabbi Yasa said: The Holy One blessed be He said to Israel: My children, open for Me one opening of repentance like the eye of the needle, and I will open for you openings that wagons and carriages enter through it. Rabbi ... Tanhuma, Rabbi Hunya, and Rabbi Abbahu [said] in the Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

147 תמתי תאומתי

הוהר על קריאת ”תמתי”' במשמעות ”תאומתי”' (Kehot note 34:48).

Zohar, Idra Zuta 36:172-39:183 ספר הזהר, האדרא זוטא ל”ו:קע”ב- ל”ט:קפ”ג

148 דבר בלא נוקבא נקרא פלג גופא

הוהר מלמד שזכר ללא נקבא נקרא חצי גוף; אדמו”ר הזקן עצמו מצטט כאן את המקור הזה.

Zohar, Vayikra 13:97-16:104 ספר הזהר, ויקרא י”ג:צ”ז-ט”ז:ק”ד

we have learnt that “one” signifies the Community of Israel who clings to the Holy One, blessed be He, since, as Rabbi Simeon said, the union of male and female is called “one”, the Holy One, blessed be He, being called “one” only in the place where the Female also is, since the male without the female is called half the body, and half is not one. When, however, the two halves are united, they become one body and are called one

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

149 ועשיתם אתם אתם כתיב מעלה אני עליכם

”אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם”: את המילה ”אותם” דורשים במשמעות ”אתם” (Kehot note 34:49).

Leviticus 26:3 ויקרא כ”ו:ג

אִם־בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת־מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעַשִּׂיתֶם אֹתָם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and ;do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar III, 113a זח”ג קיג, א

Vayikra Rabbah 35:7 ויקרא רבה ל”ה:ז

הערת קה”ת

ויקרא כו, ג. זח”ג קיג, א. וראה ג”כ ויק”ר פליה, ז. ראה סה”מ תרל”ג ח”ב עי’ שמח. ע”ל (כא, סע”ג) כאן. ושי”נ. [כ].

150 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
ת"ז שם.

151 חסד דרועא ימינא

מתוך ההקדמה לתיקוני זוהר (פתח אליהו): חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה היא הזרוע השמאלית (הערת קה"ת 34:50).

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תריין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליון תריין כתיב*הנסתרות ליי אלקינן.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

152 וימינו תחבקני

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני": יש לקרוא זאת כתוצאות של הכנעת הסטרא אחרא ושל הפיכתה לקדושה.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב:ו'

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

153 אהבתי אתכם אמר ה'

"אהבתי אתכם, אמר הוי": האהבה שמגיעה מלמעלה (הערת קה"ת 34:51).

Malachi 1:2 מלאכי א:ב'

אהבתי אתכם אמר ה' ואמרתי בְּמֶה אֶהְבֶּתֶנּוּ הָלוֹא־אֶח עֲשׂוּ לַעֲקֹב נְאֻם־ה' וְאֶהֱבֶה אֶת־עֲקֹב:

I have loved you, saith the L-RD. Yet ye say: 'Wherein hast Thou loved us?' Was not Esau Jacob's brother? Saith the L-RD; Yet I loved Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
מלאכי א, ב.

154 בצרור החיים את ה'

ברכת אביגיל לדוד: "תהיה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את הוי אלקיך".

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיָּקָם אָדָם לְרִדְפָּךְ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשִׁי וְהָיְתָה נַפְשִׁי אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצֻרֹר הַחַיִּים אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ וְאֵת נַפְשִׁי אֲבִיךָ יִקְלָעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלֶעַ:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 וזהו כאילו עשאוני

ההערה מביאה את השאלה שהועלתה שם: לא מובן מדוע נאמר בלשון "כאילו", כלומר כאילו עשאוני.

הערת קה"ת

בסה"מ תרל"ג שם: "שאינו מובן למה נאמר כאלו עשאוני בכ"ף הדמיון לבד".

156 ולכן עשיית הכלים נחשבת כאילו עשאוני ממש

ההערה מצטטת את אור התורה על Tavo: עשיית כלי עשר הספירות באמצעות קיום המצוות, שבזכותה נמשך האור לתוכם, נחשבת כאילו "עשאוני ממש", ומלמדת עד כמה מגיע כוח העבודה. אור התורה על Vaeschanan מצטט קטע מכאן.

הערת קה"ת

"דהיינו שעשיית הכלים דע"ס ע"י קיום המצוות שע"י יומשך בהם האור מאדון יחיד כו' הוא מעלה זה כביכול כאלו עשאוני ממש, הרי עד היכן מגיע כח העבודה כו'" — אוה"ת פ' תבוא ע' תתשה. וראה באוה"ת פ' ואתחנן ע' רסא מביא קטע מכאן.

157 יונתי תמתי

"יונתי תמתי": שתי הכהינות המבוארות בחלק זה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תִמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קְנֻצוֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 ששים המה מלכות

"ששים המה מלכות": פתיחת המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו:ח'

שְׁשִׁים הֵמָּה מַלְכוֹת וּשְׁמֹנִים פִּילָגְשִׁים וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר:

There are threescore queens, And fourscore concubines, And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

159 שראשי נמלא טל

"כי ראשי נמלא טל": דברי הדוד בפתח הדלת (Kehot note 34:54).

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תִמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קְנֻצוֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שה"ש ה, ב.

160 אהי כטל לישראל

”אֶהְיֶה כְּטֹל לְיִשְׂרָאֵל”: ברכת ה' המשולה לטל (Kehot note 34:55).

Hosea 14:6 הושע י"ד:ו

אֶהְיֶה כְּטֹל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כְּשׁוֹשַׁנָּה וְיֶהְיֶה שְׁרָשָׁיו כְּלִבְנוֹן:

I will be as the dew unto Israel; He shall blossom as the lily,
And cast forth his roots as Lebanon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע יד, ו.

161 אם יהיה טל ומטר

שבועות של אליהו לאחאב שלא יהיו טל או גשם אלא על פי דברו (Kehot note 34:56).

I Kings 17:1 מלכים א' יז:א

וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתְּשֻׁבֵּי גִלְעָד אֶל־אֲחָאָב חַיִּי־הָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לִפְנֵי אִם־יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לֹפִי דְבָרִי:

And Elijah the Tishbite, who was of the settlers of Gilead, said unto Ahab: 'As the L-RD, the G-d of Israel, liveth, before whom I stand, there shall not be dew nor rain these years, but according to my word

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלכים-א יז, א.

פסוק 27

162 כחשיכה כאורה

”החושך דומה לאור” לפני ה': ברמה זו, מעשיהם של בני האדם אינם משנים דבר.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֹׁךְ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּי־אֵר כְּחֹשֶׁכְהָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 האזינו השמים

”האזינו השמים”: פתיחת המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א

הָאָזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:

Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 שראשי נמלא טל

”כי ראשי נמלא טל”: הראש מסמל את השפע שנותן מבלי לקבל תחילה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תִמְתִּי שְׁרָאשִׁי נִמְלֵא־טַל קוֹצוֹתַי רְסִיסֵי לֵילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 פתחי לי כחודה של מחט

הקטע אומר שכאשר אתערותא דלעילא המקבילה לאתערותא דלתתא שורה ומתגלה, מתגלה גם אתערותא דלעילא הנעלית ממנה לאין ערוך. הוא מביא את האמירה הזו מן המאמר ”אני ישנה”, ומשווה לכך את השבת, שהיא ”מתנה טובה” שלמעלה מאתערותא דלתתא, אך ניתנת רק ”למי שטרח בערב שבת”.

הערת קה"ת

נסמן לעיל כד, ב. ע"ל קרח (נה, א). וש"נ. [כ].

166 פתחו לי כחודה של מחט

המדרש על ”פתחי לי”: ה' אומר: ”פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שעגלות וקרונות יוכלו להיכנס בהם”.

Shir HaShirim Rabbah 5:2:2 שיר השירים רבה ה:ב:ב

... פֶּתַח־לִי, רַבִּי יִסָּא אָמַר, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, בְּנִי, פֶּתַח־לִי פֶתַח אֶחָד שֶׁל תְּשׁוּבָה כְּחֹדֶה שֶׁל מַחַט, וְאֲנִי פּוֹתֵחַ לָכֶם פֶּתַח־יְיָהוּי עֲגָלוֹת וְקִרְוִיּוֹת נִכְנָסוֹת בּוֹ. רַבִּי תַנְחוּמָא וְרַבִּי חוּנְיָא וְרַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רִישׁ לְקִישׁ, כְּתִיב (תהלים מו, יא): הֲרָפוּ וְדָעוּ כִּי אֲנִכִּי אֱלֹהִים וְגו', אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל הֲרָפוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם הֲרָעִים וְדָעוּ כִּי אֲנִכִּי אֱלֹהִים. רַבִּי לִוִּי אָמַר אֵלּוּ הֵיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד, מִדֶּה הֵן נִגְאָלִין, וּמִדֶּה כּוֹן ...

It is the sound of my beloved knocking” – by means of Moses when he said: “Moses said: So said the L-rd: At about midnight, I will emerge in the midst of Egypt” (Exodus 11:4). “Open for me” – Rabbi Yasa said: The Holy One blessed be He said to Israel: My children, open for Me one opening of repentance like the eye of the needle, and I will open for you openings that wagons and carriages enter through it. Rabbi ... Tanhuma, Rabbi Hunya, and Rabbi Abbahu [said] in the Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

167 המשנה על שערי המקדש, שלכולם היו דלתות מלבד הכניסה לאולם.

Mishnah Middot 2:3 משנה מדות ב:ג

לְפָנִים מִמֶּנּוּ, סוֹרֵג, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים. וְשֵׁלֶשׁ עֲשָׂרָה פְּרָצוֹת הָיוּ שָׁם, שֶׁפְּרָצוּם מִלְכֵי יוֹן. חִזְרוּ וּגְדָרוּם, וְגָזְרוּ כְּנָגְדָם שֵׁלֶשׁ עֲשָׂרָה הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת. לְפָנִים מִמֶּנּוּ, הַחִיל, עֲשָׂרָה אַמּוֹת. וּשְׁתֵּים עֲשָׂרָה מַעֲלוֹת הָיוּ שָׁם. רוּם הַמַּעֲלָה חָצִי אַמָּה, וְשִׁלְחָה חָצִי אַמָּה. כָּל הַמַּעֲלוֹת שֶׁהָיוּ שָׁם, רוּם מַעֲלָה חָצִי אַמָּה, וְשִׁלְחָה חָצִי אַמָּה, חוּץ מִשָּׁל אוֹלָם. כָּל הַפֶּתַח־חִים וְהַשְּׁעָרִים שֶׁהָיוּ שָׁם, גְּבָהוּ עֲשָׂרִים אַמָּה, וְרַחְבֵּן עֲשָׂרָה אַמּוֹת, חוּץ מִשָּׁל אוֹלָם. כָּל הַפֶּתַח־חִים שֶׁהָיוּ שָׁם, הָיוּ לָהֶן ...

Within it was the Soreg, ten handbreadths high. There were thirteen breaches in it, which had been originally made by the kings of Greece, and when they repaired them they enacted that thirteen prostrations should be made facing them. Within this was the Hel, which was ten cubits [broad]. There were twelve steps there. The height of each step was half a cubit and its tread was half a cubit. All the steps in the Temple were half a cubit high with a tread of half a cubit, except those

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

168 כי הנה . . מגעת שם

ההערה מפנה לאור התורה על חנוכה, שם מוסבר עניין השערים

ודלתותיהם, וכן עניין הפתח שאתערותא דלתתא אינה מגיעה אליו.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת חנוכה כרך ב שכח, ב.

169 בדיה והבדילה הפרוכת

המאמר על "והבדילה הפרוכת לכם" מביא את דברי הגמרא שלבית שני היו שלוש עשרה פרוכות, שבע מהן כנגד שבעת שערים, מפני הצניעות; השערים היו נעולים בלילה ופתוחים ביום, וחצרות המקדש מקבילות למלכות דאצילות, כפי שמוכח בוהר על פרשת שלח.

הערת קה"ת

תו"א יב, ג.

170 והבדילה הפרכת

"והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקודשים": פתיחת המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Exodus 26:33 שמות כ"ו:ל"ג

וְנָתַתָּה אֶת־הַפְּרֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהַבָּאֶתָּ שָׁמָּה מִבֵּית לַפְּרֹכֶת אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְהַבְדִּילָהּ הַפְּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁ׃

And thou shalt hang up the veil under the clasps, and shalt bring in thither within the veil the ark of the testimony; and the veil shall divide unto you between the holy place and the most holy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 29

171 צאינה וראינה

"צאינה וראינה בנות ציון": פתיחת המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֵטְרָה־לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם הַתְּנַנּוֹתָּ וּבְיוֹם שִׁמְחַת לָבוֹ׃

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

172 עשה רצונו כרצונו כדי שיעשה רצונו כרצונו

המשנה: עשה רצונו כרצונו, כדי שיעשה רצונו כרצונו; המאמר המצוטט כאן מסביר זאת.

Pirkei Avot 2:4 משנה אבות ב:ד

הוא ה"ה אומר, עשה רצונו כרצונו, כדי שיעשה רצונו כרצונו. בטל רצונו מפני רצונו, כדי שיכביל רצון אחרים מפני רצונו. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that can- ... not be

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

173 כי נשגב שמו לבדו

"כי נשגב שמו לבדו, הודו על ארץ ושמים": אור אין סוף נעלה מכל הבחינות, ורק זיוו מגיע לעולמות.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:י"ג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' כִּי־נִשְׁגָּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם׃

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

174 אחותי

בשלה: "ותתצב אחותו מרחוק"; אחותו של מי? של מי שקורא לכנסת ישראל "אחותי", כמו ב"פתחי לי, אחותי" (Kehot note 35:9).

Zohar, Sh'lach 45:314-46:322 ספר הזוהר, שלח לך מ"ה:ש"ד-מ"ו:שכ"ב

175 אחותי רעיתי

בבשלה: בחצות הלילה המלך קם ודופק בשער הארמון, באומרו: "פתחי לי, אחותי, רעיתי" (Kehot note 35:6).

Zohar, Beshalach 3:39-4:52 ספר הזוהר, בשלה ג:ל"ט-ד:נ"ב

176 אחותי רעיתי

בצו: "פתחי לי" בתפילה, שעליה נאמר "ה', שפתי תפתח"; ו"רעיתי" פירושו "המפרנסת שלי" (Kehot note 35:7).

Zohar, Tzav 20:145-22:156 ספר הזוהר, צו כ:קמ"ה-כ"ב:קנ"ו

177 אחותי רעיתי

בפינחס: כל עוד לבם של ישראל חתום והם אינם פותחים אותו בתשובה, אין ניחוח עולה; כאשר הם פותחים אותו בתשובה, הוא עולה מיד: "פתחי לי, אחותי, רעיתי" (Kehot note 35:10).

Zohar, Pinchas 67:390-69:399 ספר הזוהר, פנחס ס"ז:ש"צ-ס"ט:שצ"ט

178 שמות הכלה והטל הממלא את ראשו של האהוב, אשר יחדיו מסגרים את המאמר כולו.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַח־לִי אֲחֹתִי רְעִיתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טֵל קוֹצוֹתִי רְסִיסֵי לֵילָה׃

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 ברכות ע"פ אני ישנה

אור התורה מצטט את המדרש על הפסוק: "אני ישנה מן המצוות, ולבי ער לגמילות חסדים".

הערת קה"ת

"אני ישנה מן המצוות ולבי ער לגמילות חסדים" — אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפה.

180 אני ישנה

המדרש על שיר השירים, הדורש את "אני ישנה" בדרכים רבות, ובהן "מן

Another matter: "They shall take Me a gift" - that is what is written: "I am asleep, but my heart is awake" (Song of Songs 5:2). The congregation of Israel said: I went to sleep regarding the end of days, but the Holy One blessed be He is awake, as it is stated: "G-d is the Rock of my heart and my portion forever" (Psalms 73:26). "I am asleep" from the mitzvot, but the merit of my patriarchs stands for me, and ... "my heart is awake." I am asleep" due

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

183 אני ישנה

בתחילת האזינו: "אני ישנה", אומרת כנסת ישראל, "מן המצוות שבתורה, כשיצאנו למדבר" (Kehot note 35:5).

Zohar, Ha'Azinu 1:1 ספר הזהר, האזינו א':א'

GIVE EAR, YE HEAVENS, AND I WILL SPEAK, ETC. R. Judah cited here the verse: "I opened to my beloved, but my beloved had withdrawn himself and was gone", etc. (S.S. 5, 6). 'And just before this it is written, "I was asleep but my heart waked" (Ibid. 2). Said the Community of Israel: I was asleep to the precepts of the Law when I went in the wilderness, but my heart was awake to enter the land so as to perform them, since they all are meant for the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

184 אני ישנה

באמור: "אני ישנה" בגלות מצרים, כשישראל היו בשעבוד קשה (Kehot note 35:8, המצטט זאת בדף 95a).

Zohar, Emor 25:123-26:131 ספר הזהר, אמור כ"ה:קכ"ג-כ"ו:קל"א

185 שמות פ' ב' ק"כ ב'

אור התורה מצטט את שמות רבה על הפסוק "וירא מלאך הוי' אליו..." מתוך הסנה: "אני ישנה מן המצוות" — כלומר, כבר קיימתי את המצוות, כמו אדם שסיים את מלאכתו והולך לישון.

הערת קה"ת

"ע"פ וירא מלאך הוי' אליו כו' מתוך הסנה. הה"ד אני ישנה מן המצוות. הי"מ פ"י שעשיתי מצות כאדם שעשה כבר מלאכתו וגמרה וישן לו" — אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפז.

186 ר"פ תרומה

אור התורה מביא את המדרש שבתחילת פרשת תרומה: "אני ישנה מן המצוות, אבל זכות אבותי עומדת לי", ומפרש ש"לבי ער" היא האהבה הנסתרת המצויה בכל יהודי.

הערת קה"ת

"אני ישנה מן המצוות אבל זכות אבותי עומדת לי ולבי ער היינו האהבה המסותרת שיש בכל אחד" — אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תצא.

187 "דיברתי עם לבי לאמור...": הפסוק שעליו מביא המדרש על קהלת את המילים "אני ישנה".

Ecclesiastes 1:16 קהלת א':ט"ז

דברתי אני עם לבי לאמר אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על כלי אשר-היה לפני עלי-ירושלם ולבי ראה הרבה חכמה ודעת:

I spoke with my own heart, saying: 'Lo, I have gotten great wisdom, more also than all that were before me over Jerusalem'; yea, my heart hath had great experience of wisdom and knowledge

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הקץ".

Shir HaShirim Rabbah 5:2:1 שיר השירים רבה ה':ב'א'

אני ישנה, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם אני ישנה מן המצוות, ולבי ער לגמילות חסדים. אני ישנה מן הצדקות, ולבי ער לעשותן. אני ישנה מן הקרבות, ולבי ער לקריאת שמע ותפלה. אני ישנה מבית המקדש, ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות. אני ישנה מן הקץ, ולבי ער לגאולה. אני ישנה מן הגאולה, ולבי של הקדוש ברוך הוא ער לגאולתי. אמר רבי חייא בר אבא איכון מציינו שנקרא הקדוש ברוך הוא ...

I am asleep, but my heart is awake; it is the sound of my "beloved knocking: Open for me, my sister, my love, my faultless dove, for my head is filled with dew, my locks, drops of night" (Song of Songs 5:2). "I am asleep" - the congregation of Israel said before the Holy One blessed be He: Master of the universe, "I am asleep" regarding the mitzvot, "but my heart is awake" for acts of kindness. "I am asleep" ... regarding acts of charity, "but my heart is awake" to

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

181 אני ישנה

על "וירא אליו מלאך הוי'": "אני ישנה" מן המצוות, "ולבי ער" לעשותן.

Shemot Rabbah 2:5 שמות רבה ב':ה'

וירא מלאך הוי' אליו - הדא הוא דכתיב (שיר ה, ב): אני ישנה ולבי ער. אני ישנה, מן המצוות. ולבי ער, לעשותן. (שם, שם, שם): תמתי, בסיני, שנתממו עמי בסיני ואמרו: (שמות כד, ז): כל אשר דבר הוי' נעשה ונשמע. אמר רבי ינאי: מה התאומים הללו, אם חשש אחד בראשו, חבירו מרגיש כן. אמר הקדוש ברוך הוא: כביכול (תהלים צא, טו), עמו אנכי בצרה. דבר אחר: מהו עמו אנכי בצרה? כשיש להם צרה אינם קוראים אלא להקדוש ברוך הוא. במצרים, (שמות ב, כג): ותעל שועתם אל האלקים. בים, (שם יד, ...)

An angel of the L-rd appeared to him in a flame of fire from "the midst of the bush. He looked, and behold, the bush burned with fire, but the bush was not consumed" (Exodus 3:2). "An angel of the L-rd appeared to him" - that is what is written: "I am asleep, but my heart is awake" (Song of Songs 5:2). I am asleep from the mitzvot, but my heart is awake to perform them. "My perfect one [tamati]" (Song of Songs 5:2) ... at Sinai, as they had perfect

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

182 אני ישנה

בתחילת פרשת תרומה: כנסת ישראל אומרת "אני ישנה מן הקץ", ואילו הקדוש ברוך הוא ער, ככתוב "צור לבבי".

Shemot Rabbah 33:3 שמות רבה ל"גג'

דבר אחר: ויקחו לי תרומה, הה"ד (שיר ה): אני ישנה ולבי ער. אמרה כנסת ישראל: אני ישנתי לי מן הקץ, אלא הקב"ה ער, שנאמר (תהלים עג): צור לבבי וחלקי אלקים לעולם. אני ישנה מן המצוות, אבל זכות אבותי עומדת לי, ולבי ער. אני ישנה ממעשה העגל, ולבי ער והקב"ה מרתיק עלי. הוי, ויקחו לי תרומה. פתחי לי אחותי רעיתי עד מתי אהיה מתהלך בלא בית, שראשי נמלא טל? אלא, עשו לי מקדש, שלא אהיה בחורץ:

188 דברתי אני עם לבי

המדרש על "אמרתי אני בלבי" מונה דברים הנאמרים על הלב, ובהם שהלב ער, על יסוד "אני ישנה ולבי ער".

Kohelet Rabbah 1:16 קוהלת רבה א:ט"ז

דְּבַרְתִּי אֲנִי עִם לְבִי, הֶלֶב רוּאָה, שְׁנֹאמֶר: וְלִבִּי רָאָה הֶרְבֵּה. הֶלֶב שׁוֹמֵעַ, שְׁנֹאמֶר (מַלְכִים א ג, ט): וְנִתְּתָה לְעֶבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ. הֶלֶב מְדַבֵּר, שְׁנֹאמֶר: דְּבַרְתִּי אֲנִי עִם לְבִי. הֶלֶב הוֹלֵךְ, שְׁנֹאמֶר (מַלְכִים ב ה, כו): לֹא לִבִּי הֵלֵךְ. הֶלֶב נֹפֵל, שְׁנֹאמֶר (שְׁמוּאֵל א יז, לב): אֵל יִפֹּל לֵב אֲדָם עָלָיו. הֶלֶב עוֹמֵד, שְׁנֹאמֶר (יחזקאל כב, יד): הִנֵּעַמְד לִבִּי. הֶלֶב שֹׁמֵחַ, שְׁנֹאמֶר (תהלים טז, ט): לִכֹּן שֹׁמֵחַ לִבִּי וַיִּגַּל כְּבוֹדִי. הֶלֶב צוֹעֵק, שְׁנֹאמֶר (איכה ב, יח): צָעַק לִבִּי אֶל ה'. הֶלֶב מְתַנַּחֵם, שְׁנֹאמֶר (ישעיה מ, ב): ...

I have spoken with my heart, saying: Behold, I have "amassed and added wisdom, beyond all who were before me over Jerusalem; my heart has seen much wisdom and knowledge" (Ecclesiastes 1:16). "I have spoken with my heart" – the heart sees, as it is stated: "My heart has seen much." The heart hears, as it is stated; "Give your servant an understanding [shome'a] heart" (I Kings 3:9). The heart speaks, as it is stated: "I have spoken with my heart." The ... heart goes, as it is stated: "Didn't my

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

189 זהר ר"פ האזינו ובהרמ"ז שם

אור התורה מצטט את הזוהר (286a): כנסת ישראל הייתה "ישנה מן המצוות של התורה" במדבר, ואת פירוש הרמ"ז ששינה היא הסתלקות המוחין, כך שרחל הייתה חסרה את אורות אבא – מצוות התורה שמעמידות אותה.

הערת קה"ת

דף רפז, א "אני ישנה אמרה כנסת ישראל (הוא פרצוף הפנימי דמלכות שנקי' כנסת ישראל) אני ישנה מפקודי אורייתא בזמנא דאולינא במדברא, ופיי' הרמ"ז ידוע שסוד השינה הוא הסתלקות המוחין שהם סוד הנשמה למעלה, וכך היתה רחל במדבר שחסרו ממנה אורות אבא שהם פקודי אורייתא ושהם מכוננים אותה כמ"ש בפסוק ה' בחכמה אבא יסד ברתא" – אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפח.

190 בשלח מ"ו א

אור התורה מצטט את הזוהר בפרשת בשלח: כחצות הלילה המלך קם והמלכה שרה, והמלך דופק בשער ההיכל ואומר "פתחי לי, אחותי, רעייתי"; מובאות שם גם הגהות הקושרות את קימת המלך ל"וייקץ הוי' כישן".

הערת קה"ת

"כד אתפליג לילא שארי שארי מלכא למיקם ונ"ב ויקץ כישן הוי' בסוד הדורמיטא, ומטרוניתא לזמרא נ"ב רחל ואתי מלכא ואקיש לתרעא דהיכלא ואמר פתחי לי אחותי רעייתי" – אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפס.

191 צו ל"ג ב'

אור התורה מצטט את הזוהר בפרשת צו: "פתחי ליי' מתייחס לתפילה, שעליה נאמר "אדני", שפתי תפתח", ו"רעייתי" פירושו "המפרנסת שלי".

הערת קה"ת

"פתחי לי בצלואת דאתמר בה אדני שפתי תפתח דאיהו אחותי רעייתי ולית רעייתי אלא פרנסתי כו'" – אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תצ.

192 שלח קע"ד ב'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

"עד כאן לעילא מכאן ולהלאה לתתא בר האי דרא דכתיב ותתצב אחותו מרחוק אחותו דמאן אחותו דהאי איהו דקרא לכנ"י אחותי כד"א פתחי לי אחותי".

193 ועיין ברכות ע"פ אני ישנה . . פנחס רל"ג א'

ההערה מציינת שכל רשימת המקורות הזאת מופיעה, בשינויים קלים, באור התורה על שיר השירים.

הערת קה"ת

כל הקטע בשינויים קלים באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפה.

194 פנחס רל"ג א'

אור התורה מצטט את הזוהר בפרשת פינחס: כל עוד לכבות ישראל סתומים ואינם נפתחים לתשובה, לא עולה ריח; אך כאשר הם נפתחים לתשובה, הוא עולה מיד: "פתחי לי, אחותי, רעייתי".

הערת קה"ת

"כך ישראל כל זמן דאינון אטימין ליבא ולא פתחין בתיובתא לא סלקין ריחא ולא אפיק לון מגו גובין. אבל כד פתחין בתיובתא מיד סלקין ריחא כו' פתחי לי אחותי רעייתי" – אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפט.

195 אמור צ"ה א'

אור התורה מצטט את הזוהר בפרשת אמור (95a): "אני ישנה בגלות מצרים", ומובאת ההגהה שהשינה היא הסתלקות המוחין, והנוקבא נותרת נקודה בלעדיהם. על "לבי ער", לשמור על ישראל שלא יכלו בגלות, מובא פירוש הרמ"ז: המוחין שלה הסתלקו לתוך הלב של ז"א, ולכן הוא נשאר ער כדי להאיר לה.

הערת קה"ת

"אני ישינה בגלותא דמצרים דהוו בני ישראל בשעבודא דקשיו. כתב המק"מ נ"ב אני ישינה בסוד דורמיטא שהוא הסתלקות המוחין כן היתה נוקבא בסוד נקודה בלי מוחין וזהו אני ישנה" – אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תפח. ובע' תפט כי "ובפ' אמור צה"א א' פ"י ולבי ער לנטירא להו דלא ישתצון בגלותא, וכתב הרמ"ז כי המוחין שלה נסתלקו ללב ז"א ולכן הוא נעור להאיר לנוק' כו'". וראה באוה"ת שם ע' תצז. ושם ע' תקיג בפ' הרמ"ז. שם ע' תקכד.

196 הערת קה"ת מפנה ל Exodus 2 למילים האלה.

Exodus 2 שמות ב'

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain); Torat Emet 363 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Book of Joshua, Metsudah Publications, 1997 (CC-BY); Daat Shemot Rabbah (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/26/](https://likuteitorah.com/he/likkutei-torah/shir-hashirim/26/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק